

**АРКАДИЙ СТРУГАЦКИ, БОРИС
СТРУГАЦКИ
ТРУДНО Е ДА БЪДЕШ БОГ**

Част 0 от „XXII век“

Превод от руски: Нина Левенсон, 1969

chitanka.info

„Това бяха дни, в които разбрах какво значи да страдаш, какво значи да се срамуваш, какво значи да се отчайваш.“

Пиер Абелар

„Ето за какво трябва да ви предупредя. Докато изпълнявате задачата си, вие ще имате оръжие за повдигане на авторитета. Но не в и се разрешава да го използвате при никакви обстоятелства. При никакви обстоятелства. Разбрахте ли ме?“

Ернест Хемингуей

ПРОЛОГ

Ложата на Анкиния арбалет беше изработена от черна пластмаса, а тетивата беше от хромова стомана и се опъваше с едно движение на безшумно плъзгащия се лост. Антон не признаваше нововъведенията: той имаше здраво оръжие в стила на маршал Тоц, крал Пиц Първи, обковано с черна мед, с колелце, на което се навиваше шнур от волски жили. А пък Пашка беше взел една пневматична карабина. Той смяташе, че арбалетите са от детството на човечеството, тъй като беше мързелив и не го биваше за дърводелство.

Те акостираха на северния бряг, където от жълтата пясъчна урва стърчаха възлестите корени на високите борове. Анка захвърли греблото и се озърна. Слънцето вече се беше вдигнало над гората и всичко беше светлосиньо, зелено и жълто — светлосиня мъгла над езерото, тъмнозелени борове и жълт бряг на отвъдната страна. И над всичко това небето беше ясно, белезникавосиньо.

— Там няма нищо — каза Паша.

Децата седяха, наведени през борда, и гледаха във водата.

— Една грамадна щука — каза уверено Антон.

— С ей такива перки? — попита Пашка.

Антон не отговори. И Анка погледна във водата, но видя само собственото си отражение.

— Да можехме да се окъпем — каза Пашка и мушна ръката си до лакът във водата. — Студена е — каза той.

Антон отиде до носа и скочи на брега. Лодката се заклати. Той се хвана за борда и погледна с очакване Пашка. Тогава Пашка стана, сложи греблото на раменете си като кобилица и извивайки долната част на тялото си, изпя:

*Ти, стар шкипер Вицлипуци!
Дръж се бодро в своя път,
че опечени акули*

на стада към теб вървят!

Антон мълчаливо дръпна лодката.

— Ей, ей! — изкрещя Пашка и се хвана за борда.

— Защо печени? — попита Анка.

— Не знам — отвърна Пашка. Те излязоха от лодката. — Ама хубаво е, нали? Стада печени акули?

Те помъкнаха лодката към брега. Краката им потъваха във влажния пясък, пълен с изсъхнали иглички и борови шишарки. Лодката беше тежка и плъзгава, но те я измъкнаха до самата кърма и спряха задъхани.

— Премазах си крака — каза Пашка и почна да оправя червената кърпа на главата си. Той следеше внимателно възелът на кърпата да бъде точно над дясното му ухо като на ируканските пирати с големите носове. — Не ми е жал за живота, о-хей! — извика той.

Анка съсредоточено смучеше пръста си.

— Трънче ли ти влезе? — попита Антон.

— Не. Обелих го. Някой от вас има такива нокти...

— Я да видя. Тя го показа.

— Да — каза Антон. — Травма. Е, какво ще правим?

— На ра-мо и покрай брега — предложи Пашка.

— Защо трябваше да излизаме от лодката тогава — каза Антон.

— И кокошката може да се вози на лодка — обясни Пашка. — А по брега има, първо, тръстика, второ, урви, трето, вирове — с налими.

[1] Има и сомове.

— Стада печени сомове — каза Антон.

— Ами ти гмуркал ли си се във вир?

— Гмуркал съм се.

— Не съм виждал. Нещо не ми се е случвало да те видя.

— Колко неща не си виждал.

Анка се извърна с гръб към тях, вдигна арбалета и стреля на двадесетина крачки в един бор. Посипа се кора.

— Браво — каза Пашка и веднага стреля с карабината. Той се прицели в Анкината стрела, но не я улучи. — Не си задържах дъха — обясни той.

— Ами ако беше го задържал? — попита Антон. Той гледаше Анка.

С рязко движение Анка дръпна лоста на тетивата. Мускулите ѝ бяха чудесни — Антон гледаше с удоволствие как под мургавата ѝ кожа се изтърколи твърдата топка на бицепса.

Анка се прицели много старателно и стреля още веднъж. Втората стрела се заби с трясък в стъблото малко по-долу от първата.

— Напразно правим това — каза Анка, като свали арбалета.

— Кое? — попита Антон.

— Повреждаме дърветата. Един дребосък вчера стреля с лък в едно дърво, та го накарах да издърпа стрелите със зъбите си.

— Пашка — каза Антон. — Я изтичай, ти имаш хубави зъби.

— Имам дупка на зъба — отвърна Пашка.

— Добре — каза Анка. — Хайде да правим нещо.

— Не ми се катери по урвите — каза Антон.

— И на мене не ми се иска. Хайде да вървим направо.

— Къде? — попита Пашка.

— Където ни видят очите.

— Е? — каза Антон.

— Значи в гората — каза Пашка. — Тошка, да отиде към Забравеното шосе. Помниш ли го?

— Разбира се!

— Знаеш ли, Анечка... — започна Пашка.

— Аз не съм ти Анечка — каза рязко Анка. Тя не: можеше да търпи, когато не я наричаха Анка, а някак другояче.

Антон добре го запомни. Той каза бързо:

— Забравеното шосе. По него не пътуват. И на картата го няма. И съвсем не се знае за къде води.

— Ами вие ходили ли сте там?

— Ходихме. Но не успяхме да го изследваме.

— Път от никъде към никъде — каза съвзелият се Пашка.

— Чудесно! — каза Анка. Очите ѝ станаха като тесни черни пролуки. — Да вървим. До довечера ще стигнем ли?

— Какво говориш! До обед ще стигнем.

Те почнаха да се катерят нагоре по урвата. На ръба на урвата Пашка се извърна. Долу бяха синьото езеро с жълтеникавите плитчини, лодката на пясъка и големите раздалечаващи се кръгове

върху спокойната мазна вода край брега — вероятно беше плеснала същата онази щука. И Пашка почувствува онзи обичаен неопределен възторг, както винаги, когато те с Тошка бягаха от интерната и им предстоеше ден, пълен с независимост, неизследвани места, горски ягоди, горещи безлюдни ливади, сиви гущери, ледена вода в неочаквани извори. Както винаги, поиска му се да изкрещи и да подскочи високо и веднага го направи. Антон го погледна със смях и Пашка видя в неговите очи пълно разбиране. А пък Анка мушна два пръста в устата си, юнашки изсвири и те влязоха в гората.

Гората беше борова и рядка, краката им се плъзгаха по опадалите игли. Коси слънчеви лъчи падаха между правите стъбла и земята беше цялата в златни петна. Миришеше на смола, на езеро и на горски ягоди; някъде в небето писукаха невидими птичета.

Анка вървеше напред, държеше арбалета под мишница и от време на време се навеждаше да бере кървавочервени сякаш лакирани горски ягоди. Антон вървеше след нея със здравето оръжие на маршал Тоц на рамо. Колчанът с добрите бойни стрели го удряше тежко по задника. Той вървеше и поглеждаше към шията на Анка — загоряла, почти черна, с изпъкнали прешлени. Понякога се озърташе и търсеше Пашка, но Пашка не се виждаше, само от време на време ту отдысно, ту отляво пламваше на слънцето червената му кърпа. Антон си представи как Пашка се плъзга безшумно между боровете с готова за стрелба карабина, протегнал напред хищното си слабо лице с обелен нос. Пашка се промъкваше в гората, а тя не се шегува. Гората, приятелю, ще те попита и трябва да успееш да отговориш, помисли си Антон и понечи да се наведе, но пред него беше Анка и тя можеше да се огледа. Щеше да изглежда глупаво.

Анка се озърна и попита:

— Вие тихо ли излязохте?

Антон сви рамене.

— Че кой излиза шумно?

— Аз май че вдигнах шум — каза загрижено Анка. — Изтървах легена — и изведнъж в коридора се чува стъпки. Сигурно е била Момата Катя — тя днес е дежурна. Трябваше: да скоча в лехата. Как мислиш, Тошка, какви цветя растат в тази леха?

Антон сбръчка чело.

— Под твоя прозорец ли? Не знам. Защо?

— Много издръжливи цветя. „Вятърът не ги огъва, бурята не ги поваля.“ От няколко години децата скачат в тях и нищо не им става.

— Интересно — каза дълбокомислено Антон. Той си спомни, че и под неговия прозорец има леха с цветя, които „вятърът не огъва, бурята не поваля“. Но никога не беше обръщал внимание на това.

Анка се спря, почака го и му подаде шепа горски ягоди. Антон внимателно взе три ягоди.

— Вземи си още — каза Анка.

— Благодаря — каза Антон. Обичам да си бера по една. А Момата Катя, общо взето, не е лоша, нали?

— Зависи — каза Анка. — Когато на човек всеки ден му казват, че краката му били ту кални, ту прашни...

Тя млъкна. Много хубаво беше да вървиш с нея из гората рамо до рамо, да я докосваш с голите си лакти и да я поглеждаш — колко е хубава, пъргава и необичайно доброжелателна и какви големи сиви очи има с черни мигли.

— Да — каза Антон и протегна ръка, за да свали блесналата на слънцето паяжина. — Виж нейните крака не са прашни. Ако те носят на ръце през локвите, тогава, разбираш ли, няма да се направиш.

— Че кой я носи?

— Хенрих от метеорологичната станция. Знаеш ли го, един такъв здравеняк с много светла коса.

— Наистина ли?

— Че какво толкова? Всеки хлапак знае, че са влюбени.

Те пак млъкнаха. Антон погледна Анка. Очите ѝ бяха като тесни черни пролуки.

— Кога е било това? — попита тя.

— В една лунна нощ — отвърна Антон без всякакво желание. — Само да не го раздрънкаш.

Анка се засмя.

— Никой не те е карал да казваш, Тошка — рече тя. — Искаш ли ягоди?

Антон машинално събра ягодите от изцапаната ѝ длан и ги пхна в устата си. Не обичам клюкарите, помисли си той. Не мога да търпя дърдорковците. Изведнъж той намери аргумент.

— И тебе някой ден ще те мъкнат на ръце. Приятно ли ще ти бъде, ако почнат да го разправят?

— Откъде ти дойде на ума, че смятам да го раздрънкам? — попита разсеяно Анка. — Аз изобщо не обичам клюкарите.

— Слушай, какво си намислила?

— Нищо особено. — Анка сви рамене. Малко по-късно тя съобщи поверително: — Знаеш ли, ужасно ми е омръзнало всяка божа вечер да си мия по два пъти краката.

Горката Мома Катя, помисли си Антон. Това не ти е гората.

Те излязоха на една пътечка. Тя водеше надолу и гората ставаше все по-тъмна и по-тъмна. Тук буйно растяха папрати и висока влажна трева. Стъблата на боровете бяха покрити с мъх и бяла пяна от лишеи. Но гората не се шегува. Един пресипнал глас, в който нямаше нищо човешко, изрева неочаквано:

— Стой! Хвърли оръжието — ти, благородни доне, и ти, дона!

Когато гората пита, трябва да успееш да отговориш. С точно движение Антон повали Анка в папратите вляво, а той скочи в папратите вдясно, изтърколи се и залегна зад един гнил пън. Пресипналото ехо още отекваше в боровите стъбла, а пътечката вече беше празна. Настъпи тишина.

Облегнат на една страна, Антон въртеше колелцето и обтягаше тетивата. Изплющя изстрел, върху Антон се посипа някаква смет. Пресипналият нечовешки глас съобщи:

— Донът е улучен в петата!

Антон изпъшка и си вдигна крака.

— Не на този, на десния крак — поправи го гласът.

Чуваше се как Пашка се кикоти. Антон предпазливо надникна зад пъна, но в дрезгавината на зеления гъсталак не се виждаше нищо.

В този момент се чу пронизително изсвирване и шум като от паднало дърво.

— Ау!... — извика сподавено Пашка. — Милост! Милост! Не ме убивайте!

Антон веднага скочи. Срещу него от папратите излезе Пашка и почна да отстъпва. Ръцете му бяха вдигнати над главата. Гласът на Анка попита:

— Тошка, виждаш ли го?

— Като на длан — отвърна одобрително Антон. — Не се извърщай! — викна той на Пашка. — Сложи си ръцете зад главата!

Пашка сложи покорно ръце зад главата си и изрече:

— Нищо няма да кажа.

— Какво да правим с него, Тошка? — попита Анка.

— Сега ще видиш — каза Антон и се разположи удобно на пъна, като сложи арбалета на коленете си. — Кажете си името! — ревно той с гласа на Хекса Ирукански.

Пашка изрази с гърба си презрение и неподчинение Антон стреля. Тежката стрела се заби с трясък в един клон над главата на Пашка.

— Охо! — извика Анка.

— Казвам се Бон Скакалеца — призна неохотно Пашка. — „И, както изглежда, тук той ще падне — един от онези, които бяха с него.“

— Известен насилник и убиец — обясни Антон. — Но той някога не върши нищо безплатно. Кой те изпрати?

— Изпрати ме дон Сатарина Безмилостния — излъга Пашка.

Антон каза презрително:

— Ей тази ръка прекъсна нишката на вонящия живот на дон Сатарина преди две години в местността Тежките мечове.

— Да му забия ли една стрела? — предложи Анка.

— Съвсем бях забравил — каза бързо Пашка. — Всъщност ме прати Арата Красивия. Той ми обеща 100 жълтици за вашите глави.

Антон се плесна по коленете.

— Какъв лъжец! — провикна се той. — Как може Арата да се свърже с такъв негодник като тебе!

— Може ли все пак да му забия една стрела? — попита кръвожадно Анка.

Антон взе да се смее демонично.

— Между другото — каза Пашка — дясната ти пета е простреляна. Време е да припаднеш от загуба на кръв.

— Глупости! — възрази Антон. — Първо, през цялото време дъвча кора от бяло дърво и, второ, две прекрасни варварки вече са ми превързали раните.

Папратите се раздвижиха и Анка излезе на пътеката. Бузата ѝ беше одраскана, коленете ѝ бяха изцапани с пръст и зеленина.

— Време е да го хвърлим в блатото — обяви тя. — Когато врагът не се предава, унищожават го.

Пашка отпусна ръце.

— Ти изобщо не играеш по правилата — каза той на Антон. — При тебе все излиза, че Хекса е добър човек.

— Много знаеш! — каза Антон и също излезе на пътеката. — Гората не се шегува, мръсен наемнико.

Анка върна на Пашка карабината.

— Ама вие винаги ли така се стреляте? — попита тя със завист.

— Че как иначе! — учуди се Пашка. — Да викаме: „Кх-кх! Пу-пу!“ — така ли? В играта трябва да има елемент на риск!

Антон каза небрежно:

— Например често играем на Вилхелм Тел.

— Поред — подхвана Пашка. — Днес аз стоя с ябълката, а утре той.

Анка ги огледа.

— Така ли? — каза бавно тя. — Би било интересно да видя.

— На драго сърце — каза хавливо Антон. — Ама нямаме ябълка.

Пашка се усмихваше самодоволно. Тогавя Анка дръпна от главата му пиратската кърпа и бързо я сгъна на дълга фуния.

— Ябълката е нещо условно — каза тя. — Ето чудесна мишена. Да играем на Вилхелм Тел.

Антон взе червената фуния и внимателно я огледа. Той погледна към Анка — очите ѝ бяха като малки пролуки. А Пашка се забавляваше — беше му весело. Антон му подаде фунийката.

— Ще улуча картата от тридесет крачки — каза той с равен глас. — Разбира се, с пистолети, които познавам.

— Наистина ли? — каза Анка и се обърна към Пашка: — Ами ти, приятелю, ще улучиш ли картата от тридесет крачки?

Пашка нагласяваше шапката на главата си.

— Ще опитаме някой ден — каза той и си показа зъбите. — На времето си не стрелях лошо.

Антон се извърна, тръгна по пътеката, като броеше крачките си гласно.

— Петнадесет... шестнадесет... седемнадесет...

Пашка каза нещо, Антон не го чу и Анка високо се изсмя. Някак прекалено високо.

— Тридесет — каза Антон и се обърна.

На тридесет крачки Пашка изглеждаше съвсем малък. Червената фуния стърчеше на главата му като шутовска шапка. Пашка се

усмихваше самодоволно. Той все още играеше. Антон се наведе и почна бавно да опъва тетивата.

— Благославям те, татко мой Вилхелм! — извика Пашка. — И ти благодаря за всичко, каквото и да се случи.

Антон сложи стрелата и се изправи. Пашка и Анка го гледаха. Те стояха един до друг. Пътечката беше като тъмен влажен коридор между високи зелени стени. Антон вдигна арбалета. Бойното устройство на маршал Тоц стана необикновено тежко. Ръцете ми треперят, помисли си Антон. Лошо. Напразно. Той си спомни как през зимата те с Пашка замерваха цял час със снежни топки едно чугунено кълбо на стълба на оградата. Замерваха го от двадесет крачки, от петнадесет и от десет — и все не можеха да го улучат. А после, когато вече им омръзна и тръгнаха да си ходят, Пашка небрежно, без да гледа, хвърли последната снежна топка и го улучи. С все сила Антон натисна приклада в рамото си. Анка стои прекалено близо, помисли си той. Искаше да ѝ извика да се отдръпне, но разбра, че ще бъде глупаво. По-нагоре. Още по-нагоре... Още... Изведнъж почувствува със сигурност, че дори да се обърне с гръб към тях, тежката стрела все едно ще се забие точно в лицето на Пашка, между веселите му зелени очи. Той отвори очи и погледна към Пашка. Пашка вече не се усмихваше. А Анка бавно-бавно вдигаше ръка с разперени пръсти и лицето ѝ беше напрегнато и много възрастно. Тогава Антон вдигна арбалета още по-високо и натисна спусъка. Той не видя къде отиде стрелата.

— Не улучих — каза той много високо.

Стъпвайки с вдървени крака, той тръгна по пътечката. Пашка избърса с червената фунийка лицето си, тръсна я, разгъна я и взе да си връзва главата. Анка се наведе и вдигна арбалета си. Ако тя ме цапне с това нещо по главата, помисли си Антон, ще ѝ кажа благодаря. Но Анка дори не го погледна.

Тя се извърна към Пашка и попита:

— Ще вървим ли?

— Ей сега — каза Пашка.

Той погледна Антон и мълчаливо се чукна с прегънат пръст по челото си.

— А ти се уплаши — каза Антон.

Пашка още веднъж се чукна по челото и тръгна след Анка. Антон се влачеше подир тях и се мъчеше да потисне съмненията си.

Че какво съм направил всъщност, вяло помисли той. Защо се цупят? Пашка, разбирам, той се изплаши. Само че не се знае кой се страхуваше повече — таткото Вилхелм или синът Тел. Но Анка защо? Сигурно се е уплашила за Пашка. А какво трябваше да направя? Ето че се мъкна след тях като роднина. Ще взема да си отида. Сега ще завия наляво, там има едно хубаво блато. Може да хвана някоя сова. Но той дори не забави крачка. Това значи завинаги, помисли си той. Той беше чел, че така ставало много често.

Те излязоха на изоставения път дори по-рано, отколкото мислеха. Слънцето беше високо, беше горещо. Борови иглички ги бодяха по врата. Пътят беше бетонен, с два реда сивочервеникави напукани плочи. В процепите между плочите растеше гъста суха трева. Край пътя беше пълно с прашни тръни. Над пътя прелитаха и свиреха бронзовки и една чукна нахално Антон право по челото. Беше тихо и знойно.

— Погледнете! — каза Пашка.

Над средата на пътя на ръждясал тел, опънат напреко, беше окачен кръгъл тенекиен диск, покрит с олющена боя. По всичко изглеждаше, че там беше нарисувал жълт правоъгълник на червен фон.

— Какво е това? — попита без особен интерес Анка.

— Пътен знак — каза Пашка. — „Минаването забранено“.

— „Тухла“^[2] — поясни Антон.

— За какво е? — попита Анка.

— Значи, че нататък не бива да се кара — каза Пашка.

— За какво е тогава пътят?

Пашка сви рамене.

— Това е много старо шосе — каза той.

— Анизотропно шосе — каза Антон. Анка стоеше с гръб към него. — Движението е еднопосочно.

— Много умни са били старите — каза замислено Пашка. — Караш, караш така около двеста километра и изведнъж — хоп! — „тухла“. И по-нататък не бива да караш и няма кого да попиташ.

— Представяш ли си какво може да има там зад този знак! — каза Анка. Тя се огледа. Наоколо на много километри имаше безлюдна гора и нямаше кого да попита какво може да има зад този знак. — Ами ако това изобщо не е „тухла“? — каза тя. — Нали цялата боя се е олющила...

Тогава Антон старателно се прицели и стреля. Много хубаво щеше да бъде, ако стрелата пречупеше тела и знакът паднеше право в краката на Анка. Но стрелата попадна в горната част на знака, пробидръждясалата тенекия и долу се посипа само изсъхнала боя.

— Глупак — каза Анка, без да се извърне.

Това беше първата дума, с която тя се обърна към Антон след играта на Вилхелм Тел. Антон криво се усмихна.

— „And enterprises of great pitch and moment — каза тържествено той — with this regard their current turn away and loose the name of action.“^[3]

Верният Пашка закрещя:

— Деца, тук е минала кола! Вече след бурята! Ето тревата е смачкана! И ето...

Има късмет Пашка, помисли си Антон. Той почна да разглежда следите по пътя и също видя смачканата трева и една черна следа от протектори на онова място, където автомобилът бе спрял пред вдлъбнатината в бетона.

— Аха! — каза Пашка. — Той е минал зад знака!

Това беше ясно за всеки, но Антон възрази:

— Нищо подобно, той е идвал от онази страна.

Пашка вдигна учудени очи към него.

— Ти да не си сляп?

— Той е идвал от онази страна — повтори упорито Антон. — Да вървим по дирята.

— Глупости дрънкаш! — възмути се Пашка. — Първо, никой свестен шофьор няма да тръгне срещу тухлата. Второ, гледай: ето вдлъбнатината, ето следата от спирачките... Тогава откъде е идвал?

— Какво ме интересуват твоите свестни шофьори! Аз самият не съм свестен и ще мина зад знака.

Пашка побесня.

— Върви където щеш! — каза той, малко заеквайки. — Глупчо. Съвсем си се побъркал от жегата!

Антон се извърна и гледайки право пред себе си, отиде под знака. Искаше му се само едно: пред него да се окаже някакъв разрушен мост и да трябва да си пробива път към отвъдната страна. Какво ме интересува този свестният! — мислеше си той. — Нека вървят, където

искат... със своя Пашенка. Той си спомни как Анка срязва Павел, когато я нарече Анечка, и малко му поолекна. Озърна се.

Той веднага видя Пашка: Бон Скакалеца вървеше превит на две по дирята на тайнствената кола. Ръждясалият диск над пътя лекичко се олюляваше и през дупката се мяркаше синьото небе. А край пътя беше седнала Анка, опряла лакти в голите си колене и сложила брадичка върху стиснатите си юмруци.

* * *

... Те се връщаха вече по здрач. Момчетата гребяха, а Анка седеше на кормилото. Над черната гора изгряваше червена луна. Жабите яростно квакаха.

— Толкова хубаво бяхме намислили всичко — каза тъжно Анка.
— Е-ех!...

Момчетата не отвърнаха. После Пашка попита полугласно:

— Тошка, какво имаше там зад знака?

— Разрушен мост — отвърна Антон. — И скелет на фашист, прикован с вериги към картечница. — Той помисли и добави: — Картечницата цяла беше потънала в земята...

— М-да... — каза Пашка. — Й това се случва. А пък аз помогнах там на един да си поправи колата.

---

[1] Налим — сладководна хищна риба от семейство трескови с продълговато тяло и петниста кожа (бел.ред.). ↑

[2] В Съветския съюз този знак се рисува така, че донякъде напомня тухла (бел.прев.). ↑

[3] „И начинанията, понесли се мощно, когато свиват встрани, губят името действие“ (Шекспир, „Хамлет“). ↑

ГЛАВА ПЪРВА

Когато Румата отмина гроба на свети Мика — седмия поред и последен по този път, беше вече съвсем тъмно. Прехваленият хамахарски жребец, който беше спечелил от дон Тамео на карти, се оказа истински боклук. Той се изпоти, краката му се набиха и се движеше в лош олюляващ се тръс. Румата притискаше с колене хълбоците му, шибаше го с ръкавица между ушите, но той само оклюмано въртеше глава, без да ускори крачките си. Край пътя се простираха храсти, които в здрача приличаха на кълба застинал дим. Нетърпимо пицяха комари. В мътното небе тук-там трептяха звезди. Слаб вятър духаше на пориви, едновременно топъл и студен, както винаги през есента в тази крайморска страна със задушни, прашни дни и хладни вечери.

Румата се загърна по-плътно с наметалото и хвърли поводите. Нямаше смисъл да бърза. До полунощ оставаше един час, а Хълцащата гора вече личеше над хоризонта като черна назъбена ивица. От двете страни се простираха разорани ниви, под звездите мъждукаха блата, които миришеха на гнило, тъмнееха могили и изгнили огради от времето на Нахлуването. Далеч вляво пламваше и угасваше мрачно зарево: вероятно гореше някое селце, едно от безбройните еднообразни — Мъртвилово, Обесниково, Грабилово, отскоро преименувани с августейши указ в Желаново, Благодатново и Ангелско. На стотици мили — от бреговете на Пролива чак до Хълцащата гора — се простираше тази страна, покрита с одеяло от облаци комари, раздирана от дерета, наводнявана от блата, поразена от треска, епидемии и воняща хрема.

На завоя на пътя от храстите се отдели една тъмна фигура. Жребецът отскочи и вдигна глава. Румата хвана поводите, по навик дръпна нагоре дантелите на дясната си ръка, сложи длан върху дръжката на меча си и се вгледа. Човекът край пътя свали шапка.

— Добър вечер, благородни доне — каза тихо той. — Моля за извинение.

— Какво има? — попита Румата и се послуша.

Няма безшумни засади. Разбойниците се издават със скърцането на тетивите, сивите щурмоваци се оригват неудържимо от лошата бира, дружинниците на барона алчно сумтят и гърмят с железата си, а монасите — ловци на роби — шумно се чешат. Но в храстите беше тихо. Както изглежда, този човек не беше помощник на шайка разбойници. Пък той и не приличаше на помощник — дребен, пълен гражданин със скромно наметало.

Ще ми позволите ли да тичам редом с вас? — каза той и се поклони.

— Моля — каза Румата и раздвижи поводите. — Можеш да се хванеш за стремето.

Гражданинът тръгна редом. Той държеше шапката си в ръка и на темето му личеше доста голямо плешиво петно. Търговец, помисли си Румата. Обикаля бароните и търговците на едро, купува лен или коноп. Смел търговец все пак... А може и да не е търговец. Може би е книжник. Беглец. Парий. Сега те често се срещат нощем по пътищата, повече от търговците... А може би е шпионин.

— Кой си ти и откъде идваш? — попита Румата.

— Казвам се Киун — каза печално гражданинът. — Идвам от Арканар.

— Бягаш от Арканар — каза Румата и се наведе.

— Бягам — съгласи се печално гражданинът.

Някакъв чудак, помисли си Румата. Или все пак е шпионин? Трябва да проверя... Всъщност защо трябва? За кого трябва? Кой съм аз, че да го проверявам? Не желая да го проверявам! Защо просто да не повярвам? Ето върви един гражданин, явен книжник, бяга, за да спаси живота си. Самотен е, страхува се, слаб е, търси защита... Среща един аристократ. Аристократите от глупост и от високомерие не разбират от политика, а имат дълги мечове и не обичат сивите. Защо гражданинът Киун да не намери безкористна защита от глупавия и високомерен аристократ? И толкова. Няма да го проверявам. Няма защо да го проверяваш. Ще си поговорим, за да мине по-бързо времето, и ще се разделим като приятели...

— Киун... — рече той. — Познавах един Киун. Продавач на билки и алхимик от Тенекиената улица. Ти роднина ли си му?

— Уви, да — каза Киун. — Вярно е, че съм негов далечен роднина, но за тях е все едно... до дванадесето коляно.

— И къде бягаш, Киун?

— Къде да е... По-далеч. Мнозина бягат към Ирукан. Ще се опитам и аз към Ирукан.

— Тъй, тъй — каза Румата. — И си въобразяваш, че благородният дон ще те прекара през заставата?

Киун нищо не каза.

— Или може би си мислиш, че благородният дон не знае кой е алхимикът Киун от Тенекиената улица?

Киун мълчеше. Бъркам нещо, помисли си Румата. Той се надигна на стремената и изкрещя, като подражаваше на глашатая от Кралския площад:

— Обвинява се и е виновен в ужасни, непроситими престъпления срещу бога, короната и спокойствието!

Киун мълчеше.

— Ами ако благородният дон обожава безумно дон Реба? Ако с цялото си сърце е предан на сивата дума и на сивото дело? Или ти смяташ, че това е невъзможно?

Киун мълчеше. От тъмнината вдясно от пътя се показва начупената сянка на една бесилка. Под напречната ѝ греда се белееше едно голо тяло, окачено за краката. Е-е, все едно нищо не излиза, помисли си Румата. Той опъна поводите, сграбчи Киун за рамото и го извърна с лице към себе си.

— Ами ако благородният дон те окачи още сега до този скитник? — попита той, като се вглеждаше в бялото лице с тъмните ями на очите. — Сам. Бързо и сръчно със здраво арканарско въже. В името на идеалите. Защо мълчиш, книжничко Киун?

Киун мълчеше. Зъбите му тракаха и той слабо се извиваше под ръката на Румата като притиснат гуцер. Изведнъж нещо падна с трясък в канавката край пътя и веднага, сякаш да заглуши този трясък, той изкрещя отчаяно:

— Хайде, обеси ме! Обеси ме, предателю!

Румата пое дъх и пусна Киун.

— Пошегувах се — каза той — Не се бой.

— Лъжа, лъжа е... — хълцаше и мърмореше Киун. — Навсякъде лъжа!...

— Добре де, не се сърди — каза Румата. — По-добре вдигни онова, което хвърли — ще се намокри...

Киун постоя малко, като се олюляваше и хълцаше, плесна безцелно с длани по наметалото си и отиде в канавката. Румата чакаше, изморен и прегърбен на седлото. Значи така трябва, мислеше си той, значи иначе просто не може... Киун излезе от канавката, като криеше в пазвата си един вързоп.

— Книги, разбира се — каза Румата.

Киун завъртя глава.

— Не — каза той пресипнало. — Само една книга. Моята книга.

— За какво пишеш?

— Страх ме е, че за вас няма да бъде интересно, благородни доне.

Румата въздъхна.

— Хвани се за стремето — каза той. — Да вървим.

Дълго време мълчаха.

— Слушай, Киун — каза Румата. Аз се пошегувах. Не се страхувай от мене.

— Чудесен свят — каза Киун. — Весел свят. Всички се шегуват. И се шегуват еднакво. Дори благородният Румата.

Румата се учуди.

— Ти ми знаеш името?

— Знам го — каза Киун. — Познах ви по обръча на челото. Толкова се зарадвах, когато ви срещнах на пътя...

Да, разбира се, ето какво е имал предвид, когато ме нарече предател, помисли си Румата, и каза:

— Виждаш ли, мислех, че си шпионин. Аз винаги убивам шпионите.

— Шпионин... — повтори Киун. — Да, разбира се. В наше време е толкова лесно и доходно да бъдеш шпионин. Нашият орел, благородният дон Реба, има грижата да знае какво говорят и мислят поданиците на краля. Бих искал да бъда шпионин. Обикновен осведомител в хана „Сивата радост“. Колко е хубаво, колко е почтено! В шест часа вечерта влизам в кръчмата и сядам на моята маса. Стопанинът бърза към мене с първата чаша. Мога да пия колкото поема, за бирата плаща дон Реба — по-скоро никой не плаща. Аз седя, пия си бира и слушам. Понякога се преструвам, че записвам

разговорите, и уплашените хорица се спускат към мене и ми предлагат приятелството и кесията си. В техните очи аз виждам само онова, което ми се иска: кучешка преданост, почтителен страх и възхитителна безсилна омраза. Аз мога безнаказано да се задявам с девойките и с жените пред очите на мъжете им, здравеняци, които само угоднически ще се хият. Какво прекрасно разсъждение, благородни доне, нали? Чух го от един петнадесетгодишен хлапак, студент от Патриотичното училище...

— И ти какво му каза? — попита с любопитство Румата.

— Че какво можех да кажа? Той нямаше да разбере. Разказах му, че хората на Вага Колелото, когато хванат някой осведомител, му разпарят корема и посипват вътрешностите с пипер... А пияните войници пъхат осведомителя в чувал и го давят в нужника. И това е чиста истина, но той не повярва. Каза, че те в училището не били учили това. Тогава аз извадих хартия и записах нашия разговор. Това ми трябваше за моята книга, а той горкият реши, че лиша донос и се подмокри от страх...

Отпред пред храстите се мярнаха светлинките на кръчмата на Скелета Бако. Киун се препъна и млъкна.

— Какво има? — попита Румата.

— Там има сив патрул — измърмори Киун.

— Че какво от това? — каза Румата. — Изслушай по-добре още едно разсъждение, почтений Киун. Ние обичаме и ценим тези прости, груби момчета, нашия сив боен добитък. Те ни трябват. От днес простолюдието трябва да си затваря устата, ако не иска да го окачат на бесилка! — Той се засмя високо, защото това беше казано отлично — според най-добрите традиции на сивите казарми.

Киун се сви и главата му потъна в раменете.

— Езикът на човека от народа трябва да си знае мястото. Бог е дал на човека от народа език не за да разговаря, а за да ближе ботуша на своя господар, какъвто господар е отреден на човека от народа от векове...

До коневръза пред кръчмата тъпчеха на място оседланите коне на сивия патрул. През отворения прозорец се чуваха буйни пресипнали ругатни. Тракаха зарове. На вратата, препречил изхода с чудовищното си шкембе, беше застанал самият Скелет Бако със съдрана кожена куртка с навити ръкави. В косматата си лапа държеше войнишки нож

— види се, току-що беше сякъл кучешко месо за чорба, беше се изпотил и беше излязъл да си поеме дъх. На стъпалата седеше оклюман един сив щурмовак, сложил бойната секира между коленете си. Дръжката на секирата му дърпаше лицето встрани. Личеше си, че е капнал от препиване. Когато забеляза конника, той преглътна и изрева пресипнало:

— С-стой! Кой си ти там, бла-агороднико!...

Румата издаде брадичката си напред и мина край него, без дори да го погледне.

— ... А ако езикът на човека от народа не ближе онзи ботуш, който трябва — каза високо той, — тогава този език трябва да се откъсне, защото е казано: „Език твой — враг мой“.

Криейки се зад задника на коня, Киун крачеше до него. С крайчеца на окоото Румата видя как блести от пот плешивото му теме.

— Стой, казвам ти! — закрещя щурмовакът.

Чуваше се как секирата му трополи, докато той се търкаля по стъпалата и споменава наред и господата, и дявола, и всяка благородна сган.

Петима души, помисли си Румата, като подръпваше маншетите си. Пияни месари. Глупости.

Те отминаха крѣчмата и завиха към гората.

— Бих могъл да вървя по-бързо, ако трябва — каза Киун с неестествено твърд глас.

— Глупости! — каза Румата, като дърпаше юздите на жребеца. — Щеше да бъде скучно да изминем толкова мили и нито веднѣж да не се сбием. Нима никога не ти се иска да се биеш, Киун. Само разговори, разговори...

— Не — каза Киун. — Никога не ми се бие.

— Там е лошото — измърмори Румата, обърна жребеца и бавно сложи ръкавиците си.

От завоя изскочиха двама конници и като ги видяха, спряха едновременно.

— Ей, благородни доне! — изкрещя единият. — Я си покажи пътния лист!

— Селяндури! — каза със студен глас Румата. — Та вие сте неграмотни, защо ви е пътният лист?

Той блъсна жребеца с коляно и тръгна в тръс срещу щурмоваците. Страхуват се, помисли той. Колебаят се... Е, поне един-два плесника! Не... Нищо няма да излезе. Толкова ми се иска да излея омразата, която се насъбра през това денонощие и, изглежда, нищо няма да излезе. Да останем хуманни, да простим на всички и да бъдем спокойни като богове. Нека те колят и оскверняват, ние ще бъдем спокойни като богове. Боговете няма защо да бързат, пред тях е вечността.

Той се приближи до тях. Щурмоваците вдигнаха неуверено секирите и почнаха да отстъпват.

— Хайде де! — каза Румата.

— Та това, значи какво е? — каза смутено първият щурмовак. — Това значи е благородният дон Румата?

Вторият щурмовак веднага обърна коня си и избяга в галоп. Първият все отстъпваше със спуснатата секира.

— Молим за извинение, благородни доне — каза той много бързо. — Припознахме се. Грешка стана. То е държавна работа и винаги могат да станат грешки. Момчетата са малко пийнали и горят от усърдие... — Той тръгна на една страна. — Нали разбирате, времената са тежки... Ловим избягали книжници. За нас няма да е желателно да се оплаквате, благородни доне...

Румата му обърна гръб.

— Добър път на благородния дон! — каза с облекчение щурмовакът след него.

Когато той се отдалечи, Румата тихо извика:

— Киун!

Никой не се обади.

— Ей, Киун!

И пак никой не се обади. Румата се послуша и долови шумолене на храсти през бръмченето на комарите. Киун се промъкваше бързо през полето на запад, там, където на двадесет мили минаваше ируканската граница. Това е всичко, помисли си Румата. Това е целият разговор. Винаги едно и също. Проверка, предпазлива размяна на двусмислени притчи... По цели седмици си хабиш душата за празно дрънкане с всякакви отрепки, а когато срещнеш истински човек, нямаш време да си поговориш. Трябва да го прикриеш, да го спасиш, да го изпратиш на безопасно място и той си отива, без да разбере дали

е имал работа с приятел или с капризен изрод. А пък и ти самият не научаваш нищо за него. Какво иска, какво може, защо живее.

Той си спомни за Арканар вечер. Солидни каменни къщи по главните улици, приветливо фенерче над входа на странноприемницата, благодушни, сити дюкянджии пият бира край чисти маси и разсъждават, че светът съвсем не е лош, цената на хляба спада, цената на ризниците расте, заговорите се разкриват навреме, магьосниците и подозрителните книжници биват набучвани на кол, кралят, както обикновено, е велик и светъл, а дон Реба безкрайно умен и винаги нащрек. „Какви ги измислят!... Светът бил кръгъл! Ако питаш мен, ако ще и квадратен да е, но не им размътвай главите!...“ „От грамотността, от грамотността идва всичко, братя! Щастието не било в парите, казват, селянинът, казват, и той бил човек, а после — още по-лошо, оскърбителни стихчета, а след тях и бунт...“. „Всички трябва да се набучат на кол, братя...! Какво бих направил аз? Направо бих питал: грамотен ли си? На кол! Стихчета пишеш ли? На кол! Таблиците знаеш ли? На кол, прекалено много знаеш!“ „Бина, дебеланке, дай още три чашки и порция задушен заек!“. А по калдъръма — грррум, грррум, грррум — тропат с подковани ботуши широкоплещести червендалести момци със сиви ризи, с тежки секири на дясното рамо. „Братя! Ето ги защитниците! Нима те ще допуснат? За нищо на света! Ами моя, моя... На десния фланг! Довчера го биех още! Да, братя, това не е смутното време! Стабилен престол, благосъстояние, непоклатимо спокойствие и справедливост. Ура, сиви роти! Ура, дон Реба! Слава на нашия крал! Ех, братя, колко хубав стана животът!“

А по тъмната равнина на Арканарското кралство, озарявана от заревата на пожарите и искрите на борините, по пътищата и пътеките, изядени от комари, с побити до кръв крака, изпотени и прашни, измъчени, уплашени, смазани от отчаяние, но твърди като стомана в своето единствено убеждение, тичат, вървят, кретат и обикалят заставите стотици нещастници, обявени въвн от закона за това, че могат и искат да лекуват и да учат своя изтощен от болести и потънал в невежество народ; за това, че подобно на боговете създават от глина и камък втора природа, за да украсят живота на непознаващия красотата народ; за това, че проникват в тайните на природата и се надяват да ги поставят в служба на своя несръчен, напласен от старинната дяволска

сила народ... Беззащитни, добри, непрактични, изпреварили далеч своя век...

Румата дръпна ръкавицата си, замахна и плесна с нея жребеца между ушите.

— Дий, коньо! — каза той на руски.

* * *

Сега никой не може да каже точно откъде се е взело това странно название Хълцаща гора. Имаше едно официално предание, според което преди триста години железните роти на имперския маршал Тоц, впоследствие пръв арканарски крал, си пробивали път през гората, преследвайки отстъпващите орди на меднокожите варвари, и тук на местата за почивка варели от кората на дърветата брага, която предизвиквала неудържимо хълцане. Според преданието една сутрин, когато обикалял лагера, маршал Тоц намръщил аристократичния си нос и казал: „Наистина това е нетърпимо! Цялата Тора хълца и вони на брага!“ Оттук уж и дошло странното название.

Така или иначе това не беше съвсем обикновена гора. В нея растяха огромни дървета с твърди бели стъбла, каквито не бяха се запазили никъде другаде в империята — нито в Ируканското херцогство, а още по-малко в търговската република Соан, която отдавна беше превърнала всичките си гори в кораби. Говореше се, че имало много такива гори зад Червената северна планинска верига в страната на варварите, но какво ли не се говори за страната на варварите...

През гората минаваше път, изсечен преди около два века. Този път водеше към сребърните рудници и според васалното право принадлежеше на бароните Пампа, потомци на един от сподвижниците на маршал Тоц. Васалното право на бароните Пампа струваше на арканарските крале дванадесет пуда чисто сребро годишно, ето защо всеки нов крал, щом се качеше на престола, събираше армията и тръгваше да воюва срещу замъка Бау, където живееха бароните. Стените на замъка биха здрави, бароните храбри, всеки поход струваше тридесет пуда сребро и след връщането на разбитата армия арканарските крале отново и отново потвърждаваха васалното право на

бароните Пампа наред с другите им привилегии, а именно: да си човъркат носа край кралската маса, да ходят на лов западно от Арканар и да наричат принцовете направо по име, без да прибавят титли и звания.

Хълцащата гора беше пълна с тъмни тайни. Денем по пътя се точеха обози с обогатена руда, а нощем пътят беше пуст, защото малко смелчаци се решаваха да ходят по него на звездна светлина. Разправяха, че нощно време от Бащата-дърво се обаждала птицата Сиу, която никой не е виждал и която не можеше да се види, тъй като не е проста птица. Разправяха, че големи космати паяци скачали от клоните по шията на конете и в един миг им прегризвали жилите, като се задавяли от кръв. Разправяха, че из гората скитал огромният древен звяр Пех, който бил покрит с люспи, имал поколение веднъж на дванадесет години и влачел след себе си дванадесет опашки, които се потели с отровна пот. А някои били видели как посред бял ден, мърморейки жалбите си, пресякъл пътя един гол глиган Ъ, прокълнат от свети Мика — свирепо животно, неуязвимо за желязото, но което лесно се пробивало с кост.

Тук можеше да се срещне и избягалият роб с клеймо от смола между плешките — мълчалив и безмилостен като космат паяк-кръвопиец. И превитият на три магьосник, който събира тайни гъби за магьосническите си отвари, с които човек може да стане невидим, да се превърне в някое животно или да получи втора сянка. По пътя вървяха и нощните юнаци на страшния Вага Колелото, и бегълци от сребърните рудници с черни длани и бели прозрачни лица. Тук се събираха знахари за своите нощни бдения, а смелите ловци на барон Пампа печаха наредко срещащите се поляни крадени бикове, набучени на шиш.

Едва ли не в самия гъсталак на гората, на една миля от пътя, под едно грамадно дърво, изсъхнало от старост, беше сраснала със земята изкривена къща от грамадни греди, с Почерняла ограда. Тя стоеше тук от незапомнени времена, вратата ѝ беше винаги затворена, а на изгнилата входна площадка стърчаха изкривени идоли, изрязани от цели стъбла. Тази къща беше най-опасното място в Хълцащата гора. Разправяха, че тъкмо тук веднъж на дванадесет години идвал древният Пех, за да роди потомък, и че пак тук се промъквал да умре, така че цялото мазе на къщата било залято с черна отрова, а когато отровата

потече навън, тогава вече щял да настъпи края на всичко. Разправяха, че в дъждовните нощи идолите сами се изравяли от земята, излизали на пътя и давали знаци. Разправяха още, че понякога в мъртвите прозорци пламвала нечовешка светлина, чували се звуци и от комина излизал гъст дим чак до небето.

Немного отдавна трезвият селски глупак Ирма Кукиш от село Благовоние (по-просто казано Смердуни) отишъл, от глупост до къщата и надникнал през прозореца. Той се върнал в къщи вече съвсем оглупял и след като се посъзвел, разправил, че в къщата имало силна светлина и до грубата маса, с крака върху пейката, седял човек и сърбал направо от една бъчва, която държал с една ръка. Лицето на човека било увиснало едва ли не до кръста и цялото било на петна. Ясно е, че това бил самият свети Мика, преди още да се приобщи към вярата, многоженец, пияница и безсрамник. Човек можел да го гледа само след като си надвие страха. От прозорчето се носел сладникав тежък мирис и по дърветата наоколо ходели сенки. От целия окръг се събираха хора да слушат разказа на глупака. И всичко свърши с това, че пристигнаха щурмоваци, извиха му ръцете, на гърба и го откараха към град Арканар. Все едно не престанаха да говорят за къщата и я наричаха сега само Пияната бърлога...

Румата си проправи път през гигантските папрати, слезе от коня до входа на Пияната бърлога, навн поводитите около един от идолите. В къщата светеше, вратата беше разтворена и висеше на една панта. Отец Кабани беше седнал до масата в пълна апатия. В стаята миришеше силно на спирт, на масата сред оглозгани кости и парчета варена ряпа се издигаше огромна пръстена чаша.

— Добър вечер, отец Кабани — каза Румата, като прекрачи прага.

— Приветствувам ви — отвърна отец Кабани с пресипнал като боен рог глас.

Дрънкайки с шпорите, Румата се приближи до масата, хвърли ръкавиците си на пейката и пак погледна към отец Кабани! Отец Кабани седеше неподвижно, сложил увисналото си лице върху дланите си. Косматите му прошарени вежди висяха над бузите му като суха трева над пропаст. От носа му, покрит с широки пори, при всяко издишване излизаше със свистене въздух, пропит от неусвоен алкохол.

— Аз сам го измислих! — каза той изведнъж, като вдигна с усилие дясната си вежда и плъзна по Румата плувнало в тлъстина око. — Сам! Защо?... — Той освободи дясната си ръка от бузата и повъртя космат пръст. — А все пак аз нямам нищо общо!... Аз го измислих,... а пък нямам нищо общо, а?!... Вярно, нямам нищо общо... И изобщо ние не измисляме, а дявол знае какво правим!...

Румата развърза колана си и взе да дърпа през глава портупея^[1] с мечовете.

— Стига, стига — каза той.

— Кутия! — изрева отец Кабани и млъкна за дълго, като правеше странни движения с бузата си.

Без да сваля очи от него, Румата прехвърли прашните си крака през лейката, седна и сложи мечовете до себе си.

— Кутия... — повтори отец Кабани със спаднал глас. — Ние казваме, че измисляме. А всъщност всичко е измислено много отдавна. Някой много отдавна е измислил всичко, наредил е всичко в една кутия, пребил в нея дупка и си отишъл... Отишъл да спи... Тогава какво става? Идва отец Кабани, затваря очи, м-мушка си ръката в дупката. — Отец Кабани погледна ръката си. — Х-хоп! Измисля го! Аз измислих това, казва!... А който не вярва, е глупак... Мушкам си ръката — р-раз! Какво има? Бодлив тел. За какво? За двор за добитъка срещу вълците... Браво! Мушкам си ръката — д-два! Какво има? Най-хитро нещо — мелница за месо се нарича. За какво? За мека кайма... Браво! Мушкам си ръката — три! Какво има? Г-горяща вода... За какво? В-влажни дърва да разпалва... А?!

Отец Кабани млъкна и почна да се наклонява напред, сякаш някой го беше хванал за врата и го навеждаше. Румата взе чашата, надникна в нея, после изля няколко капки на opakото на ръката си. Капките бяха лилави и миришеха на фузелово масло. Румата изтри старателно ръката си с дантелена носна кърпа. По кърпата останаха мазни петна. Несресаната глава на отец Кабани докосна масата и веднага се дръпна.

— Който е наредил всичко в кутията, той е знаел за какво е измислено това... Бодли срещу вълци ли?! Аз, глупакът, съм срещу вълци... Рудниците, рудниците трябва да се оградят с тези бодли... Та да не бягат от рудниците държавните престъпници. А пък аз не искам!... Аз самият съм държавен престъпник! А мене питаха ли ме?

Питаха ме! Бодли ли, кайш? Бодли. Срещу вълци ли, кайш? Срещу вълци... Добре, кайш, браво! Да оградим рудниците... Самият дон Реба ги огради. И мелницата за месо ми взе. Браво, вика! Глава имаш, вика!... И сега значи прави във Веселата кула мека кайма... Много помагала, казват...

Знам, мислеше си Румата. Всичко знам. И как си викал в кабинета на дон Реба, как си пълзял в краката му и си го молил: „Върни ми я, недей така!“ Късно било. Завъртя се твоята мелничка за месо.

Отец Кабани грабна чашата и залепи на нея косматата си уста. Докато гълташе отровната смес, той ръмжеше като глигана Ъ, сетне сложи чашата на масата и почна да дъвче парче ряпа. По бузите му пълзяха сълзи.

— Горяща вода! — извика той най-после с пресекващ глас. — За разпалване на огньовете и правене на весели фокуси. Как ще е горяща, щом като може да се пие? Ако я смесиш с бира — бирата цена няма да има! Няма да я дам! Сам ще я изпия... И я пия. Денем пия. Нощем. Целият съм подпухнал. През всичкото време падам. Одеве, няма да повярваш, дон Румата, отидох до огледалото и се уплаших... Гледам — боже помогни — къде е отец Кабани?! Морски звяр октопод — цял се покривам с цветни петна. Ту почервенявам, ту посинявам. Измислил съм, дето се казва, вода за фокуси...

Отец Кабани се изплю на масата и си потътри крака под пейката, като разтриваше. После изведнъж попита:

— Кой ден сме днес?

— Навечерието на праведния Ката — каза Румата.

— Ами защо няма слънце?

— Защото е нощ.

— Пак ли нощ... — каза с тъга отец Кабани и падна по очи върху остатъците от храната.

Известно време Румата свиреше през зъби и го гледаше. После се измъкна от масата и отиде в килера. Там между куп ряпа и куп стърготини проблясваха стъклените тръбички на един тежък агрегат за варене на ракия на отец Кабани — чудесна творба на инженер по рождение, инстинктивен химик и майстор-стъклодув. Румата обиколи на два пъти „адската машина“, после напипа в тъмнината един прът, замахна и удари няколко пъти, без да се цели някъде. В килера нещо

задрънча, зазвъня и заклокочи. Гнусен мирис на вкиснати джибри го удари в носа.

Скърцайки с токове по счупеното стъкло, Румата стигна до отдалечения ъгъл и включи електрическото фенерче. Там под куп вехтории в здрава силикатова каса стоеше един малък преносим синтезатор „Мидас“. Румата разхвърли вехториите, набра на диска една комбинация от цифри и вдигна капака на касата. Дори при бялата електрическа светлина синтезаторът изглеждаше странно сред разхвърляните вехтории. Румата хвърли във входната фуния няколко лопати стърготини и синтезаторът тихичко запя, като автоматично включи индикаторното табло. С върха на ботуша си Румата придвижи към изходния канал една ръждясала кофа. И веднага — звън, звън, звън! — по смачканото ламаринено дъно се посипаха златни кръгчета, с аристократичния профил на Пиц Шести, крал Арканарски.

* * *

Румата пренесе отец Кабани на скърцащия нар, смъкна обувките му, обърна го на дясната страна и го покри с проскубаната кожа на някакво отдавна умряло животно. В това време отец Кабани се събуди за минута. Той не можеше да се движи, нито да съобразява. Само изпя няколко стиха от забранения светски романс „Аз съм като малка тревичка в твоята ръчичка“, след което шумно захърка.

Румата раздигна масата, измете пода и изтри стъклото на единствения прозорец, почернял от мръсотия и от химическите експерименти, които отец Кабани правеше на него. Зад олющената печка той намери бъчва със спирт и я изля в една миша дупка. След това напои хамахарския жребец, сипа му овес от дисагите, изми се и седна да чака, загледан в димящата светлина на маслената лампа. Шеста година вече водеше този странен двоен живот и като че ли беше свикнал напълно с него, но от време на време, както например сега, изведнъж му идваше наум; че в действителност няма никакво организирано зверство и напиреща сивота, а се разиграва някакво чудновато театрално представление и той, Румата, играе главната роля. Че ей сега след някоя особено сполучлива негова реплика ще гръмнат ръкопляскания и ценителите от Института за експериментална история

възхитително ще изкрещят от ложите: „Чудесно, Антон! Чудесно! Браво, Тошка!“ Той дори се озърна, но нямаше препълнена зала, имаше само почернели, покрити с мъх стени от голи греди, зацапани с наслоени сажди.

На двора хамахарският жребец тихичко изцвили и пристъпи с копита. Чу се ниско равно бучене, до сълзи познато и съвсем невероятно тук. Румата се послуша с полуотворена уста. Бученето спря, езичето на пламъка над светилника се олюля и пламна по-ярко. Румата почна да се надига и в същата минута от нощната тъмнина в стаята влезе дон Кондор, генерален съдия и пазител на големите търговски печати на търговската република Соан, подпредседател на Конференцията на дванадесетте търговци и кавалер на имперския Орден на десницата на милосърдието.

Румата скочи и едва не обърна пейката. Той беше готов да се хвърли и да го целуне по двете бузи, но следвайки етикета, краката му от само себе си се свиха в коленете, шпорите му тържествено звъннаха, дясната му ръка описа широк полукръг от сърцето встрани, а главата му се наведе така, че брадичката му потъна в пяната на дантеленото му жабо. Дон Кондор свали кадифената си барета с просто пътно перо, бързо махна с нея към Румата, като че ли отпъждаше комари, а след това захвърли баретата на масата, разкопча с две ръце закопчалката на наметалото си. То още бавно се свличаше от гърба му, когато той вече седеше на пейката, разкрачен, подпрял лявата си ръка на хълбока, а с дясната държеше настрана дръжката на позлатения си меч, забит в изгнилите дъски на пода. Той беше дребен, слаб, с големи изпъкнали очи на тясното бледо лице. Черната му коса беше прихваната със също като на Румата масивен златен обръч с голям зелен камък по средата.

— Сам ли сте, дон Румата? — отсечено попита той.

— Да, благородни доне — тъжно отвърна — Румата.

Отец Кабани каза изведнъж високо и трезво: „Благородни дон Реба!... Вие сте хиена и толкоз.“

Дон Кондор не се извърна.

— Аз долетях — каза той.

— Да се надяваме — каза Румата, — че не са ви видели.

— Една легенда повече или по-малко — каза нервирано дон Кондор. — Нямам време да пътувам на кон. Какво се е случило с

Будах? Къде се е дянал? Ама седнете, дон Румата, моля ви! Вратът ме боли.

Румата послушно се отпусна на пейката.

— Будах изчезна — каза той. — Чаках го в местността Тежките мечове. Но дойде само един едноок дрипльо, който каза паролата и ми предаде торба книги. Чаках още два дена, след това се свързах с дон Гуг и той ми съобщи, че завел Будах до самата граница и че дон Будах се придружавал от някакъв благороден дон, в когото можем да имаме доверие, защото бил изгубил всичко на карти и се бил продал телом и духом на дон Гуг. Следователно Будах е изчезнал някъде тук, в Арканар. Това е всичко, което зная.

— Не е много това, което знаете — каза дон Кондор.

— Не става въпрос за Будах — възрази Румата. — Ако е жив, ще го намеря и ще го измъкна. Това мога. За друго искам да говоря с вас. Искам пак да ви обърна внимание, че положението в Арканар излиза от пределите на базисната теория... — Лицето на дон Кондор доби кисел израз. — Не, изслушайте ме — каза твърдо Румата. — Чувствувам, че по радиото няма никога да се обясня с вас. А в Арканар всичко се промени! Появи се някакъв нов систематически действащ фактор. И излиза, че уж дон Реба съзнателно насъсква цялата сивота срещу учените в кралството. Всичко, което поне малко се издига над средното сиво равнище, се оказва под заплаха. Слушайте, дон Кондор, това не са емоции, това са факти! Ако си умен, образован, съмняваш се и говориш необикновени неща — най-сетне, просто ако не пиеш вино! — ти си под заплаха. Всеки бакалин има право да те преследва до смърт. Стотици и хиляди хора са обявени извън закона. Щурмоваците ги ловят и ги бесят край пътищата. Голи, с краката нагоре... Вчера на нашата улица пребиха с ботуши един старец, защото научиха, че бил грамотен. Казват, че го тъпкали два часа тъпаци с потни животински муцуни... — Румата се овладя и завърши спокойно: — С една дума, в Арканар скоро няма да остане нито един грамотен човек, както в областта на светия орден след барканското клане.

Дон Кондор го гледаше втренчено, стиснал устни.

— Не ми харесваш, Антон — каза той на руски.

— И на мене много неща не ми харесват, Александър Василевич — каза Румата. — Не ми харесва, че си вързахме ръцете и краката със самата постановка на проблемата. Не ми харесва, че тя се нарича

проблема на безкръвното въздействие. Защото при моите условия това е научно обосновано бездействие... Знам всичките ви възражения! Знам и теорията. Но тук няма никакви теории, тук има типична фашистка практика, тук зверовете ежеминутно убиват хора! Тук всичко е безполезно. Знанията не стигат, а златото губи цената си, защото закъснява.

— Антон... — каза дон Кондор. — Не се гневи. Вярвам, че положението в Арканар е съвсем изключително, но съм убеден, че ти нямаш нито едно конструктивно предложение.

— Да — съгласи се Румата, — аз нямам конструктивни предложения. Но за мене е много мъчно да се владее.

— Антон — каза дон Кондор. — Ние сме двеста и петдесет души на цялата планета. Всички се владеят и за всички това е много трудно. Най-опитните живеят тук вече двадесет и две години. Те са пристигнали тук само като наблюдатели. Забранено им било изобщо да предприемат каквото и да е. Представи си го за минута: изобщо забранено. Те не биха имали право дори да спасят Будах. Дори ако го тъпчат с крака пред очите им.

— Не бива да говорите с мене като с дете — каза Румата.

— Вие сте нетърпелив като дете — каза дон Кондор. — А трябва да бъдете много търпелив.

Румата тъжно се усмихна.

— А докато изчакаме — каза той, — докато се примерваме и прицелваме, зверовете всеки ден и всяка минута ще унищожават хората.

— Антон — каза дон Кондор. — Във Вселената има хиляди планети, където още не сме ходили и където историята си върви по реда.

— Но нали тук вече сме дошли!

— Да, дошли сме, но за да помогнем на това човечество, а не да задоволяваме справедливия си гняв. Ако си безсилен, върви си. Върни се у дома. В края на краищата ти наистина не си дете и знаеше какво ще видиш тук.

Румата мълчеше. Някак отпуснат и изведнъж състарен, дон Кондор направи няколко крачки край масата и хванал меча за дръжката, той го влачеше като бастун и кимаше печално.

— Разбирам всичко — каза той. — Нали съм преживял всичко това. Някога това чувство на безсилие и на собствена подлост ми се струваше най-страшното. Някои по-слаби полудяваха от това и ги изпращаха на Земята, сега ги лекуват. Петнадесет години ми трябваша, гълъбче, за да разбера кое е най-страшното. Да изгубиш човешкия си облик е страшното, Антон. Да омърсиш душата си, да се ожесточиш. Ние тук сме богове, Антон, и трябва да бъдем по-умни от боговете от легендите, които тукашните хора създават как да е по свой образ и подобие. А нали ходим по ръба на тресавището. Отстъпиш ли, и падаш в калта, цял живот не можеш да се измиеш. Горан Ирукански в „История на пришествието“ пише: „Когато спусналият се от небето бог излезе пред народа от Питанските блата, нозете му бяха кални.“

— За което изгориха Горан — каза мрачно Румата.

— Да, изгориха го. А това е казано за нас. Аз съм тук от петнадесет години. Аз, гълъбче, вече престанах и да сънувам Земята. Веднъж, когато се ровех в книгата си, намерих снимка на една жена и дълго време не можах да се сетя коя е. Понякога изведнъж със страх съзнавам, че вече отдавна не съм сътрудник на института, а съм експонат в музея на този институт, генерален съдия на търговска феодална република и че в музея има зала, в която трябва да ме сложат. Ето кое е най-страшното — да влезеш в ролята си. Във всеки от нас благородната отрепка се бори с комунаря. И всичко, което ни заобикаля, помага на отрепката, а комунарят е сам-самичък — до Земята има хиляда години и хиляда парсека. — Дон Кондор помълча и си поглади коленете. — Така е то, Антон — каза той с по-твърд глас. — Нека си останем комунари.

Той не разбира. Пък и как да разбере? Той има късмет, не знае какво е сивият терор, какво е дон Реба. Всичко, на което е бил свидетел за петнадесет години работа на тази планета, тъй или иначе влиза в рамките на базисната теория. И когато му говоря за фашизъм, за сиви щурмоваци, за активизиране на еснафството, той го възприема като емоционални изрази. „Не си играйте с терминологията, Антон! Терминологичната бъркотия влече след себе си опасни последици.“ Той съвсем не може да разбере, че нормалното равнище на средновековното зверство е щастливият вчерашен ден на Арканар. Дон Реба за него е нещо като херцог Ришелю, умен и далновиден политик, който защитава абсолютизма от феодалните своеволия. Единствено аз

на цялата планета виждам страшната сянка, която пълзи към страната, но тъкмо аз не мога да разбера чия е тази сянка и за какво е... И как да го убедя, когато по очите му личи, че ей сега ще ме изпрати на Земята да се лекувам.

— Как е почитеният Синда? — попита той.

Дон Кондор престана да го пронизва с поглед и измърмори: „Добре е, благодаря.“ Сетне каза:

— Трябва най-после добре да разберем, че нито ти, нито аз, никой от нас няма да види реално осезаеми плодове от своята работа. Ние не сме физици, ние сме историци. При нас единицата за време не е секундата, а векът, и нашите работи не са дори сеитба, ние само подготвяме почвата за сеитба. А пък понякога от Земята идват... ентузиастични, да ги вземат дяволите... Спринтьори...

Румата се усмихна накриво и без особена необходимост почна да си опъва ботушите. Спринтьори. Да, имаше спринтьори.

Преди десет години Стефан Орловски, иначе казано, дон Капада, командир на ротата на арбалетистите на негово императорско величество, по време на публичната инквизиция на осемнадесет есторски вещици заповяда на войниците си да открият огън по палачите, съсече имперския съдия и двамата съдебни пристави и беше намушен с копията на дворцовата охрана. Гърчейки се в предсмъртни мъки, той крещеше: „Нали сте хора! Бийте ги, бийте ги!“ — но малцина го чува в крясъка на тълпата: „Огън! Дайте още огън!...“.

Приблизително по същото време в другото полукълбо Карл Розенблум, един от най-големите познавачи на селските войни в Германия и Франция, известен на планетата като търговец на вълна под името Пани-Па, вдигна въстание на муriskите селяни, завзе с щурм два града и бе убит със стрела в тила, когато се опитваше да прекрати грабежите. Той беше още жив, когато пристигнаха да го вземат с вертолет, но не можеше да говори и само гледаше виновно и с недоумение с големите си сини очи, от които непрекъснато течаха сълзи...

А малко преди пристигането на Румата великолепно конспирираният приятел-довереник на кайсанския тиранин (Джеремии Тафнат, специалист по история на поземлените реформи) изведнъж най-неочаквано направи дворцов преврат, завзе властта и в продължение на два месеца прави опити да внедри Златния век, като

упорито не отговаряше на яростните въпроси на съседите си и на Земята, спечели си славата на луд, избягна щастливо осем покушения и най-сетне бе похитен от аварийната команда на сътрудниците от института и бе откаран с подводна лодка на островната база до южния полюс...

— Като си помисля само! — измърмори Румата. — Досега цялата Земя си въобразява, че с най-сложните проблеми се занимава нула-физиката...

Дон Кондор вдигна глава.

— О, най-сетне! — каза той тихо.

Зачаткаха копита, злобно и високо изцвили хамахарският жребец, чу се енергично проклетие със силен ирукански акцент. На вратата се показва дон Гуг, старши придворен на негова светлост херцог Ирукански, дебел, румен, с юнашки засукани мустаци, с усмивка до уши, с малки весели очички под буклите на кестенявата перука. И отново Румата направи движение да се хвърли и да го прегърне, защото това беше Пашка, но дон Гуг изведнъж се стегна, дебелилото му бузесто лице стана сладникаво любезно, той малко се наведе, притисна шапка до гърдите си и изду устни като свирка. Румата хвърли поглед към Александър Василевич. Александър Василевич беше изчезнал. На пейката седеше генералният съдия и пазител на големите печати — разкрячен, опрял лявата си ръка на хълбока, а с дясната хванал дръжката на позлатения си меч.

— Вие много закъсняхте, дон Гуг — каза той с неприятен глас.

— Хиляди извинения! — провикна се дон Гуг и се приближи плавно към масата. — Кълна се в рахита на моя херцог, случиха се съвършено непредвидени обстоятелства! Четири пъти ме спира патрулт на негово величество Арканарския крал и два пъти се бих с някакви селяндури. — Той вдигна изящно лявата си ръка, омотана в окървавен парцал. — Впрочем, благородни донове, чий е този вертолет зад къщата.

— Това е моят вертолет — каза свадливо дон Кондор. — Аз нямам време да се бия по пътищата.

Дон Гуг се усмихна приятно, яхна пейката и каза:

— И тъй, благородни донове, ние сме принудени да констатираме, че ученият доктор Будах е изчезнал по тайнствен начин някъде между ируканската граница и местността Тежките мечове...

Отец Кабани изведнъж се завъртя на леглото си.

— Дон Реба — каза той с плътен глас, без да се събужда.

— Оставете Будах на мене — каза отчаяно Румата — и все пак се опитайте да ме разберете...

---

[1] Портупей — ремък през рамо или около кръста за носене на оръжие или чанта (бел.ред.). ↑

ГЛАВА ВТОРА

Румата трепна и отвори очи. Беше вече ден. Под прозорците на улицата имаше скандал. Някой, види се военен, крещеше: „П-подлецо! Ще изближеш тази кал с езика си!“ („Добро утро!“ — помисли си Румата.) „Млък!... Кълна се в свети Мика, ти ще ме изкараш от кожата!“ Друг глас, груб и пресипнал, боботеше, че по тази улица човек трябва да си гледа краката. „Сутринта валя дъжд, а пък сам знаете кога я настилаха...“ — „Той ще ме учи къде да гледам!...“ — „По-добре ме пуснете, благородни доне, не ме дръжте за ризата“. — „Той ще ме учи!...“ Чу се силно изплющяване. Види се, това бе втора плесница — първата беше събудила Румата. „Вие по-добре не ме бийте, благородни доне...“ — боботеха долу.

Познат глас, кой ли можеше да бъде? Изглежда, че е дон Тамео. Ще трябва днес да изгубя на карти и да му върна хамахарската кранта. Интересно, ще се науча ли някога да разбирам от коне? Вярно, че ние, родът Румата Есторски, от край време не разбираме от коне. Ние сме познавачи на бойни камили. Добре, че в Арканар почти няма камили. Румата се протегна, мускулите му изпращяха, напипа до главата си усукан копrienен шнур и няколко пъти го дръпна. В дъното на къщата задрънчаха звънчета. Хлапакът, разбира се, зяпа скандала, помисли си Румата. Можеше да стане и да се облече сам, но това ще доведе до излишни слухове. Той се вслуша в ругатните под прозорците. Какъв могъщ език! Невероятна ентропия! Да не го съсече дон Тамео... Напоследък в гвардията се появиха хора, които обявиха, че за благороден бой имат само един меч, а другия употребяват специално за улична гонитба — благодарение на грижите на Дон Реба тя взе да се среща много често в славния Арканар. Впрочем дон Тамео не е такъв. Страхливичък си е нашият дон Тамео, пък и е известен политик...

Отвратително е, когато денят започва с дон Тамео... Румата седна и обхвана коленете си под разкошното скъсано одеяло. Добиваш чувството за оловна безпросветност, иска ти се да се разтъжиш и да размишляваш колко сме слаби и нищожни пред обстоятелствата... На

Земята това и наум не ни идва. Там ние сме здрави, сигурни момчета, минали през психологично кондициониране и готови на всичко. Ние имаме отлични нерви: знаем да не се извъръщаме, когато бият и изпълняват смъртни присъди. Ние имаме нечувана издръжливост: способни сме да понасяме излиянията на най-безнадеждни кретени. Ние сме забравили да се гнусим, приемаме съдове, които, според обичая дават на кучетата, да ги изближат и след това за красота се избърсват с мръсна пола. Ние сме велики имперсонатори, дори на сън не говорим на езиците на Земята. Ние имаме сигурно оръжие — базисната теория за феодализма, разработена в тишината на кабинетите и лабораториите, на прашните разкопки, през време на солидните спорове.

Жалко само, че дон Реба няма понятие от тази история. Жалко само, че психологическата подготовка се измива като почерняла кожа и ние се впускаме в крайности и сме принудени да се занимаваме с непрекъснато допълнително зареждане: „Стискай зъби и помни, че си маскиран бог, че те не знаят какво вършат и че почти никой от тях не е виновен и затова ти трябва да бъдеш търпелив и толерантен...“ Оказа се, че кладенците от хуманизъм в нашите души, които на земята изглеждаха бездънни, се изчерпват със страшна бързина. Свети Мика, нали бяхме истински хуманисти там, на Земята, хуманизмът беше скелетът на нашата природа, от прекланяне пред Човека, от любов към Човека ние стигаме до антропоцентризм, а тук изведнъж с ужас забелязваме, че не сме обичали Човека, а само комунаря, жителя на Земята, равния на нас... Все по-често забелязваме, че мислим: „Нима това са хора? Нима са способни да станат хора, макар и след време?“ И тогава си спомняме за такива хора като Кира, Будах, Арата Гърбавия, за великолепия барон Пампа и ни става срамно, а и на това не сме свикнали и ни е неприятно и най-главното то не ни помага...

Не мисли за това, каза си Румата. Само не сутрин. Да го вземат мътните този дон Тамео!... В душата ми се е насъбрала горчилка и няма къде да я излея в тази самота. Именно в самота! А пък ние, здрави, самоуверени мислехме ли, че ще се намерим тук в самота? Ами че никой няма да повярва! Антон, приятелю, какво говориш? На запад от тебе, на три часа с вертолет е Александър Василевич, добряк, умен човек; на изток е Пашка, седем години седяхме на един чин, верен весел приятел. Ти просто си се разкиснал, Тошка. Жалко,

разбира се, мислехме, че си по-силен, но на кого ли не се случва това?! Работата е адска, разбираме. Я се върни на Земята, почини си, заеми се малко с теорията, а после ще видим...

А Александър Василевич между другото е същински догматик. Щом като базисната теория не предвижда сивите („Аз, гълъбче, за петнадесет години работа такива отклонения от теорията май не съм забелязвал...“), значи сивите ми се привиждат. Щом като ми се привиждат, значи нервите ми не са издържали и трябва да ме изпратят на почивка. „Е, добре, обещавам ви, ще видя сам и ще ви съобщя мнението си. Но засега дон Румата, моля ви, никакви ексцесии...“ А Павел, приятелят ми от детинство, ерудит, видите ли, познавач, извор на информация,... се впусна на провала из историята на двете планети и доказва лесно, че сивото движение не е нищо друго освен обикновена акция на гражданите срещу бароните. „Впрочем тия дни ще дойда при тебе и ще видя. Честно казано, малко ми е неудобно заради Будах...“ Благодарим и за това! И стига вече! Ще се заема с Будах, щом като не съм способен за нищо друго.

Големият учен доктор Будах. Кореняк ируканец, велик медик, на когото херцог Ирукански едва не даде дворянско звание, но размисли и го затвори в кулата. Най-големият специалист в империята по лекуване с отрова. Автор на известния трактат „За тревите и другите растения, които тайнствено могат да служат за причина на скръб, радост и успокоение, както и за слюнката и соковете на влечугите, паяците и на голия глиган Ъ, притежаващ същите и много други качества“. Човек, без съмнение забележителен и истински интелегент, убеден хуманист и безсребреник: цялото му имущество беше торба с книги. Та кой можеше да има нужда от тебе, доктор Будах, в мрачната невежествена страна, затънала в кървавото тресавище на заговори и користолюбие?

Да предположим, че си жив и се намираш в Арканар. Не е изключено, разбира се, да са те заловили нападатели-варвари, спуснали се от склоновете на Червената северна планина. В такъв случай дон Кондор има намерение да се свърже с нашия приятел Шуцулетидоводус, специалист по история на първобитните култури, който работи сега като магьосник-епилептик при един вожд с име от четиридесет и пет срички. Ако все пак си в Арканар, преди всичко са могли да те заловят нощните работници на Вага Колелото. И дори не да те заловят, а да те вземат със себе си, защото за тях главната плячка

би била твоят придружител, благородният дон, изгубил всичко на комар. Но тъй или иначе те няма да те убият: Вага Колелото е прекалено стиснат за това.

Би могъл да те залови и някой глупак барон. Без всякакъв лош умисъл, просто от скука и хипертрофирано гостоприемство. Ако му се поиска да си попирува с някой благороден събеседник, ще изкара на пътя дружинници и ще замъкне у дома си твоя придружител. И ти ще седиш във вонящата лакейска стая, докато доновете не се напият до забрава и не се разделят. В този случай пак нищо не те заплашва.

Но има още укрили се някъде в Гниловражие остатъци от неотдавна разбитата селска армия на дон Кса и на Перта Гръбнака, които самият орел наш дон Реба тайно издържа в случай на твърде възможните усложнения с бароните. Виж, тези не знаят милост и по-добре да не мисля за тях. Има освен това дон Сатарина, най-родовития имперски аристократ, сто и две годишен, съвсем изкуфял. Той е в родова вражда с херцозите Ирукански и от време на време става деен и почва да залавя всички, които пресичат ируканската граница. Той е много опасен, защото под действието на холециститата е способен да издава такива заповеди, че гробарите не сварват да извозват труповете от неговите тъмници.

И накрая главното. Не е главно, защото е най-опасно, а защото е най-вероятно. Сивите патрули на дон Реба. Щурмоваците по големите пътища. Ти си могъл да попаднеш случайно в ръцете им и тогава трябва да разчитаме на благоразумието и хладнокръвието на твоя придружител. Ами ако дон Реба има интерес от тебе? Дон Реба има такива неочаквани интереси... Неговите шпиони са могли да донесат, че ще пътуваш през Арканар, изпратили са да те посрещне наряд под командата на някой старателен сив офицер, негодник от малоимотните дворяни, и ти лежиш сега в някоя килия под Веселата кула...

Румата отново подръпна нетърпеливо шнура. Вратата на спалнята се отвори с отвратително скърцане, влезе едно момче-слуга, слабичко и навъсено. Името му беше Уно и съдбата му можеше да послужи като тема за балада. То се поклони на прага, като тътреше скъсаните си обувки, отиде до леглото и сложи на масичката табла с писма, кафе и топчица кора за дъвчене за заздравяване на зъбите и чистенето им. Румата сърдито го погледна.

— Каж ми, моля ти се, ще смажеш ли някой ден вратата?

Момчето гледаше към пода, без да отговори. Румата отметна одеялото, спусна голите си крака от леглото и се пресегна към таблата.

— Изми ли се днес? — попита той.

Момчето пристъпи от крак на крак, без нищо да отговори и почна да ходи из стаята и да събира разхвърляните дрехи.

— Аз май че те попитах дали си се измил днес? — каза Румата, като разпечатваше първото писмо.

— С вода не можеш да измиеш греховете — измърмори момчето. — Да не съм благородник, та да се мия?

— Аз какво ти разправях за микробите? — каза Румата.

Момчето сложи зелените панталони на облегалката на креслото и размаха палеца си, за да пропъди дявола.

— Три пъти се молих през нощта — каза то. — Какво ви трябва повече?

— Ти си глупак — каза Румата и почна да чете писмото.

Беше писано от дона Окана, придворна дама, новата фаворитка на дон Реба. Предлагаше му още тази вечер да навести нея, „нежно страдащата“. В послеписа беше писано с прости думи какво всъщност тя очаква от тази среща. Румата не издържа и се изчерви. Крадешком погледна към хлапака ѝ измърмори: „Ама как може...“ За това трябваше да се помисли. Да отиде му беше противно, да не отидеше беше глупаво — дона Окана знаеше много неща. Той изпи на един дъх кафето и сложи в устата си кората за дъвчене.

Следващият плик беше от плътна хартия, печатът от червен восък беше размазан; личеше си, че писмото е било отваряно. Пишеше дон Рипат, решителен кариерист, лейтенант от сивата рота на галантеристите. Питаше за здравето му, изразяваше увереност в победата на сивото дело и молеше да се отсрочи плащането на един негов малък дълг, като се позоваваше на глупави обстоятелства. „Добре, добре...“ — измърмори Румата, сложи писмото настрана, отново взе плика и го огледа с интерес. Да, почнаха по-деликатно да работят. Личи си, че по-деликатно.

В третото писмо му предлагаха да се сражава с мечове заради дона Пифа, но се съгласяваха да оттеглят предложението си, ако дон Румата бъде така любезен да приведе доказателства, че той, благородният дон Румата, не е имал и няма отношения с дона Пифа. Писмото беше стандартно: основният текст беше писан от калиграф, а

в оставените празни места бяха вписани разкривено и с граматически грешки имената и сроковете.

Румата хвърли писмото и почеса изхапаната си от комари лява ръка.

— Хайде, дай да се мия — заповяда той.

Момчето изчезна зад вратата и скоро се върна, като вървеше заднишком и влачеше по пода едно дървено корито с вода. След това изтича още веднъж и домъкна едно празно корито и канче.

Румата скочи на пода, смъкна през главата си вехтата изкусно бродирана нощница и с дрънчене измъкна окачените по леглото му мечове. Момчето за по-сигурно застана зад креслото. След като се поупражнява десетина минути да напада и да отблъсква, Румата захвърли мечовете към стената, наведе се над празното корито и заповяда: „Поливай!“ Без сапун беше лошо, но Румата вече беше свикнал. Момчето изливаше канче след канче на гърба, на шията, на главата и мърмореше: „Всички правят като хората, само ние си ги измисляме. Къде се е видяло — в два съда да се мият. В отходното място някакво гърне измисли... Всеки ден чиста кърпа за лице иска... А пък сам, без да се помоли, скача гол с мечове...“

Докато се разтриваше с кърпата, Румата каза назидателно:

— Аз съм придворен, а не някакъв въшлив барон. Придворният трябва да бъде чист и да благоухае.

— Няма си друга работа негово величество, та ще ви мирише — възрази момчето. — Всички знаят, че негово величество денем и нощем се моли за нас, грешните. А пък дон Реба изобщо никога не се мие. Аз самият чух неговият лакей разправяше.

— Добре де, стига си мърморил — каза Румата, обличайки найлонова фланелка.

Момчето гледаше тази фланелка с неодобрение. За нея отдавна се говореше сред арканарската прислуга. Но тук Румата нищо не можеше да направи поради естествената си човешка гнусливост. Когато той обуваше гащетата си, момчето извърна глава и направи с устните си движение, като че ли оплюваше дявола.

Добре би било все пак да се въведе модата на долните дрехи, помисли си Румата. Обаче по естествен път това би могло да се направи само чрез жените, а Румата и в това отношение се отличаваше с непозволена за разузнавача придирчивост. Кавалерът и развеипрахът,

който познава столичните нрави и е заточен в провинцията заради дуел по любов, би трябвало да има поне двадесет възлюблени. Румата полагаше героични усилия, за да поддържа славата си. Половината от неговата агентура, вместо да върши работа, разпространяваше отвратителни слухове за него, които събуждаха завистта и възхищението на арканарската гвардейска младеж. Десетки разочаровани дами, у които Румата специално оставаше по-дълго, за да им чете стихове до късна нощ (третата стража, братска целувка по бузката и скачане от балкона в прегръдките на командира на нощната обиколка, познат офицер), една през друга си разказваха за истинския столичен стил на кавалера от метрополията. Румата се държеше само благодарение на тщеславието на тези глупави и отвратително развратни жени, но проблемата за долните дрехи оставаше нерешена. Колко по-просто беше с носните кърпи! Още на първия бал Румата извади от маншета си изящна дантелена кърпичка и попи с нея устните си. На следващия бал напети гвардейци вече бършеха потните си лица с големи и малки парчета плат с различни цветове, с бродерии и монограми. А след месец се появиха контета, които носеха на прегънатата си ръка цели чаршафи, краищата на които елегантно се влачеха по пода.

Румата облече зелените си панталони и бялата батистена риза с изхабена от пране яка.

— Някой чака ли ме? — попита той.

— Берберинът ви чака — отвърна момчето. — И освен това двама донове седят в гостната, дон Тамео и дон Сера. Заповядаха да им поднесат вино и играят на зарове. Чакат ви за закуска.

— Върви да извикаш берберина. Кажи на благородните донове, че скоро ще дойда. И да не ги нагрубяваш, говори учтиво...

* * *

Закуската не беше много изобилна и оставаше място за скорошния обед. Поднесено беше печено месо с много подправки и кучешки уши, изкиснати в оцет. Пиеха пенливо ируканско, гъсто кафяво есторско, бяло соанско. Разрязвайки сръчно с два ножа овнешкия крак, дон Тамео се оплакваше от безочието на низшите

съсловия. „Смятам да подам докладна записка до краля — съобщи той. — Дворянството настоява да се забрани на селяните и на занаятчийската сган да се показват на публични места и по улиците. Нека ходят през дворовете и по крайните улици. А в онези случаи, когато явяването на селянина на улицата е неизбежно, например когато докарва хляб, месо и вино за благородните къщи, нека има специално разрешение от министерството за охрана на короната.“ — „Светъл ум! — каза възхитено дон Сера, като пръскаше плюнка и сок от месо. — А пък вчера в двореца...“ И той разказа последната новина. Любимата на дон Реба, придворната дама Окана, непредпазливо настъпила краля по болния крак. Негово величество изпаднал в ярост, обърнал се към дон Реба и му заповядал да накаже престъпницата за назидание, на което, без да му мигне окото, дон Реба отвърнал: „Ще бъде изпълнено, ваше величество. Още тази нощ!“ „Аз толкова се смях — каза дон Сера, като завъртя глава, — че две телени копчета от камизолата ми отхвъркнаха...“

Протоплазма, мислеше си Румата. Просто плюскаща и размножаваща се протоплазма.

— Да, благородни донове — каза той. — Дон Реба е извънредно умен човек...

— Охо-хо! — каза дон Сера. — И то какъв! Най-светъл ум!...

— Изтъкнат деец — каза важно и с чувство дон Тамео.

— Сега дори ми е чудно, когато си спомня — продължи Румата, като се усмихна приветливо — какво се говореше за него само преди година. Спомняте ли си, дон Тамео, колко остроумно се присмивахте на кривите му крака?

Дон Тамео се задави и изпи на един дъх чаша ируканско.

— Не си спомням — измърмори той. — Пък и какъв присмехулник съм аз...

— Присмивахте се, присмивахте се — каза дон Сера и поклати укорително глава.

— Наистина! — възкликна Румата. — Та вие присъствувахте на този разговор, дон Сера! Спомням си, че така се смяхте на остроумните забележки на дон Тамео, че нещо ви изхвъркна от тоалета...

Дон Сера стана аленочервен и почна дълго и неясно да се оправдава, като през цялото време лъжеше. Дон Тамео се навъси и се

залови със силното есторско и тъй като според собствените му думи, „като почнал от завчера сутринта, та и досега не можел да спре“, когато излизаха от къщата, трябваше да го подкрепят от двете му страни.

Денят беше слънчев, ярък. Простият народ се блъскаше между къщите, търсейки нещо за гледане, хлапаците пицяха и свиреха с уста и се замерваха с кал, от прозорците надничаха хубавички гражданки с бонета, вятърничави прислужнички свенливо стрелкаха с влажните си очички и настроението почна малко да се повдига. Дон Сера събори много умело един селянин и едва не умря от смях, докато гледаше как селянинът се вардаля в локвата. Дон Тамео изведнъж откри, че е сложил портупеите с мечове отзад напред и закрещя: „Стойте!“ — и почна да се върти на място, като се мъчеше да се обърне вътре в портупеите. Нещо пак изхвъркна от камизолата на дон Сера. Румата хвана за розовото ушенце една прислужничка, която изтича край тях, и я помоли да помогне на дон Тамео да се оправи. Около благородните донове веднага се събра тълпа от зяпльовци, които даваха съвети на прислужничката, от които тя стана яркочервена, а от камизолата на дон Сера се сипеха като град закопчалки, копченца и токички. Когато найсетне тръгнаха по-нататък, дон Тамео захвана на всеослушание да съчинява допълнение към своята докладна записка, в което сочеше, че е необходимо „да не се причисляват към селяните и простолюдието хубавичките личности от женски пол“. В този момент една кола с гърнета им препречи пътя. Дон Сера извади и двата меча и заяви, че не подхожда на благородните донове да заобикалят някакви си коли и че той ще си проправи път през тази кола. Но докато се примерваше и се мъчеше да различи докъде свършва стената на къщата и откъде започват гърнетата, Румата хвана колелата, извърна колата и освободи пътя. Зяпльовците, които наблюдаваха с възхищение това, което стана, извикаха на Румата тройно „ура“. Благородните донове щяха да тръгнат по-нататък, но от прозореца на третия етаж се подаде един дебел побелял дюкянджия и почна да говори надълго и нашироко за безчинствата на придворните, които „нашият орел дон Реба скоро ще озапти“. Трябваше да се забавят и да прехвърлят през този прозорец целия товар от гърнета. В последното гърне Румата хвърли две златни монети с профила на Пиц Шести и го връчи на втрещения собственик на колата.

— Колко му дадохте? — попита дон Тамео, когато тръгнаха по-нататък.

— Дреболия — отвърна небрежно Румата. — Две жълтици.

— Кълна се в свети Мика! — провикна се дон Тамео. — Вие сте богат! Искате ли да ви продам моя хамахарски жребец?

— По-добре да го спечеля от вас на зарове — каза Румата.

— Вярно! — каза дон Сера и се спря. — Защо да не изиграем някоя игра на зарове!

— Направо тук ли? — попита Румата.

— Че защо не? — попита дон Сера. — Не виждам защо трима благородни донове да не играят на зарове там, където им се иска!

Дон Тамео изведнъж падна. Дон Сера се спъна в краката му и също падна.

— Съвсем бях забравил — каза той. — Ние вече трябва да отидем на пост.

Румата ги вдигна и ги поведе, като ги хвана за лактите. Той се спря до огромната мрачна къща на дон Сатарина.

— Няма ли да влезем при стария дон? — попита той.

— Съвсем не виждам защо трима благородни донове да не влязат при стария дон Сатарина — каза дон Сера.

Дон Тамео отвори очи.

— Намирайки се на служба при краля — каза тържествено той, — ние трябва всемерно да гледаме в бъдещето. Д-дон Сатарина е изминат етап. Напред благородни донове! Трябва да отида на пост...

— Напред — съгласи се Румата.

Дон Тамео отново обори глава на гърдите си и повече не се събуди. Дон Сера прегъваше пръсти и разказваше за любовните си победи. Така стигнаха до двореца. В караулното помещение Румата сложи с облекчение дон Тамео на една пейка, а дон Сера седна до масата, бутна небрежно настрана пачка ордери, подписани от краля, и каза, че най-сетне е дошло време да пият студено ируканско. „Нека стопанинът докара една бъчва, заповяда той, а тези момиченца (той посочи караулните гвардейци, които играеха на карти край другата маса) нека дойдат насам.“ Дойде началникът на караула, лейтенант от гвардейската рота. Той дълго се вглежда в дон Тамео и дон Сера; когато дон Сера го попита „защо са увехнали всички цветя в

тайнствената градина на любовта“, реши, че може би е по-добре да не ги праща сега на пост. Нека засега си полежат така.

Румата игра на зарове с лейтенанта, изгуби една жълтица и си поговори с него за новите униформени портупей и за начините на точене на мечове. Той каза между другото, че се канел да намине при дон Сатарина, който има оръжие, наточено по старинен начин, и много се огорчи, когато научи, че почитеният велможа окончателно се бил побъркал: още преди месец освободил пленниците си, разпуснал дружината и предал безвъзмездно на хазната богатия си арсенал от средства за инквизиране. Сто и две годишният старец бил казал, че смятал да посвети остатъка от живота си на добри дела, и сега навярно нямало дълго да изкара.

След като се сбогува с лейтенанта, Румата излезе от двореца и тръгна към пристанището. Той вървеше, като заобикаляше локвите и прескачаше ровините, пълни с плесенясала вода, блъскаше безцеремонно заляпалите се прости хора, намигаше на девойките, на които, както изглежда, неговата външност правеше неотразимо впечатление, поздравяваше дамите, носени на кресла, приятелски поздравяваше познатите дворяни и умишлено не забелязваше сивите щурмоваци.

Той се отби за малко от пътя, за да влезе в Патриотичната школа. Тя беше учредена преди две години на разноски на дон Реба за подготовка на военни и административни кадри от малоимотни и търговски юноши. Къщата беше каменна, строена съвременно без колони и барелефи, с дебели стени, с тесни, прилични на бойници прозорци и полукръгли кули от двете страни на главния вход. В случай на нужда къщата можеше да издържи за известно време.

Румата се качи по тесните стъпала на втория етаж и звънкайки с шпори, се запъти край класните стаи към кабинета на прокуратора на школата. От класните стаи се чуваше глъчка, хорови провиквания. „Какъв е кралят? Светло величество. Какви са министрите? Верни, непознаващи съмнения...“, „... И бог, нашият създател, каза: «Ще те прокълна». И го прокле...“, „А ако рогът изсвири два пъти, да се разпръснем по двама като във верига и да свалим пиките...“, „А когато изтезаваният падне в несвяст, да не се увличаме и да прекратим изпитанието...“

Школа, мислеше си Румата. Гнездо на мъдростта. Опора на културата...

Без да чука, той блъсна ниската сводеста врата и влезе в един кабинет, тъмен и леден като зимник. Насреща му скочи от грамадната маса, затрупана с книжа и тояги за наказания, един дълъг недодялан човек, плешив, с хлътнали очи, стегнат в тесен сив мундир с нашивки на министерството на охрана на короната. Тъкмо той беше прокураторът на Патриотичната школа, ученият отец Кин — садист-убиец, покалугерил се, автор на „Трактат за доноса“, с който беше обърнал върху себе си вниманието на дон Реба.

След като кимна небрежно в отговор на надутото приветствие, Румата седна в креслото и сложи крак върху крак. Отец Кин остана наведен в позата на почтително внимание.

— Е, как е? — попита благосклонно Румата. — Едни грамотни колим, други учим, така ли?

Отец Кин се ухили.

— Грамотният човек не е враг на краля — каза той. — Враг на краля е грамотният мечтател, усъмнилият се грамотен, невярващият грамотен човек! А пък ние тук.

— Добре, добре — каза Румата. — Вярвам. Какво пишеш? Четох твоя трактат — полезна книга, но глупава. Че как можа? Не е хубаво. Ти си прокуратор!...

— Не съм се старал да поразя с ума си — отвърна с достойнство отец Кин. — Единственото, към което се стремях, беше да бъда полезен на държавата. Умните не ни трябват. Трябват ни верни. И ние...

— Добре, добре — каза Румата. — Вярвам. Та пишеш ли нещо ново, или не?

— Каня се да дам за разглеждане на министъра едно разсъждение за новата държава, образец на която смятам, че е областта на Светия орден.

— А бе какво правиш? — учуди се Румата. — Всички, ли искаш да ни покалугериш?

Отец Кин стисна ръце и се наведе напред.

— Позволете ми да ви обясня, благородни доне — каза той разпалено и облиза устните си. — Същността е съвсем другаде! Същността е в основните повели на новата държава. Повелите са

прости и са само три: сляпа вяра в непогрешимостта на законите, безпрекословно подчинение на тях и неуморно наблюдение на всеки над всички!

— Хм — каза Румата. — А защо?

— Кое „защо“?

— Все пак си глупав — каза Румата. — Добре де, вярвам ти. Та за какво говорех?... Да! Утре ще приемеш двама нови наставници. Казват се: отец Тара, много почтен старец, занимава се със, кажи я де,... космография, и брат Нанин, също верен човек, силен по история. Това са мои хора, приеми ги почтително. Ето ти гаранцията. — Той хвърли на масата една торбичка, която иззвънтя. — Твоят пай е пет жълтици... Разбра ли всичко?

— Да, благородни доне — каза отец Кин.

Румата се прозина й се озърна.

— Добре, че ме разбра — каза той. — Баща ми, кой: знае защо, много обичаше тези хора и ми завеща да им уредя живота. Ето обясни ми, учени човече, отде един благороден дон може да има такава привързаност към книжниците?

— Може би за някакви специални заслуги? — предположи отец Кин.

— За какво говориш? — попита с подозрение Румата. — Макар че защо не?... Да... Някоя хубава дъщеря или сестра... Ти, разбира се, нямаш вино тук, нали?

Отец Кин виновно разпери ръце. Румата взе от масата едно от листчетата и го подържа известно време пред очите си.

— „Съдействуване“... прочете той. — Мъдреци! — Той изпусна листчето на земята и стана. — Гледай твоята учена сган да не ги обижда. Аз някой ден ще ги навестя и ако науча... — Той приближи до носа на отец Кин юмрука си. — Добре де, добре, не се бой, няма...

Отец Кин се изсмя почтително. Румата му кимна и се упъти към вратата, като драскаше пода с шпорите си.

На улица Премноблагодарение той се отби в дюкяна за оръжие, купи нови халки за ножниците, опита един-два кинжала (замери ги в стената, изпробва ги върху дланта си — не му харесаха), след това седна на тезгяха и си поговори със собственика отец Гаук. Отец Гаук имаше печални добри очи и малки бледи ръце с неизмити мастилени петна по тях. Румата малко поспори с него за достойнствата

на стиховете на Цурен, изслуша един интересен коментар към стиха „Като увехнал лист пада върху душата...“, помоли го да му прочете нещо ново и след като повъздиша заедно с автора над неизразимо тъжните строфи, на излизане издекламира „Да бъдеш или да не бъдеш?“ в свой превод на ирукански език.

— Свети Мика! — провикна се разпалено отец Гаук. — От кого са тия стихове?

— Мои са — каза Румата и излезе.

Той влезе в „Сивата радост“, изпи чаша арканарски киселаж, потупа гостилничарката по бузата, сръчно премести меча си, като обърна масичката на щатния осветомител, който го беше зяпнал с празните си очи, след това отиде в отдалечения ъгъл и намери там един дрипав брадат човек с мастилница на шията.

— Здравсти, брат Нанин — каза той. — Колко прошения написа днес?

Брат Нанин се усмихна срамежливо и показа дребните си развалени зъби.

— Сега се пишат малко прошения, благородни доне — каза той. — Едни смятат, че да молиш е безполезно, а други се надяват в най-близко време да вземат без разрешение.

Румата се наведе над ухото му и му разказа, че работата му с Патриотичната школа е уредена.

— Ето ти две жълтици — каза той в заключение. — Облечи се, оправи се. И бъди по-предпазлив... поне през първите дни. Отец Кин е опасен човек.

— Аз ще му прочета моя „Трактат за слуховете“ — каза весело брат Нанин. — Благодаря, благородни доне.

— Какво ли не прави човек за паметта на баща си! — каза Румата. — А сега ми кажи, къде да намеря отец Тара?

Брат Нанин престана да се усмихва и смутено взе да мига.

— Вчера тук се сбиха — каза той. — А пък отец Тара малко си беше пийнал. И освен това нали е червеносок... Счупиха му едно ребро.

Румата изпъшка от досада.

— Какво нещастие! — каза той — И защо пиете толкова много?

— Понякога е мъчно да се устои — каза тъжно брат Нанин.

— Вярна — каза Румата. — Е, ето ти още две жълтици, пази го.

Брат Нанин се наведе и искаше да му хване ръката. Румата се отдръпна.

— Моля, моля — каза той. — Това не е най-добрата ти шега, брат Нанин. Сбогом.

* * *

На пристанището миришеше, както никъде другаде в Арканар. Миришеше на солена вода, на вмирисана тиня, на подправки, на смола, на дим, на развалена сланина, от кръчмите лъхаше на дим, на пържена риба и вкиснала брага. В задушния въздух се носеха непрекъснати разноезични ругатни. По кейовете, в тесните проходи между складовете, край кръчмите се блъскаха хиляди хора с чудноват изглед: разпасани моряци, надути търговци, навъсени рибари, търговци на роби, търговци на жени, намацани проститутки, пияни войници, някакви тъмни личности, окичени с оръжие, фантастични дрипльовци със златни гривни по мръсните си лапи. Всички бяха възбудени и сърдити. По заповед на дон Реба вече трети ден нито един кораб, нито един члун^[1] не можеше да напусне пристанището. Край пристаните поклащаха ръждясали касапски секири сивите щурмоваци. Те плюеха и поглеждаха нахално и злорадо към тълпата. По задържаните кораби клечаха на групи меднокожи кокалести хора, облечени с кожи с козината отвън и с медни шапки — наемници-варвари, които нищо не представляваха в ръкопашен бой, но бяха страшни ей тъй на разстояние с много дългите си тръбички, с които издухваха отровни шипове. А зад гората от мачти, в открития залив, се чернееха в мъртвото затишие дългите бойни галери на кралския флот. От време на време те изпускаха червени огненодимни струи, които възпламеняваха морето — горяха нефт, за да всяват страх.

Румата отмина митническата канцелария, пред затворените врати на която се бяха струпали мрачни морски вълци, които напразно очакваха разрешение за излизане, проби си път през кресливата тълпа, която търгуваше с каквото й падне (от робини и черен маргарит до наркотици и дресирани паяци), излезе на кея, изви поглед към подутите трупове с матроски куртки, изложени за всеобщо разглеждане на самия припек, и след като описа дъга по затрупаното с

боклуци празно място, влезе във вонящите улички край пристанището. Тук беше по-тихо. На вратите на бедняшки малки вертепи дремеха полуголи проститутки, на кръстопътя лежеше с разбита муцуна пиян войник с обърнати навън джобове, край стените се прокрадваха подозрителни фигури с бледи нощни физиономии.

Румата идваше тук за пръв път денем и отначало се учуди, че не привлича вниманието: хората, които срещаше, гледаха с подпухнали очи или край него, или като че ли през него, макар че се отдръпваха и му даваха път. Но когато завиваше на ъгъла, той случайно се обърна и успя да види как петнадесетина разнокалибрени глави, мъжки и женски, рошави и плешиви, мигновено се дръпнаха към вратите, прозорците и входовете. Тогава той усети странната атмосфера на това гнусно място, атмосфера не на вражда или на опасност, а на някакъв лош, користен интерес.

Той блъсна с рамо вратата и влезе в един от вертепите, където в полутъмното салонче зад тезгяха дремеше едно дългоносо старче с лице на мумия. Масите бяха празни. Румата се приближи безшумно до тезгяха и вече се целеше да чукне стареца по дългия нос, когато изведнъж забеляза, че спящият старец съвсем не спи, а го разглежда внимателно през голите си присвити клепачи. Румата хвърли на тезгяха малка сребърна монета и очите на стареца веднага широко се отвориха.

— Какво желае благородният дон? — осведоми се той делово. — Тревичка? Нещо за мирисане? Момиче?

— Не се преструвай — каза Румата. — Ти знаеш за какво идвам.

— А-а, ама това бил дон Румата! — провикна се с необикновено учудване старецът. — А бе гледам, нещо познато...

След като каза това, той отново отпусна клепачи. Всичко беше ясно. Румата заобиколи тезгяха и се промъкна през тясната врата в съседната стаичка. Тук беше тясно, тъмно и вонеше на вкиснато. По средата зад високо писалище стоеше наведен над някакви книжа един сбръчкан възрастен човек с плоска черна шапчица. На писалището трепкаше светилник и в здрача се виждаха само лицата на хората, които седяха неподвижно край стените. Румата, прикрепяйки мечовете, също напипа една табуретка до стената и седна. Тук си имаше свои закони и свой етикет. Никой не обърна внимание на новодошлия: щом е дошъл човек, значи така трябва, а ако не трябва, само да смигнат — и

човекът ще изчезне. Търси го, ако щеш, по целия свят... Сбръчканият старец скърцаше прилежно с перо, хората край стените бяха неподвижни. От време на време ту един, ту друг проточено въздишаше. По стените с лек тропот тичаха невидими гущери-мухоловки.

Неподвижните хора край стените бяха главатар на банди — някои от тях Румата отдавна познаваше по физиономия. Сами по себе си тези тъпи животни не струваха много. Тяхната психология не беше по-сложна от психологията на средния дюкянджия. Те бяха невежи, безмилостни и си служеха добре с ножовете и късите тояги. А виж човекът до писалището...

Казваше се Вага Колелото и беше всемогъщ, незнаещ конкуренти главатар на всички престъпни сили на Запроливиеето — от Питанските блата на запад от Ирукан до морските граници на търговската република Соан. Той беше прокълнат от трите официални църкви на империята за безмерната си горделивост, защото се наричаше по-млад брат на царстващите особи. Разполагаше с нощна армия, с общ брой до десет хиляди души, с богатство от няколко стотици хиляди жълтици, а агентурата му проникваше в светая светих на държавния апарат. През последните двадесет години четири пъти го бяха езекутирали, всеки път при голямо струпване на хора; според официалната версия в настоящия момент той гниеше едновременно в три най-мрачни зандана на империята, а дон Реба нееднократно беше издавал заповеди „относно възмутителното разпространяване от страна на държавните престъпници и другите злосторници на легенди за така наречения Вага Колелото, който в действителност не съществува и следователно е легендарен“. Същият този дон Реба според слуховете викал при себе си някои барони, разполагащи със силни дружини, и им предлагал възнаграждение: петстотин жълтици за Вага мъртъв и седем хиляди жълтици за жив. Самият Румата трябваше на времето си да изхаби доста сили и злато, за да влезе в контакт с този човек. Вага предизвикваше у него най-силно отвращение, но понякога биваше извънредно полезен — буквално незаменим. Освен това Вага беше заинтересувал много Румата като учен. Той беше извънредно любопитен експонат в неговата колекция от средновековни чудовища, личност, която, както изглежда, нямаше абсолютно никакво минало...

Най-сетне Вага сложи перото, изправи се и каза със скърцащ глас:

— Така е то, деца мои. Две и половина хиляди жълтици за три дни. А разходите са само хиляда деветстотин деветдесет и шест. Петстотин и четири малки кръглички жълтички за три дни. Не е лошо, деца мои, не е лошо...

Никой не се помръдна. Вага се отдръпна от писалището, седна в един ъгъл и разтърка силно сухите си длани.

— Има с какво да ви зарадвам, деца мои — каза той. — Настъпват добри времена, изобилни... Но ще трябва да се потрудим. Ох, колко много! Моят по-стар брат, Арканарският крал, е решил да изстреби всички учени хора в нашето общо кралство. Няма що, той си знае. Пък и кои сме ние, та да обсъждаме неговите високи решения? Обаче ние можем и трябва да извлечем печалба от това решение. И понеже сме негови верни поданици, ще му услужим. Но тъй като сме негови нощни поданици, няма да изпуснем и нашия малък дял. Той няма да забележи и няма да ни се сърди. Какво?

Никой не се помръдна.

— Стори ми се, че Пига въздъхна. Вярно ли е, Пига, сине?

В тъмнината се разшаваха и се изкашляха.

— Не съм въздишал, Вага — каза един груб глас. — Как може...

— Не бива, Пига, не бива! Правилно! Всички трябва сега да ме слушате със затаен дъх. Всички вие ще се разпръснете оттук, ще се заловите за тежък труд и няма да има кой да ви посъветва. Моят по-стар брат, негово величество, чрез устата на своя министър дон Реба ни обеща за главите на някои от избягалите и укрили се учени хора доста пари. Ние трябва да му доставим тези глави и да зарадваме стареца. А, от друга страна, някои учени хора искат да се скрият от гнева на моя по-стар брат и няма да пожелат за това средствата си. В името на милосърдието и за да облекчим душата на моя по-стар брат от бремето на излишни, злодейства, ние ще помогнем на тези хора. Впрочем впоследствие, ако негово величество има нужда и от тези глави, той ще ги получи. Евтино, съвсем евтино...

Вага млъкна и обори глава. По бузите му изведнъж потекоха старчески бавни сълзи.

— Ами че аз остарявам, деца мои — каза той и изхлипа. — Ръцете ми треперят, краката ми се подгъват и паметта ми почва да ми

изневерява. Забравих, съвсем забравих, че сред нас в тази задушна тясна стаичка се измъчва един благороден дон, когото съвсем не интересуват нашите дребни сметки. Ще се оттегля. Ще се оттегля от работа. А засега, деца мои, хайде да се извиним пред благородния дон...

Той стана и охкайки, се наведе в поклон. Останалите също станаха и се поклониха, но с явна нерешителност и дори с уплаха. Румата буквално чуваше как пращят тъпите им примитивни мозъци и напразно се мъчат да стигнат до смисъла на думите и постъпките на това прегърбено старче.

Работата, разбира се, беше ясна: разбойникът използваше още един шанс да уведоми дон Реба, че нощната армия смята да действа в настоящия погром заедно със сивите. А сега, когато дойде време да се дават конкретни указания, да се посочват имена и срокове за операциите, присъствието на благородния дон ставаше, меко казано, обременително и на благородния дон се предлагаше да изложи побързо работата си и да се измита оттук. Тъмен старец. Страшен. И защо ли е в града? Вага не може да търпи града.

— Имаш право, почтений Вага — каза Румата. — Аз нямам време. Обаче аз трябва да ти се извиня, понеже те безпокоя по съвсем нищожна работа. — Той продължаваше да седи и всички го слушаха прави. — Така се случи, че имам нужда от твоя съвет... Можеш да седнеш.

Вага се поклони още веднъж и седна.

— Виж каква е работата — продължи Румата. — Преди три дни трябваше да се срещна в местността Тежките мечове с мой приятел, благороден дон от Ирукан. Но не се срещнахме. Той изчезна. Знам със сигурност, че е пресякъл благополучно ируканската граница. Може би ти знаеш нещо за по-нататъшната му съдба?

Вага дълго не отговаряше. Бандитите сумтяха и въздишаха. Сетне Вага се изкашля.

— Не, благородни доне — каза той. — Ние нищо не знаем за тази работа.

Румата веднага стана.

— Благодаря ти, почтений — каза той. После направи крачка по средата на стаята и сложи върху писалището торбичка с десетина

жълтици. — Оставям ти ги с молба: ако научиш нещо, да ми известиш. — Той докосна шапката си. — Прощавай.

Вече до вратата той се спря и каза небрежно през рамо:

— Ти каза нещо тук за учените хора. Сега ми дойде на ума. Струва ми се, че благодарение на труда на краля в Арканар след месец няма да можеш да намериш нито един свестен книжник. А пък аз трябва да основа в метрополията университет, защото дадох обет, когато се излекувах от черната епидемия. Бъди добър, когато наловиш книжници, извести първо мене, а след туй дон Реба. Може да се случи да си подбера един-двама за университета.

— Няма да ви излезе евтино — предупреди го със сладък глас Вага. — Стоката е рядка, не се залежава.

— Честта ми е по-скъпа — каза високомерно Румата и излезе.

---

[1] Члун — малка лодка (бел.ред.). ↑

ГЛАВА ТРЕТА

Този Вага, мислеше си Румата, би било много интересно да го заловя и да го закарам на Земята. Технически това не е сложно. Можех да го направя просто сега. Какво щеше да прави той на Земята? Румата се опита да си представи какво щеше да прави Вага на Земята. В светла стая с огледални стени и кондициониран въздух, с мирис на бор или на море, са хвърлили един огромен мъхнат паяк. Той се притиска към блестящия под, движи конвулсивно злобните си очички и — какво да прави? — тича на една страна и се хвърля в най-тъмния ъгъл, мушка се и заплашително показва отровните си челюсти. Разбира се, преди всичко Вага щеше да потърси обидени хора. И естествено най-глупавият обиден човек би му се сторил прекалено чист и непригоден, за използване. И ще залинее старчето. Може би дори ще умре. А впрочем кой го знае! Там е работата, че психологията на тези чудовища е тъмна гора. Свети Мика! Много по-сложно е да се ориентираш в нея, отколкото в психологията на нехуманоидните цивилизации. Всичките им действия могат да се обяснят, но е дяволски трудно да се предвидят. Да, може би щеше да умре от мъка. А може би щеше да се огледа, да се приспособи, да види кое как е и да постъпи като лесничей в някой резерват. Та нали не е възможно да няма някаква дребна безобидна страст, която тук само му пречи, а там би могла да стане същността на живота му. Май че обича котки. В бърлогата му, казват, имало цяло стадо и бил назначил специален човек да ги гледа. И дори плащал на този човек, макар че е стиснат и би могъл просто да го сплаши. Но какво щеше да прави той на Земята със своето чудовищно властолюбие — това е непонятно!

Румата се спря пред една кръчма и искаше да влезе, но видя, че му е изчезнала кесията. Той стоеше пред входа напълно объркан (все не можеше да свикне с такива неща, макар че не му се случваше за пръв път) и дълго бъркаше във всичките си джобове. Имаше всичко три торбички, по десетина жълтици във всяка. Една получи прокураторът отец Кин, другата получи Вага. Третата беше изчезнала.

Джобовете му бяха празни, на левия крачол бяха изрязани акуратно всички златни токички, и от пояса му беше изчезнал кинжалът.

Тогава той забеляза, че наблизко се бяха спрели двама щурмоваци, които го зяпаха и се хилеха. Сътрудникът на института не даваше пет пари за това, но благородният дон Румата Есторски се озвери. За секунда той изгуби контрол върху себе си. Направи крачка към щурмоваците, ръката му се вдигна от само себе си и се сви в юмрук. Види се, лицето му се беше променило страшно, защото присмехулниците отскочиха и със замръзнали като на парализици усмивки бързо се шмугнаха в кръчмата.

Тогава той се уплаши. Стана му така страшно, както само веднъж през живота му, когато той — по онова време пилот на рейсов звездолет — усети първия пристъп на малария. Не се разбра откъде се взе тази болест и още след два часа с учудени шеги и остроумни поговорки то излекуваха, но запомни завинаги удара, който почувствува той, абсолютно здравият и никога неболедувал човек, при мисълта, че в него нещо се беше повредило, че е станал непълноценен и сякаш е изгубил едноличната власт над тялото си.

Ами че аз не исках, помисли си той. И наум не ми идваше. Та те не правеха нищо особено — е, стояха, хилеха се... Много глупаво се хилеха, но аз навярно съм бил много смешен, когато тършувах по джобовете си. Та аз едва не ги съсякох, изведнъж разбра той. Ако не се бяха махнали, щях да ги съсека. Той си спомни как съвсем наскоро се хвана на бас и разсече с един удар от горе до долу едно чучело, облечено с двойна соанска ризница, и по гърба му полазиха тръпки... Сега те щяха да лежат ей тук като заклани свине, а пък аз щях да стоя с меч в ръка, без да зная какво да правя... Ама че бог! Озверял съм...

Той почувствува изведнъж, че всички мускули го болят като след тежка работа. Е-е, каза си той тихо. Няма нищо страшно. Всичко мина. Това беше просто избухване. Мигновено избухване. Аз все пак съм човек и нищо животинско не ми е чуждо... Това са просто нерви. Нервите и напрежението от последните дни... И главното — това е усещането за сянката, която настъпва. Не ми е ясно чия е тя, не ми е ясно откъде е, но тя настъпва, и то съвсем неизбежно...

Тази неизбежност се чувствуваше по всичко. И по това, че щурмоваците, които още доскоро се свиваха в казармите, сега свободно се разхождаха с голи секири по средата на улиците, където

по-рано беше позволено да ходят само благородните донове. И от това, че от града бяха изчезнали уличните певци, разказвачи, танцьори, акробати. И в това, че гражданите престанаха да пеят куплети с политическо съдържание, станаха много сериозни и знаеха съвсем точно кое е необходимо за благо на държавата... в това, че внезапно и необяснимо беше затворено пристанището. И в това, че бяха разгромени и изгорени от „възмутения народ“ всички дюкянчета, които продаваха редки стоки — единствените места в кралството, където можеше да се купят или да се заемат книги и ръкописи на всички езици на империята и на древните, сега мъртви езици на туземците от Запроливието. И в това, че украшението на града, блестящата кула на астрологическата обсерватория, стърчеше сега в синьото небе като черен гнил зъб, изгорена при „случаен пожар“. И в това, че консумацията на алкохол за последните две години нарасна четири пъти — и то в Арканар, който открай време се слави с неудържимо пианство! И в това, че подплашените, измъчени селяни окончателно се заровиха под земята в своите Благовония, Райски гъсталаци и Въздушни целувки, като не се решаваха да излизат от землянките си дори за необходимите полски работи. И най-сетне в това, че старият лешояд Вага Колелото се пресели в града, подушвайки голяма плячка... Някъде в дъното на двореца, в разкошните апартаменти, където болният от подагра крал, който от двадесет години не беше виждал слънцето от страх от всичко на света, син на собствения си працядо, подписва с идиотски смях една след друга ужасни заповеди, които обричат на мъчителна смърт най-честните и безкористни хора, някъде там назряваше един чудовищен цирей и този цирей можеше да се пукне всеки момент...

Румата се подхлъзна на пъпешова кора и вдигна глава. Беше на улица Премногоблагодарение, в царството на солидните търговци, сарафи и майстори-златари. От двете страни стояха солидни старинни къщи с дюкянчета и житарници, тротоарите тук бяха широки, а улицата беше настлана с гранитни блокове. Обикновено тук можеха да се срещнат благородници и по-богати хора, но сега срещу Румата прииждаше гъста тълпа от възбудени хора от простолудието. Те го заобикаляха предпазливо, поглеждаха го раболепно и мнозина за всеки случай се покланяха. На прозорците на горните етажи се виждаха дебели лица, по тях изстиваше възбуденото любопитство. Някъде

отпред от време на време викаха началнически: „Я минавай!... Разпръснете се!... Я по-бързо!...“ В тълпата си говореха:

— В тях е истинското зло, от тях трябва да се боиш най-много. На вид са тихи, благонравни, почтени, като погледнеш — търговец като търговец, а отвътре горчива отрова!...

— Какво го направиха дявола... Аз, дете съм свикнал, вярваш ли, догади ми се, като гледах...

— А на тях нищо им няма... Какви момчета! Просто сърцето ми се радва. Такива няма да те предадат.

— А може би така не бива? Все пак човек е, живо дихание... Е, грешен бил — накажете го тогава, поучете го, но защо така?...

— Остави тая работа!... По-тихо: първо, наоколо има хора...

— Господарю, господарю! Има хубаво сукно, ще ни го дадат, ако ги притиснем... Само че трябва по-бързо, инак пак ще го пипнат продавачите на Пакин...

Пак са пребили някого, помисли си Румата. Поиска му се да завие и да заобиколи мястото, откъдето идваше тълпата и където викаха да минават и да се разпръсват. Но той не зави. Само прокара ръка по косата си, та падналият кичур да не закрива камъка на златния обръч. Камъкът не беше камък, а обектив на телепредавател и обръчът не беше обръч, а радиостанция. Историците на Земята виждаха и чуваха всичко, което виждаха и чуваха двеста и петдесетте разузнавачи на деветте континента на планетата. И затова разузнавачите бяха длъжни да гледат и да слушат.

Той вирна брадичка, разпери мечовете си, за да закачат повече хора, и тръгна право срещу тях по средата на улицата, като тези, които идваха срещу него, бързо се отдръпваха и му правеха път. Четирима яки носачи с боядисани муцуни пренесоха през улицата едно сребристо кресло. Зад завеските надникна красиво студено лице с изрисувани очи. Румата бързо свали шапка и се поклони. Това беше доня Окана, сегашната фаворитка на нашия орел дон Реба. Когато видя великолепия кавалер, тя се усмихна нежно и многозначително. Без да се замисля, човек можеше да посочи двадесет благородни донове, които, след като бъдат удостоени с такава усмивка, ще се втурнат към жените и любовниците си с радостната новина: „Сега другите да се пазят, на всички ще им видя сметката сега, всичко ще им припомня!...“ Такива усмивки са нещо рядко и понякога неопределимо скъпо. Румата се

спря и изпрати с поглед креслото. Трябва да се реша, помисли си той. Трябва най-сетне да се реша... Той потръпна при мисълта какво ще му струва това. Но нали трябва! Трябва... Решено е, помисли си той, все едно, друг път нямам. Тази вечер. Той стигна до дюкянчето за оръжие, където се беше отбил одеде да види цените на кинжалите и да послуша стихове, и отново се спря. Ето какво било... Значи е дошъл твой ред, добри ми отец Гаук.

Тълпата вече се беше разпръснала. Вратата на дюкяна беше откъсната от пантите, прозорците избити. В отвора на вратата стоеше опрял крак в касата огромен щурмовак със сива риза. Друг щурмовак, по-мършав, беше клекнал до стената. Вятърът разнасяше по улицата смачкани изписани листове.

Огромният щурмовак мушна пръста си в устата, посмука го, после го извади от устата и го огледа внимателно. Пръстът му беше окървавен. Щурмовакът улови погледа на Румата и изхриптя благодушно:

— Хапе мръсникът като пор...

Вторият щурмовак бързо се изсмя. Един такъв мършавичък, бледен хлапак, неуверен, с пъпчива муцуна, веднага си личи, че е нов, змийче, кутре...

— Какво е станало? — попита Румата.

— Заловихме един скрит книжник — каза нервно кутрето. Дангалакът почна отново да смуче пръста си, без да си променя позата.

— Мир-но! — изкомандува тихо Румата.

Кутрето бързо скочи и вдигна секирата. Дангалакът се позамисли, но все пак свали крака си изостана доста изправено.

— Та какъв книжник беше? — осведоми се Румата.

— Съвсем не знам — каза кутрето. — По заповед на отец Цупик.

— Е и какво? Заловихте ли го?

— Тъй вярно! Заловихме го!

— Това е хубаво — каза Румата.

Това наистина съвсем не беше лошо. Имаше още време. Нищо не е по-скъпо от времето, помисли си той. Един час струва колкото живота, денят е безценен.

— И къде го закарахте? В кулата ли?

— А? — попита объркано кутрето.

— Питам той сега в кулата ли е?

По пълчивата му муцунка се разтегна несигурна усмивка. Дангалакът се изсмя. Румата стремително се обърна. Там, на другата страна на улицата, висеше като чувал с парцали на напречната греда на портата трупът на отец Гаук. Няколко окъсани момчета го гледаха с отворени уста от двора.

— Днес не пращат всеки в кулата — изхриптя благодушно дангалакът зад гърба му. — Днес я караме бързо. Един възел на ухото — и хайде на разходка.

Кутрето отново се захили. Румата го погледна, без да вижда, и бавно пресече улицата. Лицето на печалния поет беше черно и непознато. Румата наведе очи. Само ръцете му бяха познати, дълги слаби пръсти, изцапани с мастило...

*Сега не напущат живота,
живота сега го крадат.
Дори ако някой поиска
да тръгне по друг някой път,
безсилният сам ще отпусне
несръчните слаби ръце,
незнаещ къде в октопода
и има ли всъщност сърце...*

Румата се обърна и се отдалечи. Добрият слаб Гаук. Октоподът има сърце. И ние знаем къде е то. И това е най-страшното, мили безпомощни приятелю. Знаем къде е то, но не можем да го съсечем, без да пролеем кръвта на хиляди сплашени, замаяни, слепи, незнаещи що е съмнение хора. А те са толкова много, безнадеждно много, невежи, разединени, озлобени от вечния неблагодарен труд, унижени, неспособни още да се издигнат над мисълта за някой допълнителен грош... И ние още не можем да ги научим, да ги обединим, да ги насочим, да ги спасим от самите тях. Рано, твърде рано, цяло столетие по-рано, отколкото е възможно, се е вдигнала в Арканар сивата тиня, тя няма да срещне отпор и остава само едно: да спасяваме малцината, които още можем: да спасим — Будах, Тара, Нанин — е, още десетина души, е, още двадесетина.

Но само мисълта, че хиляди други, може би по-малко талантиливи, но също честни, истински благородни хора са фатално обречени, пораждаше в гърдите му леден студ и чувство за подлост. От време на време това чувство ставаше толкова остро, че съзнанието му се помрачаваше и Румата виждаше като наяве гърбовете на сивата паплач, озарени от лилавите пламъци на изстрелите, и изкривеното от животински ужас винаги бледо лице на дон Реба и бавно сгромолясващата се отвътре Весела кула... Да, това би било радостно. Това би било истинска работа. Истинско микроскопично въздействие. Но след това... Да, хората от института имаха право. След това ще дойде неизбежното. Кървав хаос в страната. Нощната армия на Вага ще излезе на повърхността, десет хиляди главорези, отлъчени от всички църкви, насилници, убийци, развратители; орди от меднокожи варвари, които слизат от планините и изстребват всичко живо — от бебетата до старците; грамадни тълпи от заслепени от ужас селяни и граждани, които бягат към горите, към планините, към пустините; и твоите привърженици — весели хора, смели хора! — които си разпарят взаимно коремите в най-жестоката борба за власт и за правото да владеят картечницата след твоята неизбежно насилствена смърт... И тази безсмислена смърт ще дойде от чашата вино, която ще ти подаде най-добрия ти приятел, или от арбалетната стрела, изсвирила към гърба ти от завесата. И вцепененото лице на онзи, който ще бъде изпратен от Земята да те смени, който ще намери страната обезлюдена, залята от кръв, догаряща в пожарища, в която всичко, всичко, всичко ще трябва да започне отначало...

Румата ритна вратата на къщата си и влезе като черен облак във великолепния овехтял пруст. Муга — побелял, прегърбен слуга с четиридесетгодишен лакейски стаж, само гледаше, сгушил глава в раменете си, как свирепият млад господар бързо сваля шапката, наметалото и ръкавиците си, хвърля на пейката портупейте с мечовете и се качва в своите апартаменти. В гостната момчето Уно чакаше Румата.

— Кажете да поднесат обед — изръмжа Румата. — В кабинета.

Момчето не се помръдна от мястото си.

— Там ви чакат — каза то навъсено.

— Кой пък сега?

— Някаква мома. А може да е дона. По държане като че е мома — любезна е, а е облечена като благородница... Хубава е.

Кира, помисли си Румата с нежност и облекчение. Ох, че хубаво. Как си почувствувала, мъничката ми... Той постоя със затворени очи, за да дойде на себе си.

— Да я изпъдя ли? — попита делово момчето.

— Тъпак — каза Румата. — Аз ще ти дам едно изпъждане!...
Къде е тя?

— Ами че в кабинета — каза момчето и неумело се усмихна.

Румата се упъти с бързи крачки към кабинета.

— Кажу да поднесат обед за двама — заповяда той. — И внимавай: никого да не пускаш! Ако ще кралят, ако ще дяволът, ако ще самият дон Реба да е...

Тя беше в кабинета, седнала със свити крака в креслото, опряла се на юмрук, и разсеяно прелистваше „Трактата за слуховете“. Когато той влезе, тя подскочи, но той не ѝ позволи да стане, изтича, прегърна я, мушна носа си в нейната пухкава ароматна коса и измърмори: „Колко навреме, Кира!... Колко навреме идваш!...“

В нея нямаше нищо необикновено. Момиченце като момиченце, осемнадесетгодишна, с вирнато носле, баща ѝ беше помощник писар в съда, брат ѝ — сержант при щурмоваците. И никой не бързаше да се жени за нея, защото беше червенокоса, а червенокосите в Арканар не ги обичаха. Поради същата причина тя беше учудващо тиха и стеснителна и по нищо не приличаше на устатите, пищни еснафки, които много се ценяха във всички съсловия. Не приличаше и на нежните придворни красавици, които прекалено рано за цял живот научаваха къде е смисълът на женската съдба. Но тя знаеше да обича така, както обичат сега на Земята — спокойно и без колебания...

— Защо си плакала?

— Защо си такъв сърдит?

— Не, кажи защо си плакала?

— После ще ти разкажа. Очите ти са съвсем, съвсем изморени...

Какво се е случило?

— После ще ти кажа. Кой те е обидил?

— Никой не ме е обидил. Отведи ме оттук.

— Непременно.

— Кога ще заминем?

— Не зная, мъничката ми. Но ние непременно ще заминем.
— Нададен ли?
— Много надалеч.
— В метрополията?
— Да... в метрополията. У нас.
— Хубаво ли е там?
— Там е чудно хубаво. Там никой никога не плаче.
— Няма такова нещо.
— Да, разбира се. Няма такова нещо. Но ти там никога няма да плачеш.
— Ами какви са хората там?
— Като мене.
— Всички ли са такива?
— Не всички. Има много по-добри.
— Виж, такова нещо няма.
— Тъкмо такова нещо има!
— Защо ти вярвам толкова лесно? Баща ми никому не вярва. Брат ми казва, че всички са свине, само че едните са мръсни, а другите не. Но аз не им вярвам, а на тебе винаги вярвам...
— Обичам те...
— Чакай... Румата... Свали обръча... Нали казваше, че било грехота.
Румата се засмя щастливо, смъкна от главата си обръча, сложи го на масата и го покри с една книга.
— Това е окоето на бога — каза той. — Нека се затвори... — Той я вдигна на ръце. — Това е много грешно, но когато съм с тебе, нямам нужда от бог. Така ли?
— Така е — каза тя тихичко.

* * *

Когато седнаха на масата, печеното беше изстинало, а виното, донесено от ледницата, се беше стоплило. Дойде момчето Уно и с тихи стъпки, както го беше учил старият Муга, отиде да пали светилниците, макар че беше още светло.

— Това твоят роб ли е? — попита Кира.

— Не, това е свободно момче. Много мило момче, само че е много стиснато.

— Трябват бели пари за черни дни — забеляза Уно, без да се обръща.

— Тъй и не купи нови чаршафи, нали — попита Румата.

— Какво толкова — каза момчето. — И старите ще свършат работа.

— Слушай, Уно — каза Румата. — Аз не мога цял месец да спя на едни и същи чаршафи.

— Хе — каза момчето. — Негово величество по половин година спи и не се оплаква...

— Ами масълцето — каза Румата и намигна на Кира, — масълцето в светилниците. То да не е безплатно?

Уно се спря.

— Та нали имате гости — каза той най-сетне решително.

— Виждаш ли го какъв е! — каза Румата.

— Той е добър — каза сериозно Кира. — Той те обича. Хайде да го вземем с нас.

— Ще видим — каза Румата.

Момчето попита подозрително:

— Къде да ходя? Никъде няма да отида.

— Ще заминем за там — каза Кира, — където всички хора са като дон Румата.

Момчето помисли и каза презрително: „Да не е в рая за благородници?...“ След това подигравателно прихна и излезе от кабинета, като тътреше скъсаните си обувки. Кира погледна след него.

— Мило момче — каза тя. — Мрачно като мече. Добър приятел си имаш.

— Всичките ми приятели са добри.

— Ами барон Пампа?

— Откъде го познаваш? — учуди се Румата.

— Ами че ти само за него говориш. От тебе чувам само — барон Пампа, та барон Пампа.

— Барон Пампа е отличен другар.

— Как така баронът е другар?

— Искам да кажа, добър човек. Много добър и весел и много обича жена си.

— Искам да се запозная с него... Или ти се срамуваш от мене?

— Н-не, аз не се срамувам. Но макар че е добър човек, той е барон.

— А... — каза тя.

Румата отмести чинията.

— Все пак ми кажи защо си плакала. И си изтичала тук сама. Може ли сега да тичаш сама по улиците?

— Не можех да остана в къщи. Повече няма да се върна. Може ли да ти стана слугиня? Без пари.

Румата се изсмя и се задави и нещо сви гърлото му.

— Баща ми преписва всеки ден доноси — продължи тя с тихо отчаяние. — А книгата, от които преписва, са делите в кръв. Дават му ги във Веселата кула. И защо ти трябваше да ме учиш да чета? Всяка вечер, всяка вечер... Препише записките от изтезанията — и пие... Толкова е страшно, толкова е страшно!... „Ето, Кира — казва, — нашият съсед, калиграфът, учеше хората на писмо. Какъв мислиш, че е? Когато го изтезаваха, даде показания, че е магьосник и ирукански шпионин. Кому да вярвам — казва — сега? Аз — казва — самият съм се учил от него на писмо.“ А като дойде брат ми от патрула — по-пиян от бира, целите му ръце в засъхнала кръв... „Всички — казва — ще ги изколим до дванайсето коляно...“ Разпитва баща ми защо бил грамотен... Днес домъкна в къщи с приятелите си някакво човече... Биха го, изпръскаха всичко с кръв. Той дори престана да вика. Не мога вече, няма да се върна, по-добре ме убий!...

Румата се изправи до нея и почна да ѝ гали косата. Тя гледаше в една точка с блестящи сухи очи. Какво можеше да ѝ каже? Вдигна я на ръце, отнесе я на дивана, седна до нея и почна да ѝ разказва за кристални храмове, за весели градини, дълги много мили, без гнила смет, комари и отвратителни насекоми, за вълшебната покривка, за килими-самолети, за вълшебния град Ленинград, за приятелите си — хора горди, весели и добри, за чудната страна зад моретата, зад планините, която се нарича особено — Земя... Тя слушаше тихо и внимателно и само се притискаше по-силно към него, когато под прозорците на улицата — грррум, грррум, грррум — изтрополяха подковани ботуши.

Тя имаше едно чудесно качество — свято и безкористно вярваше в доброто. Ако разправиш такава приказка на някой крепостен

селянин, ще изхъмка със съмнение, ще си избърше сополите с ръкав и ще си тръгне, без да каже дума, само ще се извърща към добрия, трезвия, но — ах, какво нещастие) — побъркан благороден дон. Ако почнеш да разправяш такива работи на дон Тамео и на дон Сера, няма да те изслушат: единият ще заспи, а другият ще се оригне й ще каже: „Това е много благородно, ами как е там с жените?...“ А дон Реба би изслушал докрай внимателно и след като го изслуша, би смигнал на шурмоваците да извият на благородния дон лактите до плешките и да изяснят точно от кого е чул благородният дон тези опасни приказки и кому е успял вече да ги разкаже...

Когато тя се успокои и заспа, той я целуна по спокойното спящо лице, покри я със зимното си наметало, обточено с кожа и излезе на пръсти, като затвори след себе си противно скръцналата врата. Мина през тъмната къща, слезе в стаята на слугите и каза, като гледаше над навелите се в поклон глави:

— Взех си домоуправителка. Казва се Кира. Ще живее горе при мене. Стаята, дето е зад кабинета, още утре да се разтреби старателно. Да слушате домоуправителката както мене. — Той огледа слугите: някой да не се хили. Никой не се хилеше, слушаха го с дължимата почителност. — А пък ако някой почне да дрънка зад портата, ще му откъсна езика!

След като свърши речта си, той постоя още известно време за внушителност, след това се извърна и отново се качи в стаята си. В гостната, обкичена с ръждясало оръжие, затрупана с чудновати проядени от червеи мебели, той се изправи до прозореца и загледан в улицата, опря чело на студеното тъмно стъкло. Удари първата стража. В отсрещните прозорци палеха светилниците и затваряха капациите, да не привличат лоши хора и лоши духове. Беше тихо, само веднъж някъде долу изкрещя с ужасен глас някакъв пиян — или го събличаха, или той напираше да влезе в чужда врата.

Най-страшни бяха тези вечери, отегчителни, самотни, безпросветни. Ние мислехме, че ще има вечен бой, яростен и победоносен. Смятахме, че винаги ще пазим ясна представа за доброто и злото, за врага и за приятеля. И, общо взето, мислехме правилно, само че много неща не взехме предвид. Например тези вечери не си бяхме представяли, макар че добре знаехме, че ще има...

Долу загърмя желязо — залостваха резето, приготвяха се за нощта. Готвачката се молеше на свети Мика да ѝ прати какъв да е мъж, само да бъде човек самостоятелен и с разбиране. Старият Муга се прозяваше, като си махаше с палец. Слугите в кухнята си допиваха вечерната бира и клюкарствуваха, а Уно святкаше с лоши очи и им казваше като възрастен: „Я стига сте дрънкали, кучета такива...“

Румата се отдръпна от прозореца и се заразхожда из гостната. Това е безнадеждно, помисли си той. Никакви сили няма да стигнат, за да ги откъснем от обичайния кръг на грижи и представи. Може да им се даде всичко. Може да ги заселим в най-съвременните спектрогласови къщи и да ги научи и на йонни процедури и вечер те пак ще се събират в кухнята, ще играят на карти и ще се смеят на съседа, дето го бие жена му. И за тях няма да има по-добро прекарване на времето. В този смисъл дон Кондор има право: Реба е нищо, дреболия в сравнение с грамадата традиции, правила на стадното чувство, осветени от вековете, непоклатими, проверени, достъпни за всеки тъпак на тъпаците, освобождаващи от необходимостта да мислиш и да се интересуваш. А дон Реба сигурно няма да влезе дори в училищната програма. „Дребен авантюрист в епохата на укрепване на абсолютизма.“

Дон Реба, дон Реба! Не е висок, но не е и нисичък, не е дебел и не е много слаб, няма много гъста коса, но далеч не е плешив. Движенията му не са резки, но не са и бавни, има лице, което не се запомня, което прилича едновременно на хиляди лица. Учтив, галантен е с дамите, внимателен събеседник, който между другото не блести с никакви особени мисли...

Преди три години той изскочи от някакво мухлясало мазе на дворцовата канцелария, дребен, незабележим чиновник, подмазващ се, бледичък, дори някак възсинкав. След това тогавашният пръв министър изведнъж беше арестуван и екзекутиран, загинаха при изтезания няколко побъркали се от ужас нищо неразбиращи велможи и сякаш върху техните трупове израсна като исполинска бледа гъба този упорит, безмилостен гений на посредствеността. Той е никой. Той е отникъде. Това не е могъщ ум при слаб владетел, каквито познаваше историята, не е велик и страшен човек, който отдава целия си живот на идеята за борба за обединяване на страната в името на автократията. Това не е златолюбец-фаворит, който мисли само за злато и за жени,

който убива наляво и надясно заради властта и който властвува, за да убива. Шепнешком разправят дори, че той съвсем не е дон Реба, че дон Реба е съвсем друг човек, а този е господ знае кой, таласъм, двойник, сменен човек...

Каквото и да замисляше, всичко се проваляше. Той насъска един срещу друг два влиятелни рода в кралството, за да ги отслаби и да почне широко настъпление срещу баронството. Но родовете се помириха при звъntenето на металните чаши, провъзгласиха вечен съюз и отнеха от краля едно доста голямо парче земя, което принадлежеше открай време на Тоци Арканарски. Той обяви война на Ирукан, сам поведе армията към границата, удави я в блатата и я разпиля в горите, захвърли всичко на произвола на съдбата и избяга назад в Арканар. Благодарение на дон Гуг, за съществуването на когото той, разбира се, и не подозираше, той можа да подпише мир с херцог Ирукански — с цената на два гранични града, а след това кралят трябваше да изгребе до дъно празната хазна, за да се бори със селските въстания, обхванали цялата страна. За такива грешки всеки друг министър щеше да бъде обесен за краката на върха на Веселата кула, но дон Реба остана по някакъв начин на власт. Той затвори министерството на образованието и благосъстоянието, учреди министерство на охрана на короната, свали от правителствените постове родовете аристокрацията и малцината учени, разруши окончателно икономиката, написа трактат „За скотската същност на земеделеца“ и накрая, преди една година, организира „охранителна гвардия“ — „Сивите роти“. Зад гърба на Хитлер стояха монополите. Зад гърба на дон Реба не стоеше никой и беше очевидно, че в края на краищата щурмоваците ще го издадат като муха. Но той продължаваше да навива и да върти, да трупа безсмислица върху безсмислица, да се измъква, сякаш се мъчеше сам да се излъже, сякаш не знаеше нищо друго освен налудничавата задача — да унищожи културата. Подобно на Вага Колелото той нямаше никакво минало. Преди две години всяка аристократична отрепка говореше с презрение за „нищожния простак, който е измамил краля“, затова пък сега, когото и да попиташ от аристократите, всеки ще се нарече роднина по майчина линия на министъра на охрана на короната.

А ето сега му е потрябвал Будах. Отново безсмислица. Отново някаква глупава хитрина. Будах е книжник. Книжниците — на кол. С

шум, с церемонии, та всички да знаят. Но шум и церемонии няма. Значи му трябва жив Будах. За какво? Та Реба не е толкова глупав, че да се надява да накара Будах да работи за него? А може би е глупав? А може би дон Реба е просто глупав интригант с късмет, който сам не знае добре какво иска и с хитър вид прави щуротии пред очите на всички? Смешна работа, следя го от три години и тъй и не съм разбрал какво представлява. Впрочем, ако той ме следеше, и той нямаше да разбере. Той може да бъде всичко, ето кое е забавно! Базисната теория конкретизира само основните видове психологична целенасоченост, а всъщност има толкова видове, колкото са хората, на власт може да бъде кой да е! Например човече, което цял живот се занимава с оскърбяване на съседите си. Плюе в чуждите тенджери със супа, подхвърля счукано стъкло в чуждото сено. Разбира се, че ще го пометат, но той ще успее до насита да плюе, да напакости, да се забавлява... И хич не го интересува, че в историята няма да остане следа от него или че далечните потомци ще си блъскат главата да нагаждат поведението му според развитата теория за историческите последователности.

Сега нямам време за теория, помисли си Румата. Знам само едно: човекът е обективен носител на разума; всичко, което пречи на човека да развива разума, е зло и то трябва да се отстрани в най-кратки срокове и по всякакъв начин. По всякакъв? По всякакъв ли?... Не, сигурно не по всякакъв. Или по всякакъв? Лигльо! — си каза той. — Трябва да се реша. Рано или късно, все едно ще трябва да се реша.

Изведнъж той си спомни за дона Окана. Ето, решавай се, помисли си той. Почни тъкмо с това. Ако един бог се заеме да чисти нужник, нека не мисли, че пръстите му ще останат чисти... Прилоша му, като си помисли какво му предстои. Но това е по-добре, отколкото да убива. По-добре мръсотия, отколкото кръв. Той отиде на пръсти а кабинета, за да не събуди Кира, и се преоблече. Повъртя в ръце обръча с преподавателя и решително го пхна в чекмеджето на масата. След това мушна в косата си зад дясното ухо бяло перо — символ на страстна любов, окачи мечовете си и си наметна най-хубавата пелерина. Вече долу, когато отдръпваше резето, си помисли: а пък ако дон Реба научи, свършено е с дона Окана. Но беше вече късно да се връща.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

Гостите вече се бяха събрали, но дона Окана още не беше се появила. До една позлатена масичка с мезета живописно си пийваха, превили гръб и изпъчили мускулестите си задници, кралските гвардейци, прославени с дуелите и сексуалните си похождения. До камината се хилеха малокръвни възрастни дамички, които с нищо не се отличаваха и затова дона Окана ги беше избрала за свои доверени приятелки. Те седяха една до друга на ниски кушетки, а пред тях се суетяха три старчета на тънки, непрекъснато движещи се крака — прочути контета от времето на миналото регентство, последните разказвачи на отдавна забравени анекдоти. Всички знаеха, че без тези старчета салонът не е салон. По средата на залата беше застанал разкрячен, обут в ботуши, дон Рипат, верен и умен агент на Румата, лейтенант от сивата рота на галантеристите, с великолепни мустаци и без каквито и да е принципи. Мушнал големите си червени ръце в кожения си колан, той слушаше дон Тамео, който объркано излагаше новия проект за накърняване на селяните в полза на търговското съсловие, и от време на време мърдаше мустак към дон Сера, който сновеше от стена към стена и видимо търсеше вратата. В ъгъла, хвърляйки встрани предупредителни погледи, доизяждаха задушения крокодил с лук двама прочути художници-портретисти, а до тях в нишата на прозореца беше седнала една възрастна жена в черно — прислужницата, която дон Реба беше назначил при дона Окана. Тя гледаше пред себе си със строг неподвижен поглед, понякога неочаквано се навеждаше с цялото си тяло напред. Настрани от другите играеха на карти една особа от кралска кръв и секретарят на соанското посолство. Особата шмекеруваше, секретарят търпеливо се усмихваше. В гостната това беше единственият човек, зает с работа: той събираше материал за поредното посланическо донесение.

Гвардейците до прозореца поздравиха Румата с бодри възгласи. Румата приятелски им намигна и обиколи гостите. Той се поздравя със старчетата-контета, направи няколко комплиментата на доверените

приятелки, които веднага се вторачиха в бялото перо зад ухото му, потупа особата от кралска кръв по тлъстия гръб и се упъти към дон Рипат и дон Тамео. Когато минаваше край нишата на прозореца, прислужничката отново политна и лъхна силно на алкохол.

Като видя дон Румата, дон Рипат извади ръце от ремъка и тракна с токове, а дон Тамео се провикна полугласно:

— Вие ли сте, приятелю? Колко хубаво, че дойдохте, аз вече бях изгубил надежда... „Кат лебед с ранено крило извиква плачливо към теб...“ Толкова ми беше скучно... Ако не беше милият дон Рипат, щях да умра от мъка!

Чувствуваше се, че дон Тамео беше малко изтрезнял към обед, но после не можа да се въздържи да не пие повече.

— Я виж ти! — учуди се Румата. — Цитираме бунтовника Цурен?

Дон Рипат веднага се изправи и погледна хищно към дон Тамео.

— А-а... — каза объркан дон Тамео. — Цурен? Защо в същност?... А да, аз го казвам в ироничен смисъл, уверявам ви, благородни донове! Та какво е Цурен? Долен, неблагоприятен демагог. И аз исках само да подчертая...

— Че дона Окана не е тук — подхвана Румата — и ви е скучно без нея.

— Тъкмо това исках да подчертая.

— Впрочем къде е тя?

— Чакаме я всяка минута — каза дон Рипат, поклони се и се отдалечи.

Доверените приятелки, еднакво отворили уста, не откъсваха поглед от бялото перо. Старчетата-контета неестествено се смееха. Най-сетне и дон Тамео забеляза перото и се разтрепери.

— Приятелю мой! — зашепна той. — За какво ви е това? Току-виж, че дойде дон Реба... Вярно, че не го чакат днес, но все едно...

— Да не говорим за това — рече Румата и се озърна нетърпеливо. Искаше му се всичко да свърши по-скоро.

Гвардейците вече се приближаваха с чаши.

— Вие сте толкова бледен... — шепнеше дон Тамео. — Разбирам, любов, страст... Но, свети Мика! Държавата преди всичко... И най-сетне това е опасно... Оскърбяване на чувствата...

Нещо се промени в лицето му и той почна да върви заднешком, да отстъпва, да се отдръпва и непрекъснато да се кланя. Гвардейците наобиколиха Румата. Някой му подаде пълна чаша.

— За честта и за краля! — каза един гвардеец.

— И за любовта — добави друг.

— Покажете ѝ какво нещо е гвардията, благородни Румата — каза трети.

Румата взе една чаша и изведнъж видя дон Окана. Тя стоеше на вратата, вееше си с ветрило и тъжно поклащаше рамене. Да, тя беше хубава! Отдалеч изглеждаше дори прекрасна. Тя съвсем не беше по вкуса на Румата, но беше безспорно хубава, тази глупава, похотлива кокошка. Огромни сини очи без сянка от мисъл и топлина, нежна, много опитна уста, разкошно, умело и старателно разголено тяло... Един гвардеец зад Румата, изглежда, не издържа и млясна доста високо. Без да гледа, Румата му даде чашата си и с дълги крачки се упъти към дон Окана. Всички в гостната извърнаха очи от тях и заговориха дейно за празни неща.

— Вие сте ослепителна — измърмори Румата, като се поклони дълбоко и издрънча с мечовете си. — Позволете ми да падна в краката ви... Като хрътка да легна в краката на голата равнодушна красавица...

Дона Окана закри лицето си с ветрилото и лукаво присви очи.

— Вие сте много смел, благородни доне — каза тя. — Ние, бедните провинциалистки, не сме способни да устоим на такова изкушение... — Тя имаше нисък, малко пресипнал глас. — Уви, не ми остава друго, освен да отворя портата на крепостта и да пусна победителя...

Румата изскърца със зъби от срам и злоба и се поклони още по-дълбоко. Дона Окана свали ветрилото и извика:

— Благородни донове, забавлявайте се! Ние с дон Румата сега ще се върнем! Аз обещах да му покажа новите ми ирукански килими...

— Не ни оставяйте за дълго, вълшебнице! — изблея едно от старчетата.

— Съблазнителка! — сладко изрече другото старче. — Фей!

Гвардейците дружно изтрополяха с мечовете. „Наистина, той има вкус...“ — каза ясно кралската особа. Дона Окана хвана Румата за ръкава и го задърпа след себе си. Вече в коридора Румата чу как дон

Сера с обида в гласа каза: „Не виждам защо един благороден дон да не погледа ирукански килими...“

В края на коридора дона Окана се спря внезапно, улови Румата за шията и с пресипнало стенание, което трябваше да означава изблик на страст, се впи в устните му. Дъхът на Румата спря. Фейта лъхаше остро на смесен аромат от неумито тяло и есторски парфюм. Устните ѝ бяха горещи, мокри и лепкави от сладкиши. Той направи усилие и се помъчи да отвърне на целувката ѝ и това, както изглежда, му се удаде, тъй като дона Окана изстена отново и увисна в ръцете му със затворени очи. Това трая цяла вечност. Сега ще ти покажа, развратнице, помисли си Румата и я стисна в прегръдките си. Нещо изпращя, корсажът ѝ или някое ребро, хубавицата изписка жално, смаяно отвори очи и почна да се дърпа, като се мъчеше да се освободи. Румата бързо разтвори ръце.

— Противен човек — каза тя с възхищение, като дишаше тежко.
— Едва не ме смачка...

— Изгарям от любов — измърмори той виновно.

— И аз. Толкова те чаках! Да вървим по-скоро...

Тя го помъкна след себе си през някакви студени тъмни стаи. Румата извади кърпичка и крадешком си избърса устата. Сега този замисъл му се виждаше съвсем безнадежден. Трябва, мислеше си той. Какво ли не трябва!... Тук с разговори няма да се отърва. Свети Мика, защо в двореца никога не се мият? Ама че темперамент. Поне дон Реба да дойдеше... Тя го мъкнеше мълчаливо, настойчиво, както мравка мъкне умряла гъсеница. Чувствайки се като последен идиот, Румата взе да дрънка някакви любезни глупости за бързите ѝ крачета и за алените ѝ устнички — дона Окана само се смееше. Тя го замъкна в силно затоплен будоар, по стените на който наистина бяха окачени килими, хвърли се на огромното легло, просна се върху възглавниците и почна да го гледа с влажни хиперистерични очи. Румата стоеше като дърво. В будоара остро миришеше на дървеници.

— Ти си прекрасен — прошепна тя. — Ела при мене. Толкова дълго чаках!...

Румата изви очи, повдигаше му се. По лицето му се стичаха капки пот и го гъделичкаха неприятно. Не мога, помисли си той. Да върви по дяволите цялата информация... Лисица... Маймуна... Ами че

това е противоестественно, мръсно... Мръсотията е по-добра от кръвта, но това е много по-лошо от мръсотия!

— Защо се бавите, благородни доне? — изкрещя с писклив, пресекващ глас дон Окана. — Елате тук, аз ви чакам!

— По д-дяволите — каза прегракнало Румата.

Тя скочи и изтича към него.

— Какво ти е? Пиян ли си?

— Не зная — процеди той. — Задушно ми е.

— Може би трябва да ти донесат легенче?

— Какво легенче?

— Нищо, нищо... Ще ти мине... — С треперещи от нетърпение пръсти тя почна да разкопчава камизолата му. — Ти си прекрасен... — мърмореше тя, задъхвайки се. — Но си плах като новак. Никога нямаше да помисля... Ами че това е прелестно: кълна се в света Бара!...

Трябваше да я хване за ръцете. Той я гледаше от горе на долу и виждаше блестящата от лака нечиста коса, кръглите голи рамене с топчици от падналата пудра, малките малинови уши. Лошо, помисли си той. Нищо няма да излезе. Жалко, тя сигурно знае някои неща... Дон Реба говори на сън... Той я води на разпитите, тя много обича разпитите... Не мога.

— Е? — каза тя нервно.

— Вашите килими са прекрасни — каза високо той. — Но е време да си вървя.

Отначало тя не разбра, после лицето ѝ се обезобрази.

— Как смееш? — прошепна тя, но той вече беше напипал с плешките си вратата, изскочи в коридора и бързо си отиде. От утре преставам да се мия, помисли си той. Тук трябва да бъдеш шопар, а не бог!

— Скопен кон! — изкрещя подире му тя. — Сополив кастрат! Баба! Да те забият на кол!...

Румата разтвори някакъв прозорец и скочи в градината. Известно време той стоя под едно дърво и гълташе жадно студен въздух. После си спомни за глупашкото бяло перо, дръпна го, смачка го яростно и го хвърли. И Пашка нямаше да може нищо да направи, помисли си той. Никой нямаше да може. „Сигурен ли си?“ — „Да, сигурен съм.“ — „Тогава всички нищо не струвате!“ — „Но на мене ми се повръща от

това!“ — „Експериментът не се интересува от твоите преживявания. Като не можеш — не се захващай.“ — „Че аз не съм животно!“ — „Ако Експериментът го изисква, трябва да станеш животно.“ — „Експериментът не може да го изисква.“ — „Както виждаш, може.“ — „Тогава!...“ — „Какво «тогава»?“ Той не знаеше какво тогава. „Тогава... Тогава... Добре, ще сметнем, че съм лош историк. — Той сви рамене. — Ще се помъча да стана по-добър. Ще се науча да се превръщам на свиня...“

Беше около полунощ, когато се прибра в къщи. Без да се съблича, само развърза токите на портупеите, тръшна се на дивана в гостната и заспа като заклан.

Събудиха го негодуващите викове на Уно и благодушният басов рев:

— Махни се, махни се, вълче, ще ти смачкам ухото!...

— А бе той спи, казвам ви!...

— Марш отук, не се мотай в краката ми!...

— Не бива, казвам ви!

Вратата се разтвори и в гостната нахълта огромният като звяра Пех барон Пампа дон Бау, червенобузест, с бели зъби и щръкнали напред мустаци, с кадифена барета и разкошно малиново наметало, под което слабо блестеше медна ризница. След него се влачеше Уно, който се беше вкопчил в десния крачол на барона.

— Бароне! — провикна се Румата и спусна краката си от дивана. — Как се озовахте в града, приятелю? Уно, остави барона на мира!

— Рядко заядлив хлапак — бърбореше баронът, докато се приближаваше с разтворени прегръдки. — От него ще стане човек. Колко искате за него? Впрочем после ще говорим за това... Позволете ми да ви прегърна!

Те се прегърнаха. Баронът миришеше приятно на пращен път, конска пот и на букет от различни вина.

— Виждам, че и вие сте съвсем трезвен, приятелю мой — каза с огорчение той. — Впрочем вие винаги сте трезвен. Щастливец!

— Седнете, приятелю — каза Румата. — Уно! Донеси ни есторско, и то повечко)

Баронът вдигна огромната си длан.

— Нито капка!

— Нито капка есторско? Уно, недей есторско, донеси ируканско!

— Не искам изобщо вино! — каза с тъга баронът. — Аз не пия.
Румата седна.

— Какво има? — попита разтревожено той. — Болен ли сте?

— Здрав съм като бик. Но тези проклети семейни сцени...
Накратко казано, аз се скарах с баронесата — и ето ме тук.

— Скарахте се с баронесата?! Вие?! Стига, бароне, какви са тези странни шеги!

— Представете си. Аз самият съм като в мъгла. Сто и двадесет мили препусках като в мъгла!

— Приятелю — каза Румата. — Още сега ще яхнем конете и ще отидем в Бау.

— Но моята кобила още не си е починала! — възрази баронът. — И после искам да я накажа!

— Кого?

— Баронесата, дявол да го вземе! Аз мъж ли съм, или не в края на краищата?! Тя, виждате ли, е недоволна от пияния Пампа, нека види какъв е трезвият! По-добре да изгния тук от влага, отколкото да се върна в замъка...

Уно каза навъсено:

— Кажете му да не ми дърпа ушите...

— Ма-хай се, вълче! — избърбори добродушно баронът. — И донеси бира! Изпотих се и трябва да наваксам загубата на течност.

Баронът наваксваше загубата на течност в продължение на половин час и малко се оклюма. В паузите между глътките той разправи на Румата за своите неприятности. На няколко пъти прокле „тези пияници съседите, които свикнаха да идват в замъка. Пристигат от сутринта уж да ходят на лов, а сетне, докато се озърнеш, всички са пияни и секат мебелите. Те плъзват из целия замък, цапат навсякъде, обиждат прислугата, осакатяват кучетата и дават отвратителен пример на младия баронет. Сетне се разотиват по къщите си, а ти, мъртво пиян, оставаш на четири очи с баронесата...“

В края на разказа си баронът съвсем се разстрои и дори щеше да поиска есторско, но се опомни и каза:

— Румата, приятелю, да излезем оттук. Вие имате прекалено богата изба!... Да излезем!

— Но къде?

— Не е ли все едно къде! Е, ако щете, в „Сивата радост“...

— Хм... — каза Румата. — Ами какво ще правим в „Сивата радост“?

Известно време баронът мълча и ожесточено си дърпа мустака.

— Как какво? — каза той най-сетне. — Дори ми е чудно... Просто ще си поседим, ще си поговорим...

— В „Сивата радост“? — попита Румата със съмнение.

— Да. Разбирам ви — каза баронът. — Това е ужасно... Но все пак да излезем. Тук през всичкото време ми се ще да поискам есторско!...

— Пригответе ми коня — каза Румата и отиде в кабинета да вземе предавателя.

След няколко минути те язدهа един до друг по тясната улица, потънала в непрогледна тъмнина. Баронът се посъживи и почна да разказва на висок глас какъв глиган уловили онзи ден, за чудните качества на младия баронет, за чудото в манастира на свети Тука, където отец игумен родил от бедрото си момче с шест пръста... При това той не забравяше да се забавлява: от време на време виеше като вълк, дюдюкаше и удряше с камшик по затворените капаци на прозорците.

Когато стигнаха до „Сивата радост“, баронът спря коня и се замисли дълбоко. Румата чакаше. Ярко светеха възмръсните прозорци на пивницата, край коневръза тъпчеха коне, намацани проститутки, седнали една до друга на пейката под прозорците, лениво си подхвърляха обидни думи, двама слуги с мъка търколиха през отворената врата една огромна бъчва, покрита с петна от селитра.

Баронът каза тъжно:

— Сам... Страх ме е да си помисля, цяла нощ пред мене и — сам!... И тя там е сама...

— Не се огорчавайте толкова, приятелю — каза Румата. — Нали с нея е баронетът, а пък с вас съм аз.

— Това е съвсем друго нещо — каза баронът. — Вие нищо не разбирате, приятелю. Вие сте твърде млад и лекомислен... На вас сигурно ви прави удоволствие дори да гледате тези развратници...

— Защо не? — възрази Румата и погледна с любопитство барона. — Мисля, че са много приятни момичета.

Баронът поклати глава и саркастично се усмихна.

— Онази там, дето стои — каза високо той, — има нисък задник. А онази, дето сега се реши, пък съвсем няма задник... Това са крави, приятелю, в най-добрия случай това са крави.^[1] Спомнете си баронесата! Какви ръце, каква грация!... Каква фигура, приятелю!...

— Да — съгласи се Румата. — Баронесата е прекрасна. Да си вървим оттук.

— Къде? — каза тъжно баронът. — И защо? — Лицето му изведнъж изрази решителност. — Не, приятелю, никъде няма да ходя. А вие, както искате. — Той почна да слиза от коня. — Макар че ще ми бъде много мъчно, ако ме оставите сам тук.

— Разбира се, че ще остана с вас — каза Румата. — Но...

— Никакво „но“ — каза баронът.

Те хвърлиха поводите на един слуга, който изтича към тях, минаха гордо край проститутките и влязоха в залата. Тук не можеше да се диша. Пламъците на свещилниците с мъка си пробиваха място през мъглата от изпарения като в голяма и много мръсна парна баня. На пейките до дългите маси изпотени войници с разкопчани мундири, морски скитници с цветни кафтани на голо, жени с едва покрита гръд, сиви щурмоваци със секири между коленете, занаятчии с изгорели дрипи пиеха, ядяха, кълнях се, смееха се, плачеха, целуваха се и пееха мръсни песни. Отляво в мъглата едва се забелязваше тезгях, където стопанинът, седнал на специално високо място сред гигантски бъчви, управляваше рояка крадливи слуги, а отдясно като ярък правоъгълник светеше входът към чистите стаи — за благородни донове, почтени търговци и за сивото офицерство.

— В края на краищата, защо да не прием? — попита нервно барон Пампа, улови Румата за ръкава и се запъти към тезгяха в тесния проход между масите, като дращеше гърбовете на седналите с шиповете по колана на ризницата си. До тезгяха той грабна от ръцете на стопанина обемистия черпак, с който наливаше вино по чашите, изпи го мълчаливо до дъно и обяви, че сега вече всичко е загубено и му остава само да се повесели, както трябва. След това се обърна към стопанина, попита гръмогласно дали има в това заведение място, де го благородните хора могат прилично и скромно да си прекарат времето, без да се стесняват от съседството на всякакви негодници, дриплъовци и крадци. Стопанинът го увери, че тъкмо в това заведение има такова място.

— Отлично! — каза величествено баронът и хвърли на стопанина няколко жълтици. — Поднесете на мене и на ей този дон всичко най-хубаво и нека ни прислужва не някоя лекомислена хубавица, а почтена възрастна жена!

Стопанинът сам заведе благородните донове в чистата стая. Тук имаше малко хора. В един ъгъл мрачно се веселеше компания от сиви офицери — четирима лейтенанти с тесни мундирчета и двама капитани с къси пелерини с нашивки на министерството на охрана на короната. До прозореца пред една голяма кана скучаеше една двойка млади аристократи с кисели физиономии поради общото разочарование. Близо до тях се бяха разположили куп безпарични донове с протрити куртки и кърпени наметала. Те пиеха бира на малки глътки и всяка минута оглеждаха помещението с жадни погледи.

Баронът се строполи до една свободна маса, изви поглед към сивите офицери и измърмори: „Но и тук има негодници...“ Точно тогава една дебела лелка с престилка поднесе първото ястие. Баронът ахна, извади от пояса си кинжала и почна да се весели. Той поглъщаше мълчаливо големи парчета печено еленско месо, купища мариновани миди, купища морски раци, качета със салата и майонеза, като ги поливаше с водопади от вино, бира, брага и вино, смесено с бира и брага. Безпаричните донове по един и по двама почнаха да се промъкват на неговата маса и баронът ги посрещаше с юнашко махване с ръка и с оригване.

Изведнъж той престана да яде, впери опулени очи в Румата и изрева с див глас:

— Отдавна не съм идвал в Арканар, благородни приятелю! И ще ви кажа честно, тук нещо не ми харесва.

— Какво именно, бароне? — попита с интерес Румата, като смучеше едно пилешко крилце.

Лицата на безпаричните донове изразиха почтително внимание.

— Кажете ми, приятелю! — изрече баронът, като бършеше омазнените си ръце в края на наметалото си. — Кажете, благородни донове! Откога в столицата на негово величество нашия крал потомците на най-древни родове в империята не могат крачка да направят, без да се натъкнат на разни дюкянджии и месари?!

Безпаричните донове се спогледаха и почнаха да се отдръпват. Румата погледна към ъгъла, където седяха сивите. Там бяха престанали

да пият и гледаха барона.

— Ще ви кажа каква е работата, благородни донове — продължаваше барон Пампа. — Всичко това става, защото вие тук сте се уплашили. Търпите ги, защото се боите. Ето ти се боиш! — изрева той, като се вторачи в най-близкия безпаричен дон, лицето на когото се удължи и той се отдръпна със слаба усмивка. — Страхливци! — кресна баронът. Мустаците му щръкнаха.

Но от безпаричните донове нямаше голяма полза. Те явно не искаха да се бият, искаше им се да си пийнат и да си похапнат.

Тогава баронът праметна крак през пейката, хвана в юмрук десния си мустак, впери очи в ъгъла, където седяха сивите офицери, и заяви:

— А пък ето мене от нищо не ме е страх! Бия сивата паплач, щом ми се падне!

— Какво хрипти там тази бирена бъчва? — попита високо сивият капитан с дългото лице.

Баронът се усмихна със задоволство. Той се измъкна с грохот от масата и се изправи на пейката. Румата, вдигнал вежди, се залови за второто крилце.

— Ей вие, сива сган! — закрещя баронът, като се напъваше, сякаш офицерите бяха на една верста от него. — Да знаете, че онзи ден аз, барон Пампа дон Бау, ударих един ху-убав бой на вашите! Разбирате ли, приятелю — обърна се той към Румата отвисоко, — пиехме си с отец Кабани вечерта в моя замък. Изведнъж се втурва конярят ми и казва, че някаква шайка от сиви р-руши кръчмата „Златната подкова“. Моята кръчма, на моята родова земя! Аз командувам: „На коне!...“ — и право там. Кълна се в шпората си, те бяха цяла шайка, двадесетина души! Пленили някакви си трима, напили се като свине... Тези дюкянджии не знаят да пият... и почнали да пердашат всички и да чупят всичко. Хванах един за краката, че като се почна една! Гоних ги чак до Тежките мечове... Кръв имаше — няма да повярвате, приятелю, до коляно, а пък останаха толкова секири...

На това място разказът на барона бе прекъснат. Капитанът с дългото лице замахна с ръка и един тежък нож за хвърляне тракна по нагръдната пластина на бароновата ризница.

— Откога чакам! — каза баронът и извади от ножницата си огромен меч с две дръжки.

С неочаквана ловкост той скочи на земята, мечът му проряза въздуха като блестяща ивица и пресече една греда на тавана. Баронът изруга. Таванът се огъна, по главите на хората се посипа прах.

Сега всички бяха на крака. Безпаричните донове се отдръпнаха към стените. Младите аристократи се покачиха на масата, за да виждат по-добре. Сивите извадиха сабите си, строиха се в полукръг и със ситни крачки занастъпваха срещу барона. Само Румата остана да седи, като пресмяташе от коя страна на барона може да стане, без да попадне под меча му.

Широкото острие съскаше зловец, като описваше святкащи кръгове над главата на барона. Баронът поразяваше въображението. Той малко напомняше товарен вертолет с витло на празен ход.

След като го обкръжиха от три страни, сивите бяха принудени да спрат. Един от тях застана несполучливо с гръб към Румата. Румата се протегна през масата, улови го за яката, обърна го по гръб върху чиниите с остатъците от храната и го чукна с ръба на ръката си под ухото. Сивият затвори очи и дори замря. Баронът изкрещя:

— Заколете го, благородни Румата, а пък аз ще довърша, останалите!

Той всички ще избие, помисли си с недоволство Румата.

— Слушайте — каза той на сивите. — Да не си разваляме взаимно веселата нощ. Вие няма да можете да устоите срещу нас. Хвърлете оръжието и си вървете.

— Хубава работа — възрази сърдито баронът. — Аз искам да се бия! Нека се бият! Бийте се де, дявол да ви вземе!

С тези думи той тръгна срещу сивите, като ускоряваше въртенето на меча. Сивите отстъпваха, като видимо пребледняваха. Те явно никога през живота си не бяха виждали товарен вертолет. Румата скочи през масата.

— Чакайте, приятелю — каза той. — Ние абсолютно няма защо да се караме с тези хора. На вас не ви харесва тяхното присъствие тук? Те ще си отидат.

— Без оръжие няма да си отидем — каза мрачно един от лейтенантите. — Ще ни накажат. Аз съм в патрул.

— Дявол да ви вземе, вървете си с оръжието — позволи им Румата. — Сабите в ножниците, ръцете зад главата, минавайте един по един! И да няма никакви подлости! Ще ви счупя кокалите!

— Че как ще излезем? — попита ядосано капитанът с дългото лице. — Този дон ни прегражда пътя!

— И ще го преграждам! — каза упорито баронът.

Младите аристократи оскърбително се изсмяха.

— Добре — каза Румата. — Аз ще държа барона, а вие изтичайте, ама по-бързо — дълго няма да го задържа! Ей, вие там на вратата, освободете изхода!... Бароне — каза той, като прегърна Пампа през широкия кръст. — Струва ми се, приятелю, че сте забравили едно важно обстоятелство. Та нали този славен меч е бил използван от вашите прадеди само в благороден бой, защото е казано: „Не оголвай меч в странноприемниците.“

Лицето на барона, който продължаваше да върти меча, изрази замисленост.

— Но аз нямам друг меч — каза той нерешително.

— Толкова по-добре!... — каза важно Румата.

— Така ли мислите? — баронът все още се колебаеше.

Та вие го знаете по-добре от мене!...

— Да — каза баронът. — Имате право. — Той погледна нагоре към китката си, която се движеше бясно. — Няма да повярвате, драги Румата, но аз мога така три-четири часа наред — и няма никак да се изморя... Ах, защо не ме види тя сега?!

— Аз ще ѝ разкажа — обеща Румата.

Баронът въздъхна и свали меча. Сивите, превити на две, се втурнаха край него. Баронът ги изпрати с поглед.

— Не знам, не знам... — каза той нерешително. — Как мислите, добре ли направих, че не ги изпратих с ритници по задниците?

— Много добре — увери го Румата.

— Няма що — каза баронът, като мушна меча си в ножницата. — Щом като не можахме да се бием, поне сега имаме право малко да си пийнем и да си похапнем.

Той измъкна изпод масата сивия лейтенант, който все още лежеше в безсъзнание, и изрева със силен глас:

— Ей, стопанке! Дай ни вино и храна!

Младите аристократи се приближиха и учтиво ги поздравиха за победата.

— Дребна работа, дребна работа — каза благодушно баронът. — Шестима хилави нехранимайковци, страхливи като всички

дюкянджии. В „Златната подкова“ проснах двайсетина... Колко хубаво — обърна се той към Румата, — че тогава не носех бойния си меч. Можех тогава по разсеяност да го извадя. И макар че „Златната подкова“ не е странноприемница, а е само кръчма...

— Някои точно така казват — каза Румата. — „Не оголвай меча в кръчмата.“

Стопанката донесе нови блюда с месо и нови кани с вино. Баронът запретна ръкави и се захвана за работа.

— Впрочем — каза Румата — кои бяха онези трима пленници, които сте освободили в „Златната подкова“?

— Които съм освободил? — Баронът престана да дъвче и се вторачи в Румата. — Но, благородни приятелю, вероятно не съм се изразил достатъчно точно! Никого не съм освобождавал. Та те бяха арестувани, това е държавна работа... От къде на къде ще ги освобождавам? Някакъв дон, вероятно голям страхливец, един старец-книжник й слугата... — Той сви рамене.

— Да, естествено — каза тъжно Румата.

Баронът изведнъж стана кървавочервен и страшно се опули.

— Какво?! Пак ли? — изрева той.

Румата се озърна. На вратата беше застанал дон Рипат. Баронът се завъртя, като обърна пейките и събори блюдата. Дон Рипат погледна многозначително Румата в очите и излезе.

— Моля за извинение, бароне — каза Румата и стана. — Кралската служба...

— А... — изрече разочаровано баронът. — Съчувствувам ви... За нищо на света не бих отишъл на служба!

Дон Рипат чакаше веднага зад вратата.

— Какво ново? — попита Румата.

— Преди два часа — съобщи делово дон Рипат — по заповед на министъра на охраната дон Реба аз арестувах и препратих във Веселата кула дон Окана.

— Така — каза Румата.

— Преди един час дон Окана умря, тъй като не издържа изпитанието с огън.

— Така — каза Румата.

— Официално я обвиниха в шпионаж. Но... — дон Рипат се смути и наведе очи. — Мисля... Струва ми се...

— Разбирам — каза Румата.

Дон Рипат вдигна към него виновни очи.

— Аз бях безсилен... — почна той.

— Това не е ваша работа — каза пресипнало Румата.

Очите на дон Рипат отново станаха калаени. Румата му кимна и се върна на масата. Баронът привършваше едно блюдо с пълнени сепии.

— Дайте ми есторско! — каза Румата. — И нека донесат още! — Той се изкашля. — Да се веселим. Да се веселим, дявол да го вземе...

* * *

... Когато Румата дойде на себе си, забеляза, че се намира сред обширно празно място. Пукваше се сива зора, в далечината с пресипнали гласове пееха петли-часомери. Грачеха врани, които кръжаха нагъсто над някаква неприятна купчина наблизко, миришеше на влага и на гнило. Мъглата в главата му бързо се разпръсваше, настъпваше познатото състояние на пронизителна яснота и острота на възприятията, на езика му приятно се топеше горчивина на мента. Смъдяха го силно пръстите на дясната ръка. Румата доближи до очите си стиснатия си юмрук. Кожата по кокалчетата беше издрана, а юмрукът му стискаше празна ампула от каспарамид, мощно средство срещу алкохолно отравяне, с което Земята снабдяваше предвидливо своите разузнавачи на изостаналите планети. Изглежда, че вече тук, на празното място, преди да изпадне окончателно в свинско състояние, несъзнателно, почти инстинктивно той беше изсипал в устата си цялото съдържание на ампулата.

Местата му бяха познати — право срещу него се чернееше кулата на изгорената обсерватория, а малко по-вляво личаха в здрача тънките като минарета кули на кралския дворец. Румата пое дълбоко влажния и студен въздух и тръгна към къщи.

Барон Пампа чудесно се беше веселил тази нощ. Придружен от куп безпарични донове, които бързо губеха човешкия си облик, той направи гигантска обиколка на арканарските кръчми и пропи всичко, дори и разкошния си колан, унищожи неимоверно количество алкохол и мезета и стана причина за не по-малко от осем сбивания. Във всеки

случай Румата ясно си спомняше осем сбивания, в които той се намеси и се помъчи да ги разтърве, за да не се стигне до убийство. Понататъшните му спомени тънеха в мъгла. От тази мъгла изплуваха ту хищни муцуни с нож в зъбите, ту безсмислено тъжното лице на последния безпаричен дон, когото барон Пампа се опитваше да продаде в робство на пристанището, ту един разярен дългонос ируканец, който злобно настояваше благородните донове да му върнат конете.

В началото той се държеше още като разузнавач. Пиеше наравно с барона: ируканско, есторско, соанско, арканарско, но преди всяко вино слагаше крадешком под езика си таблетка каспарамид. Той все още запазваше разсъдъка си и по навик отбелязваше струпването на сиви патрули по кръстопътищата и край мостовете, охраната от конни варвари на соанския път, където сигурно щяха да застрелят барона, ако Румата не знаеше наречията на варварите. Той си спомни ясно колко беше поразен от мисълта, че неподвижните редици от необикновени войници с дълги черни пелерини с качулки, строени пред Патриотичната школа, са манастирска дружина. Какво общо има тук църквата? — помисли си той тогава. Откога църквата в Арканар се намесва в светските работи?

Той се опиваше бавно, но все пак се напи, някак изведнъж със скок; и когато в миг на просветление видя пред себе си една разсечена дъбова маса в съвсем непозната стая, гол меч в ръката си и ръкопляскащите безпарични донове наоколо, помисли за малко, че е време да си върви в къщи. Но беше късно. Вълна от ярост и отвратителна, неприлична радост, че се е освободил от всичко човешко, вече го беше обхванала. Той все още оставаше жител на Земята, разузнавач, наследник на хората на огъня и желязото, които не се щадяха и не щадяха в името на великата цел. Той не можеше да стане Румата Есторски, плът от плътта на двадесет поколения воинствени прадеди, прославени с грабежи и пианство. Но той вече не беше и комунар. Той нямаше повече задължения пред Експеримента. Тревожеха го само задълженията му пред самия него. Той нямаше вече съмнения. Ясно му беше всичко, абсолютно всичко. Той знаеше точно кой е виновен за всичко и знаеше точно какво иска: да сече със замах, да подпалва, да хвърля от стъпалата на двореца върху копията и вилите на ревящата тълпа...

Румата се стресна и извади мечовете си от ножниците. Остриетата бяха нащърбени, но чисти. Той помнеше, че се е сражавал с някого, но с кого? И как свърши всичко?...

Те си пропиха конете. Безпаричните донове изчезнаха някъде. Румата — той и това си спомняше — завлече барона у дома си. Пампа дон Бау беше бодър, напълно трезвен и изпълнен с готовност да продължи веселието — просто той повече не можеше да се държи на краката си. Освен това, кой знае защо, смяташе, че току-що се е разделил с милата баронеса и се намира сега в боен поход срещу своя вечен враг барон Каска, който станал дързък до последна степен. („Съдете сам, приятелю мой, този негодник родил от бедрото си момче с шест пръста и го нарекъл Пампа...“) „Слънцето залязва — събщи той, като гледаше гоблена, който изобразяваше изгрев. — Ние бихме могли да се повеселим цялата тази нощ, благородни донове, но бойните подвизи ни налагат да спим. Нито капка вино в похода. А при това и баронесата би била недоволна.“

„Какво? Легло ли? Какви легла на открито поле? Нашето легло е чулт на бойния кон!“ С тези думи той смъкна от стената нещастния гоблен, зави се с него през глава и с грохот се строполи в ъгъла под светилника. Румата заповяда на момчето Уно да сложи до барона една кофа зелева чорба и едно каче с туршия. Хлапакът имаше сърдито, заспало лице. „Я какво сте се натряскали — мърмореше той. — Очите ви гледат на различни страни...“ — „Мълчи, глупако“ — каза тогава Румата и... Нещо стана след това. Нещо много лошо, което го подгони през целия град до празното място. Нещо много, много лошо, непростимо, срамно...

Той си спомни за това, когато вече наближи къщата си, и когато си спомни, се спря.

... След като хвърли Уно настрана, той тръгна нагоре по стълбата, разтвори вратата и се втурна при нея като господар и при светлината на нощния светилник видя бялото ѝ лице, огромните очи, изпълнени с ужас и отвращение, и в тези очи — самия себе си, олюляващ се, с увиснала разлигавена устна, с одрани юмруци, с изцапани с мръсотии дрехи, нагъл и подъл простак със синя кръв, и този поглед го изхвърли назад, на стълбата, долу в пруста, зад вратата, на тъмната улица и по-далеч, по-далеч, колкото може по-далеч...

Стиснал зъби с чувството, че всичко вътре в него се вледенява и смразява, той отвори тихичко вратата и влезе на пръсти в пруста. В ъгъла подобно на гигантски морски бозайник сумтеше в мирен сън баронът. „Кой е тук?“ — извика Уно, който дремеше на пейката с арбалет на коленете. „Тихо — каза шепнешком Румата. — Хайде в кухнята. Дай ми бъчва с вода, оцет и нови дрехи, бързо!“

Дълго, яростно, с остра наслада той се обливаше с вода и се разтриваше, с оцет, като смъкваше от себе си нощната мръсотия. Уно, по изключение мълчалив, се суетеше край него. И едва по-късно, когато помагаше на дон да закопчее идиотските си светлолилави панталони с токи отзад, каза навъсено:

— Тази нощ, след като излязохте, Кира слезе и попита идвал ли е донът, или не, види се е решила, че е сънувала. Казах ѝ, че откакто сте излезли вечерта на караул, повече не сте се връщали...

Румата въздъхна дълбоко и се извърна. Не му стана по-леко. Полошо.

— ... А пък аз цяла нощ седях с арбалета над барона: страх ме беше, че както е пиян, ще отиде горе.

— Благодаря ти, момченце — каза с мъка Румата.

Той обу обувките си, излезе на пруста, постоя малко пред тъмното метално огледало. Каспарамидът работеше сигурно. В огледалото се виждаше един изящен, благороден дон с малко отслабнало от изморителното нощно дежурство, но напълно благоприлично лице. Влажната коса, прихваната със златен обръч, меко и красиво падаше от двете страни на лицето му. Румата машинално оправи обектива над носа си. Хубави сцени са наблюдавали днес на Земята, помисли си мрачно той.

В това време се развиделя. През прашните прозорци надникна слънцето. Затракаха капациите на прозорците. На улицата си подвикваха заспали гласове. „Как спяхте, брат Кирис?“ — „Благодарение на господата спокойно, брат Тика. Нощта мина и слава богу.“ — „А у нас някой искал да влезе през прозореца. Казват, че благородният дон Румата гулял тази нощ.“ — „Казват, че имал гост.“ — „Че нима днес гуляят? През време на младия крал си спомням как гуляеха — не забелязаха как изгориха половината град.“ — „Да ви кажа, брат Тика, да благодарим на бога, че имаме за съсед такъв дон. Веднъж в годината да се разгуляе, и това е много...“

Румата се качи горе, почука и влезе в кабинета си. Кира седеше на креслото, както вчера. Тя вдигна очи и със страх и тревога го погледна в лицето.

— Добро утро, малката ми — каза той, приближи се, целуна й ръцете и седна срещу нея.

Тя го гледаше все така изпитателно, после попита:

— Изморен ли си?

— Да, малко. И трябва пак да вървя.

— Да ти приготвя ли нещо?

— Няма нужда, благодаря. Уно ще ми приготви. Виж, ако искаш, ми напарфюмирай яката...

Румата чувствуваше как между тях израства стена от лъжа. Отначало тъничка, после все по-дебела и по-здрава. За цял живот! — помисли си той с огорчение. Той седеше с притворени очи, докато тя внимателно мокреше по малко с различни парфюми пищната му яка, бузите, челото, косата му. След това каза:

— Ти дори не ме питаш как съм спала.

— Как, малката ми?

— Сънувах. Разбираш ли, страшен, страшен сън.

Стената стана дебела като крепостна.

— На ново място е винаги така — каза фалшиво Румата. — Пък и баронът сигурно е вдигал много шум долу.

— Да заповядам ли да донесат закуската? — попита тя.

— Заповядай.

— Ами какво вино обичаш сутрин?

Румата отвори очи.

— Кажу да донесат вода — каза той. — Аз сутрин не пия.

Тя излезе и той я чу как говори със спокоен звънлив глас с Уно. После се върна, седна на страничната облегалка на креслото и почна да разказва съня си, а той слушаше, свиваше вежди и чувствуваше как с всяка минута стената става по-дебела и по-непоклатима и как го отделя завинаги от единствения му наистина близък човек в този безобразен свят. И тогава той замахна и удари стената с цялото си тяло.

— Кира — каза той. — Това не беше сън.

И не се случи нищо особено.

— Горкичкият ми — каза Кира. — Чакай, ей сега ще ти донеса зелева чорба...

---

[1] Иронична реминисценция към афоризъм от „Тъй рече Заратустра“ на Фридрих Ницше: „... все още жените са котки и птици. Или в най-добрия случай — крави.“ (прев. Жана Николова-Гъльбова). — Бел. NoMaD. ↑

ГЛАВА ПЕТА

До много скоро дворът на Арканарските крале беше един от най-просветените в империята. При двора имаше учени, разбира се, повечето шарлатани, но и такива като Багир Кисенски, който беше открил, че планетата е сферична, придворния знахар Тата, който беше изказал гениалната догадка, че епидемиите възникват от дребни, незабележими за окото червеи, разнасяни от вятъра и водата, алхимика Синда, който, както всички алхимици, търсеше начин да превръща глината в злато, а откри закона за запазване на веществото. При Арканарския двор имаше и поети, повечето използвачи и ласкатели, но и такива като Пепин Славни, автора на историческата трагедия „Походът на север“, Цурен Правдивия, който беше написал повече от петстотин балади и сонети, за които народът съчини музика, а така също Гур Съчинителя, който създаде първия в историята на империята светски роман — печалната история на един принц, обикнал една прекрасна варварка. При двора имаше и великолепни артисти, танцьори, певци. Забележителни художници покриваха стените с непотъмняващи фрески, прочути скулптори украсяваха дворцовите паркове със своите творби. Не може да се каже, че Арканарските крале бяха радетели на просветата или познавачи на изкуствата. Просто това се смяташе за прилично, както церемонията на сутрешното обличане или пищните гвардейци на главния вход. Аристократичната търпимост понякога стигаше дотам, че някои учени и поети ставаха видими пружини в държавния апарат. Така само преди половин столетие високоученият алхимик Ботса заемаше закрития днес поради ненужност пост на министър на недрата. Той построи няколко рудника и прослави Арканар с чудни сплави, тайната на които се загуби след неговата смърт. А Пепин Славни доскоро ръководеше държавната просвета, докато министерството на историята и литературата, което той възглавяваше, не беше признато за вредно и развращаващо умовете.

Разбира се, и по-рано се случваше някой художник или учен, който не се хареса на кралската фаворитка, тъпа и сладострастна личност, да бъде продаден в чужбина или отровен с арсен, но само дон Реба се залови истински за работа. През годините, когато заемаше поста на всемогъщ министър на охрана на короната, той направи в света на арканарската култура такива опустошения, че предизвика неудоволствието дори на някои благородни велможи, които казваха, че дворът станал скучен и по баловете не можеш да чуеш нищо друго освен глупави клюки.

Багир Кисенски, обвинен в лудост, граничеща с престъпление срещу държавата, беше хвърлен в тъмница и с голяма мъка беше освободен от Румата и изпратен в метрополията. Неговата обсерватория, изгоря, а оцелелите му ученици се пръснаха кой къде то види. Придворният знахар Тата заедно с петима други придворни знахари изведнъж се оказа отровител, който, подбуден от херцог Ирукански, имал престъпни намерения срещу личността на краля. При изтезанията той призна всичко и беше обесен на Кралския площад. Опитвайки се да го спаси, Румата раздаде тридесет килограма злато, загуби четирима агенти (благородни донове, които не знаеха какво вършат), той самият едва не бе заловен; и го раниха, когато се опитваше да освободи осъдените, но нищо не можа да направи. Това беше първото му поражение, след което той най-сетне разбра, че дон Реба не е случайна фигура. Когато една седмица след това научи, че смятат да обвинят алхимика Син да, че е скрил от хазната тайната на философския камък, Румата, разярен от поражението, направи засада пред къщата на алхимика, обви лицето си с черен плат, обезоръжи щурмоваците, които бяха дошли да вземат алхимика, нахвърли ги вързани в мазето и още същата нощ изпрати Синда, който нищо не можа да разбере, в Соан, където остана да търси философски камък под наблюдението на дон Кондор. Поетът Пепин Славни изведнъж се покалугери и се оттегли в един усамотен манастир. Цурен Правдивия, изобличен в престъпна двусмисленост и поощряване на вкусовете на низшите съсловия, бе лишен от честта: и имуществото си. Той се опита да спори, почна да чете в кръчмите сега вече открито разрушителни балади, на два пъти го биха до смърт някакви патриотични личности и едва тогава се вслуша в съветите на своя голям приятел и ценител дон Румата и замина за метрополията. Румата

го запомни завинаги синкаво-бледен от пиянства как стои, вкопчил тънките си ръце във въжетата на палубата на заминаващия кораб, и декламира със звънлив младежки глас своя прощален сонет „Като увехнал лист пада върху душата“. А пък Гура Съчинителя след един разговор в кабинета на дон Реба разбра, че арканарският принц не е могъл да обикне вражеска девойка и сам хвърли на Кралския площад книгите си в огъня, а сега прегърбен, с мъртво лице стоеше в тълпата от придворни при появяването на краля: и при най-малкия знак на дон Реба излизаше напред и декламираше ултрапатриотични стихове, които предизвикваха досада и прозевки. Артистите поставяха сега една и съща пиеса — „Гибелта на варварите, или маршал Тоц, крал Пиц Първи Арканарски“. А певците предпочитаха главно концерти за глас и оркестър. Художниците, които бяха останали живи, рисуваха табели. Впрочем двама или трима се изхитриха да останат в двора и рисувана портрети на краля и дон Реба, който почтително го подкрепя под лакътя (разнообразието не се поощряваше: кралят биваше изобразяван като двадесетгодишен хубавец с ризница, а дон Реба — като зрял мъж с изразително лице).

Да, Арканарският двор бе станал отегчителен. Въпреки това велможите, благородните донове без занятия, гвардейските офицери и лекомислените хубавици доните — едни от тщеславие, други по навик, трети от страх, — както и преди, всяка сутрин изпълваха дворцовите приемни. Честно казано, мнозина изобщо не забелязаха никакви промени. В концертите и състезанията на поетите в миналото те ценяха най-много антрактите, през време на които благородните донове обсъждаха достойнствата на ловджийските кучета и си разказваха анекдоти. Те можеха още да водят немного продължителен спор за качествата на съществата от задгробния свят, но въпросите за формата на планетата и за причините на епидемиите смятаха просто за неприлични. Известна тъга у гвардейските офицери предизвика изчезването на художниците, някои от които бяха майстори в изобразяването на голи модели...

Румата дойде в двореца с малко закъснение. Сутрешният прием вече беше започнал. В залите се тълпяха хора, чуваха се нервният глас на краля и мелодичните команди на министъра на церемониите, който ръководеше обличането на негово величество. Придворните обсъждаха главно нощното произшествие. Някакъв престъпник с лице на

ируканец, въоръжен със стилет^[1], влязъл през нощта в двореца, убил часовая и се втурнал в спалнята на негово величество, където уж бил обезоръжен лично от дон Реба, бил заловен и по пътя за Веселата кула бил разкъсан на парчета от обезумяла от преданост тълпа патриоти. Това беше вече шестото покушение през последния месец и затова самият факт на покушението почти не предизвикваше интерес. Обсъждаха се само подробностите. Румата научи, че когато видял убиеца, негово величество се повдигнал на ложето си, прикрил с тялото си прекрасната доня Мидара и произнесъл историческите думи: „Марш отгук, мръсно!“ Мнозинството напълно вярваше на историческите думи, като предполагаше, че кралят е взел убиеца за лакей. И всички бяха на мнение, че дон Реба е, както винаги, нащрек и е несравним в ръкопашна схватка. Румата с любезни думи се съгласи с това мнение и в отговор разказа историята, която току-що бе измислил, как дванадесет разбойници нападнали дон Реба, той убил на място трима, а останалите накарал да побегнат. Историята бе изслушана с голям интерес и одобрение, след което Румата забеляза уж случайно, че тази история му бил разправил дон Сера. Проявеният интерес изчезна незабавно от лицата на присъстващите, защото всеки знаеше, че дон Сера е прочут глупак и лъжец. За доня Окана никой не казваше нито дума. За това или още не знаеха, или се преструваха, че не знаят.

Сипейки любезности и стискайки ръчичките на дамите, Румата малко по малко си пробиваше път към първите редици на гиздавата, парфюмирана, обилно потяща се тълпа. Благородното дворянство разговаряше полугласно. „Да, да, същата кобила. Тя си нарани предния крак, но проклет да съм, ако още тази вечер не я изгубя на комар с дон Кеу...“ „Що се отнася до бедрата, благородни доне, те имат необикновена форма. Както казва Цурен... М-м-м... Хълмове от пяна прохладна... м-м-м... не, хълмове от прохладна пяна... Изобщо мощни бедра.“ „Тогава отварям полекичка прозореца, хващам кинжала със зъбите си и, представете си, приятелю, усещам, че решетката се огъва под мене...“, „Аз така го ударих през зъбите с дръжката на меча, че това сиво куче се обърна два пъти през глава. Можете му се полюбувате, ето го там стои така, сякаш има право на това...“, „А дон Тамео повърна на земята, подхлъзна се и падна с главата надолу върху

камината...“, „... И тогава монахът ѝ казва: «Я ми разправи, хубавице, съня си...», ха-ха-ха!»

Много ми е обидно, мислеше си Румата. Ако ме убият сега, тази колония от най-прости хора ще бъде последното нещо, което виждам през живота си. Само нещо внезапно. Ще ме спаси само нещо внезапно. Мене и Будах. Да издебна момента и внезапно да напада. Да го изненадам, да не му позволя да си отвори устата, да не му позволя да ме убие, аз съвсем няма защо да умирам.

Той се промъкна до вратата на спалнята, обхвана с две ръце мечовете си, сви малко съгласно етикета краката си в коленете и се приближи до кралското легло. Обуваха чорапите на краля. Министърът на церемониите със затаен дъх следеше внимателно ловките ръце на двама слуги. Вдясно от разхвърляното ложе беше застанал дон Реба и тихо говореше с един висок костелив човек във военна униформа от сиво кадифе. Това беше отец Цупик, един от вождовете на арканарските щурмоваци, полковник от дворцовата охрана. Дон Реба беше опитен придворен. Ако се съдеше по лицето му, ставаше дума най-много за някоя кобила или за добродетелното поведение на кралската племенница. А отец Цупик като военен човек и бивш бакалин не умееше да владее лицето си. Той помрачняваше, хапеше устни, пръстите му върху дръжката на меч се свиваха и отпускаха; и в края на краищата изведнъж бузата му потрепна, той се обърна рязко и нарушавайки всички правила, излезе от спалнята право срещу тълпата придворни, вцепенени от такова невъзпитание. Дон Реба погледна след него с извиняваща го усмивка, а Румата, след като изпрати с очи тромавата сива фигура, си помисли: „Ето още един мъртвец.“ Той знаеше за търканията между дон Реба и сивото ръководство. Историята на кафявия капитан Ернст Рем беше готова да се повтори.

Чорапите бяха обути. Като се покоряваха на мелодичната заповед на министъра на церемониите, слугите благоговейно, с крайчеца на пръстите си взеха кралските пантофи. Тогава кралят ритна с крака слугите и се обърна така рязко към дон Реба, че коремът му, подобен на здраво натъпкан чувал, се претърколи на едното му коляно.

— Омръзнаха ми вашите покушения! — запищя той истерично. — Покушения! Покушения! Покушения!... Нощем искам да спя, а не да се сражавам с убийци! Защо не направите така, че да правят покушения денем? Вие сте негоден министър, Реба! Още една такава

нощ и ще заповядам да ви задушат! (Дон Реба се поклони, притиснал ръка до сърцето си.) След покушенията ме боли глава!

Той внезапно млъкна и тъпо се вторачи в корема си. Моментът беше подходящ. Слугите взеха да се суетят. Преди всичко трябваше да обърне внимание върху себе си. Румата дръпна от слугата десния пантоф, отпусна се на коляно пред краля и почна почтително да наглася пантофа на тлъстия, обут в коприна крак. Това беше много древна привилегия на рода Румата — собственоръчно да обуват десния крак на коронованите особи на империята. Кралят го погледна с мътен поглед. В очите му пламна светлинка на интерес.

— А, Румата! — каза той. — Жив ли сте още? А Реба ми беше обещал да ви удуши! — Той взе да се смее. — Той е негоден министър, този Реба. Той само обещава. Обеща да изкорени измяната, а измяната расте. Наблъска двореца с някакви си сиви селяндури... Аз съм болен, а той избеси всички придворни знахари.

Румата му обу пантофа, поклони се и отстъпи две крачки. Той улови върху себе си внимателния поглед на дон Реба и побърза да придаде на лицето си високомерно-тъп израз.

— Аз съм съвсем болен — продължи кралят, — та мене всичко ме боли. Искам да се оттегля. Отдавна вече да съм се оттеглил, но вие ще загинете без мене, овни такива...

Обуха му втория пантоф. Той стана и веднага изохка, изкриви се и се хвана за коляното.

— Къде са знахарите? — изрева печално той. — Къде е добрият ми Тата? Вие го обесихте, глупако! А на мене само от гласа му ми олекваше! Мълчете, аз сам зная, че е отровител! Пет пари не давам за това! Какво от това, че е отровител? Той беше знаха-а-а-ар! Разбирате ли, убиецо? Знахар! Един ще отрови, друг ще излекува! А пък вие само тровите! По-добре сам се обесете! (Дон Реба се поклони, притиснал ръка до сърцето си, и остана в това положение.) Нали всички обесихте! Останаха само вашите шарлатани! И поповете, които ме поят със светена вода вместо с лекарства... Кой ще ми направи сироп? Кой ще ми разтрие крака с мехлем?

— Господарю! — каза с пълен глас Румата и му се стори, че в двореца всичко е замряло. — Стига да заповядате и най-добрият декар на империята ще бъде след половин час в двореца!

Кралят слисано се вторачи в него. Рискът беше страшен. Достатъчно бе дон Реба да намигне... Румата физически усети колко вперени очи го гледат сега над перата на стрелите — той поне знаеше за какво са редиците от кръгли черни отвори под тавана на спалнята. Дон Реба го гледаше с израз на учтиво и благожелателно любопитство.

— Какво значи това? — попита недоволно кралят. — Добре де, заповядвам, къде е вашият лекар?

Румата цял се напрегна. Стори му се, че върховете на стрелите вече бодат плешките му.

— Господарю — каза бързо той, — заповядайте на дон Реба да ви представи прочутия доктор Будах!

Изглежда, че дон Реба все пак се смути. Главното беше казано, а Румата беше жив. Кралят плъзна мътните си очи по министъра на охрана на короната.

— Господарю — продължаваше Румата, сега вече без да бърза и в подходящ стил. — Тъй като зная за вашите наистина непоносими страдания и помня добре за дълга на моя род пред господарите, аз изписах от Ирукан прочутия учен лекар доктор Будах. Обаче за съжаление пътят на доктор Будах бе прекъснат. Сивите войници на уважаемия дон Реба го заловиха миналата седмица и по-нататъшната му съдба е известна само на дон Реба. Предполагам, че лекарят е някъде наблизо, най-вероятно във Веселата кула, и се надявам, че странната неприязън на дон Реба към лекарите още не се е отразила гибелно на съдбата на доктор Будах.

Румата млъкна, затаил дъх. Май че всичко мина превъзходно. Дръж се дон Реба! Той погледна министъра и замръзна. Министърът на охраната на короната никак не беше смутен. Той кимаше на Румата с мил бащински укор. Това Румата съвсем не очакваше. Ами че той е във възторг, помисли си смаяно Румата. Затова пък кралят се държеше, както се очакваше.

— Мошеник! — взе да креци той. — Ще ви удуша! Къде е докторът? Къде е докторът, питам ви! Млък! Аз ви питам къде е докторът?

Дон Реба излезе напред, приятно усмихнат.

— Ваше величество — каза той, — вие наистина сте щастлив крал, тъй като имате толкова много верни поданици, че понякога те си пречат в стремежа си да вя услужат. (Кралят го гледаше тъпо). Няма да

скрия, че, както всичко, което става във вашата страна, ми беше известен и благородният замисъл на пламенния Руматв. Няма да скрия, че аз изпратих нашите сиви войници да посрещнат доктор Будах, изключително за да опазят почтения възрастен човек от случайностите на далечния път. Няма да крия и това, че не бързах да представя Будах Ирукански на ваше величество...

— Как посмяхте? — укорително попита кралят.

— Ваше величество, дон Румата е млад и толкова неопитен в политиката, колкото е опитен в благородния бой. Той не знае на каква низост е способен херцог Ирукански в бясната си злоба против ваше величество. Но ние с вас знаем това, господарю, нали? (Кралят кимна.) И затова сметнах за необходимо да направя предварително едно малко разследване. Аз не бих бързал толкова, но ако вие, ваше величество (нисък поклон на краля), и дон Румата (кимване към Румата) настоявате толкова, още днес следобед, ваше величество, доктор Будах ще се яви пред вас, за да започне лечението.

— А вие не сте глупав, дон Реба — каза кралят, след като помисли. — Разследването е хубаво нещо. То никога не пречи. Проклетият ируканец... — Той изстена и отново се хвана за коляното. — Проклетият крак! Та, значи следобед? Ще чакаме, ще чакаме.

И като се опираше на рамото на министъра на церемониите, кралят бавно тръгна към тронната зала край смаяния Румата. Когато навлезе в тълпата на отдръпващите се придворни, дон Реба се усмихна приветливо на Румата и го попита:

— Тази нощ вие, струва ми се, дежурите пред спалнята на принца? Не греша ли?

Румата мълком се поклони.

* * *

Румата бродеше безцелно по безкрайните коридори и галерии на двореца — тъмни, влажни, вмирисани на амоняк и на гнило, край разкошни, украсени с килими стаи, край прашни кабинети с тесни прозорци с решетки, край складове, затрупани с вехтории с олющена позлата. Тук почти нямаше хора. Рядко някой придворен рискуваше да посещава този лабиринт в задната част на двореца, където кралските

апартаменти преминаваха незабелязано в канцеларии на министерството на охрана на короната. Тук човек лесно можеше да се изгуби. Всички помнеха случая, когато гвардейският патрул, който правел обиколка на двореца, се уплашил от отчаяните викове на един човек, който протягал към него издрасканите си ръце през решетката на един отвор в стената. „Спасете ме! — викал човекът. — Аз съм камерюнкер! Не зная как да се измъкна! От два дена нищо не съм ял! Изведете ме оттук!“ (Десет дни между министъра на финансите и министъра на двора се води оживена кореспонденция, след което бе решено все пак да се счупи решетката, и в продължение на тези десет дни хранеха нещастния камерюнкер, като му подаваха месо и хляб на върха на копие.) Освен това тук беше опасно. В тесните коридори ставаха сблъсквания между пийнали гвардейци, които пазеха личността на краля, и пийнали щурмоваци, които пазеха министерството. Биеха се отчаяно и след удовлетворение се разделяха, като отнасяха ранените. Най-сетне тук скитаха и убитите. За два века в двореца се бяха насъбрали доста много.

От дълбоката ниша в стената излезе един щурмовак-часовой със секира, готова за бой.

— Не е позволено — каза мрачно той.

— Какво разбираш ти, глупако! — отвърна небрежно Румата, като го отклони с ръка.

Той чу как щурмовакът тъпче нерешително отзад и изведнъж осъзна, че оскърбителните думички и небрежните жестове излизат при него рефлекторно, че той вече не играе на благороден простак, а в значителна степен е станал такъв. Той си представи себе си такъв на Земята и му стана отвратително и срамно. Защо? Какво стана с мене? Къде изчезна възпитанието ми и насаденото от детинство уважение и доверие към себеподобните, към човека, към прекрасното същество, наречено „човек“? А вече нищо няма да ми помогне, помисли си той с ужас. Та аз истински ги мразя и ги презирам... Не ги съжалявам, не, мразя ги и ги презирам. Аз мога колкото си искам да оправдавам тъпотата и жестокостта на този момък, край когото минах, социалните условия, страшното възпитание, всичко, каквото си искам, но аз сега виждам ясно, че той е мой враг, враг на всичко, което обичам, враг на приятелите ми, враг на онова, което смятам за най-свято. И го мразя не теоретично, не като „типичен представител“, а мразя самия него като

личност. Мразя лигавата му муцуна, вонята на неумитото му тяло, сляпата му вяра, злобата му към всичко, което излиза от границите на половите функции и пиенето. Ето той тъпче на място, този глупав младеж, когото още преди половин година шишкавият татко е биел, като се е мъчил да го научи да търгува с мухлясало брашно и захаросано сладко, той сега сумти дръвникът му с дръвник и мъчително се опитва да си спомни параграфите на лошо заучения устав и съвсем не може да съобрази трябва ли да сече благородния дон със секирата, да вика за помощ, или просто да го остави — все едно никой няма да научи. И той ще вдигне ръце от всичко, ще се върне в нишата си, ще пъхне в устата си топка кора за дъвчене и ще мляска, и ще му текат лиги. И не иска да знае нищо на този свят, и за нищо не иска да мисли. Да мисли! А с какво е по-добър нашият орел, дон Реба? Да, разбира се, неговата психология е по-объркана и рефлексите му са по-сложни, но мислите му са подобни на ей тези вмирисани на амоняк и престъпления лабиринти в двореца и той е вече съвсем непоносимо гнусен — страшен престъпник и безсъвестен кръвопиец. Аз дойдох тук, за да обичам хората, да им помогна да се изправят, да видят небето. Не, аз съм лош разузнавач, помисли си той с разкаяние. Аз съм абсолютно негоден историк. И кога успях да хлътна в тресавището, за което говори дон Кондор? Нима богът има право на някакво друго чувство освен състраданието?

Зад него се чу бързо бух-бух-бух от някакви обувки по коридора. Румата се извърна и отпусна ръцете си, кръстосани върху дръжките на мечовете. Към него тичаше дон Рипат, придържайки меча към хълбока си.

— Дон Румата!... Дон Румата!... — извика той още отдалеч с пресипнал шепот.

Румата остави мечовете. Когато изтича до него, дон Рипат се огледа и каза едва чуто на ухото му:

— Търся ви вече от цял час. В двореца е Вага Колелото! Разговаря с дон Реба в лилавите апартаменти.

Румата дори замижа за секунда. После се отдръпна предпазливо и каза с учтиво учудване:

— Имате предвид прочутия разбойник ли? Но нали той е или екзекутиран, или изобщо измислен.

Лейтенантът облиза сухите си устни.

— Той съществува. Той е в двореца... Мислех, че ще ви интересува.

— Мили дон Рипат — каза внушително Румата, — аз се интересувам от слухове. Клюки. Анекдоти... Животът е толкова скучен... Вие очевидно лошо ме разбирате... (Лейтенантът го гледаше с безумни очи.) Съдете сам — какво ме засягат нечистите връзки на дон Реба, когото впрочем твърде уважавам, за да го съдя?... И освен това, извинете, аз бързам... Чака ме една дама.

Дон Рипат облиза отново устните си, поклони се неловко и си тръгна. Изведнъж една щастлива мисъл озари Румата.

— Впрочем, приятелю — любезно извика той. — Какво ще кажете за малката интрига, която изиграхме тази сутрин с дон Реба?

Дон Рипат се спря с готовност.

— Ние сме много задоволени — каза той.

— Нали беше много мило?

— Това беше великолепно! Сивото офицерство се радва много, че най-сетне открито заставахте на наша страна. Такъв умен човек като вас, дон Румата, да се събира с бароните, с благородните изроди...

— Драги ми Рипат! — каза високомерно Румата, като се обърна, за да си върви. — Вие забравяте, че от висотата на моя произход не се вижда никаква разлика дори между краля и вас. Довиждане.

Той закрачи широко по коридорите, като завиваше със сигурност в напречните галерии и мълком отстраняваше часовете. Той не си представяше ясно какво смята да направи, но разбираше, че това е чуден, рядък късмет. Той трябва да чуе разговора между двамата кръвопийци. Не току-тъй дон Реба беше обещал за жив Вага четиринадесет пъти повече, отколкото за мъртъв...

Изад лилавите завеси срещу него излязоха двама сиви лейтенанти с голи мечове.

— Здравейте, приятели — каза дон Румата, като се спря между тях. — Министърът тук ли е?

— Министърът е зает, дон Румата — каза единият от лейтенантите.

— Аз ще почакам — каза Румата и мина под завесата.

Тук беше непрогледна тъмнина. Румата се промъкваше пипнешком сред креслата, масите и чугунените подставки за светилници. На няколко пъти той явно чу нечие сумтене над ухото си и

го лъхна гъста чесново-бирена миризма. След това видя слаба ивица светлина, чу познатия гъгвив тенор на почтения Вага и се спря. В същата секунда острието на едно копие предпазливо се опря между плешките му. „По-полека, тъпако — каза той ядосано, но тихо. — Това съм аз, дон Румата.“ Копието се отдръпна. Румата помъкна едно кресло към ивицата светлина, седна, изпъна крака и се прозина така, че да се чуе. След това почна да гледа.

Кръвопийците се бяха срещнали. Дон Реба седеше в напрегната поза, с лакти върху масата и сплетени пръсти. Вдясно от него върху купчина книжа лежеше тежък нож за хвърляне с дървена дръжка. По лицето на министъра беше изписана приятна, макар и малко вцепенена усмивка. Уважаемият Вага беше седнал на един диван с гръб към Румата. Той приличаше на стар чудат велможа, прекарал последните тридесет години неотлъчно в двореца си извън града.

— Моите апаши са готови — каза той, — много бързо ще ги оправим. Ама я дайте двадесет стотачки. Харно ще е да ги кръцнем. Но парите са малко. Само тъй ще се спазарим. Това ни е условието.

Дон Реба опипа бръснатата си брадичка.

— Ще ни съдерете кожата — каза замислено той.

Вага сви рамене.

— Това ни е условието. Каква файда имаме да се млатим заради вас? Ставате ли таф?

— Ставам — каза решително министърът на охрана на короната.

— Готова работа — рече Вага, като ставаше.

Румата, който се мъчеше да дочуе нещо от разговора им, забеляза на лицето на Вага пухкави мустаци и остра сива брадичка. Истински придворен от времето на миналото регентство.

— Приятно ми беше да си поговорим — каза Вага.

Дон Реба също стана.

— Разговорът с вас ми достави огромно удоволствие — каза той. — За пръв път виждам такъв смел човек като вас, почтений...

— И аз също — каза с отегчен глас Вага. — И аз се учудвам на смелостта на първия министър на нашето кралство и се гордея с нея.

Той се обърна с гръб към Дон Реба и закрета към изхода, като се опираше на един жезъл. Дон Реба, без да сваля от него замислен поглед, разсеяно сложи пръстите си върху дръжката на ножа. Веднага зад гърба на Румата някой страшно взе да диша и едно дълго кафяво

стъбло на тръбичка за духане се провря край ухото му към цепнатината между завесите. Една секунда дон Реба стоя, сякаш се слушваше, след това седна, издърпа чекмеджето на масата, извади куп книжа и се отдаде на четене. Зад гърба на Румата някой се изплю, тръбичката се махна. Всичко беше ясно. Кръвопийците се бяха споразумели. Румата стана и като настъпваше нечии крака, почна да се промъква назад към изхода на лилавите апартаменти.

* * *

Кралят обядваше в огромна зала с два реда прозорци. Тридесетметровата маса се подреждаше за сто души: самия крал, дон Реба, лицата от кралска кръв (двадесетина пълнокръвни личности, гладници и пияници), министрите на двора и на церемониите, група родовити аристократи, канени по традиция (включително и Румата), дузина гости — барони с непохватните си баронети, и на най-отдалечения край на масата — всякакви дребни аристократи, които с всички средства се бореха да получат покана за кралската трапеза. Когато връчваха поканата и номера на креслото, предупреждаваха дребните аристократи: „Седете неподвижно, кралят не обича, когато се въртят. Дръжте ръцете си на масата, кралят не обича, когато си крият ръцете под масата. Не се озъртайте, кралят не обича, когато се озъртат.“ На всеки такъв обед се изяждаше огромно количество фина храна, изпиваха се цели езера от стари вина, чупеха се и се разваляха много съдове от прочутия есторски порцелан. Министърът на финансите в един от докладите си пред краля се беше похвалил, че един-единствен обед на негово величество струва толкова, колкото издръжката на Соанската академия на науките за половин година.

Докато чакаше, министърът на церемониите тържествено при звуците на тръбите три пъти да обяви „на трапезата!“, Румата стоеше сред група придворни и за десети път слушаше разказа на дон Тамео за кралския обед, на който той, дон Тамео, имал честта да присъствава преди половин година.

— ... Намирам креслото си, ние стоим, влиза кралят, сяда и ние сядаме. Обедът върви по реда си. И изведнъж, представете си, драги донове, усещам, че под мене е мокро... Мокро! Не се решавам нито да

се извърна, нито да се завъртя, нито да пипна с ръка. Обаче издебвам един момент и мушкам ръка под себе си — и какво мислите? Наистина е мокро! Мириша пръстите си — не, на нищо особено не мирише. Каква е тази дяволия! В това време обедът свършва, всички стават, а пък аз, представете си, благородни донове, някак се страхувам да стана... Виждам, че към мене идва кралят — кралят!, — но продължавам да седя на мястото си, сякаш съм някой барон-селяндур, който не знае етикета. Негово величество се приближава до мене, любезно ми се усмихва и слага ръката си на рамото ми. „Драги ми дон Тамео — казва той, — ние всички вече станахме и отиваме да гледаме балет, а вие все още седите. Какво ви е, да не сте преял?“ — „Ваше величество — казвам аз, — отсечете ми главата, но под мене е мокро.“ Негово величество благоволи да се изсмее и ми заповяда да стана. Аз станах и какво да видя? Наоколо се смеят! Благородни донове, през време на целия обед аз съм седял върху торта с ром! Негово величество благоволи много да се смее. „Реба, Реба — каза той най-сетне, — това са все вашите шеги! Благоволете да почистите благородния дон, вие сте му изцапали седалището!“ Дон Реба се залива от смях, вади кинжала си и почва да чисти тортата от гащите ми. Представяте ли си моето състояние, благородни донове? Няма да скрия, аз треперех от страх при мисълта, че унижен пред всички, дон Реба ще ми отмъсти. За щастие всичко мина. Уверявам ви, благородни донове, че това е най-щастливото ми впечатление през живота! Как се смя кралят! Колко беше доволен негово величество!

Придворните се смееха. Впрочем такива шеги бяха нещо обикновено на кралската трапеза. Слагаха гостите да седнат върху пастети, на кресла с подрязани крака, върху гъши яйца. Слагаха и върху отровни игли. Кралят обичаше да го забавляват. Румата си помисли изведнъж: интересно как ли бих постъпил аз на мястото на този идиот? Страх ме е, че кралят би трябвало да си търси друг министър на охраната, а институтът би трябвало да изпрати в Арканар друг човек. Изобщо трябва да бъда нащрек. Както нашият орел дон Реба...

Забучаха тръби, министърът на церемониите мелодично изрева, кралят влезе, накуцвайки, и всички почнаха да седат. По ъглите на залата, опрени на мечове с две дръжки, стояха неподвижно дежурните гвардейци. Румата попадна на мълчаливи съседи. Отдясно запълваше

креслото треперещият дебелан, мрачният гладник дон Пифа, съпруг на известна хубавица, а отляво безсмислено гледаше в празната си чиния Гур Съчинителя. Гостите замряха, загледани в краля. Кралят напъха в яката си една сивкава салфетка, хвърли поглед върху блюдата и грабна един кокоши крак. Той едва беше впил зъби в него, когато сто ножа с дрънчене се сложиха на чиниите и сто ръце се протегнаха над блюдата. Залата се изпълни с мляскане и смучене, забълбука вино. Мустаците на неподвижните гвардейци с мечовете с две дръжки алчно се размърдаха. Някога Румата усещаше, че му се повдига на тези обеда. Сега беше свикнал.

Докато разделяше с кинжала овнешката плешка, той погледна надясно и веднага се извърна: дон Пифа се беше надвиснал над опечения цял овен и работеше като земериначка. След него не оставаха кости. Румата задържа дъха си и наведнъж изпи чаша ируканско. След това погледна наляво. Гур Съчинителя вяло човъркаше с лъжица в чинийката със салатата.

— Какво ново пишете, отец Гур? — попита Румата полугласно.

Гур трепна.

— Пиша ли?... Аз?... Не зная... Много.

— Стихове?

— Да... стихове...

— Вашите стихове са отвратителни, отец Гур (Гур го погледна особено.) Да, да, вие не сте поет.

— Не съм поет... Понякога си мисля какъв съм? И от какво се страхувам? Не зная.

— Гледайте си в чинията и продължавайте да ядете. Аз ще ви кажа какъв сте. Вие сте гениален писател, откривател на нов и най-плодотворен път в литературата. (По бузите на Гур бавно изби руменина.) След сто години, а може би и по-рано по вашите стъпки ще тръгнат десетки писатели.

— Господ да им е на помощ! — изтръгна се от Гур.

— Сега ще ви кажа от какво се страхувате.

— Страхувам се от мрака.

— От тъмнината?

— И от тъмнината. На тъмно ние сме във властта на призраците. Но най-много се страхувам от мрака, защото в него всички стават еднакво сиви.

— Много добре казано, отец Гур. Между другото може ли още да се намери вашето съчинение?

— Не знам... И не искам да знам.

— За всеки случай знайте: един екземпляр се намира в метрополията, в библиотеката на императора. Друг се пази в Музея на рядкостите в Соан. Третият е у мене.

С разтреперана ръка Гур си сложи лъжица желе.

— Аз... не знам... — Той погледна тъжно Румата с огромните си хлътнали очи. — Бих искал да прочета... да препрочета...

— На драго сърце ще ви го дам...

— И после?...

— И после ще го върнете.

— И после ще ви го върнат! — каза рязко Гур.

Румата поклати глава.

— Дон Реба много ви е наплашил, отец Гур.

— Наплашил ме е... Случвало ли ви се е някога да изгаряте собствените си деца? Какво знаете вие за страха, благородни доне!...

— Прекланям глава пред онова, което сте преживели, отец Гур. Но от душа ви осъждам за това, че се предадохте.

Гур Съчинителя изведнъж започна така тихо да шепне, че Румата едва го чуваше сред мляскането и шума от гласовете:

— А за какво е всичко това?... Къде е истината?... Принц Хаар наистина обичаше прекрасната меднокожа Яиневнивора... Те имаха деца... Аз познавам техния внук... Наистина я отровиха... Но ми обясниха, че истината е онова, което сега е полезно за краля... Всичко друго, е лъжа и престъпление. Цял живот съм писал лъжи... И едва сега пиша истината...

Изведнъж той стана и високо и напевно се провикна:

*Велик и славен като вечност
е кралят с име Благородство!
Отстъпва всяка безконечност,
отстъпва всяко първородство!*

Кралят престана да дъвче и тъпо се втренчи в него. Гостите се свиха. Само дон Реба се усмихна и беззвучно плесна няколко пъти с

ръце. Кралят изплю на покривката костите и каза:

— Безконечност?... Вярно. Правилно, отстъпи... Хваля; те. Можеш да ядеш.

Мляскането и разговорите се възобновиха. Гур седна.

— Лесно и сладостно е да казваш истината в очите на краля — продума той пресипнало.

Румата замълча.

— Ще ви дам екземпляра от вашата книга, отец Гур — рече той. — Но при едно условие. Незабавно да почнете да пишете следващата книга.

— Не — каза Гур. — Късно е. Нека Киун да пише. Аз съм отровен. И изобщо това вече не ме интересува. Сега искам само едно — да се науча да пия. И не мога... Стомахът ме боли...

Още едно поражение, помисли си Румата. Закъснял съм.

— Слушайте, Реба — каза изведнъж кралят. — Ами къде е лекарят? Вие ми обещахте лекарят да дойде след обеди.

— Той е тук, ваше величество — каза дон Реба. — Ще заповядаме ли да го повикам?

— Дали ще заповядам? И таз добра! Ако ви болеше така коляното, вие щяхте да квичите като свиня!... Дайте го насам, веднага!

Румата се облегна на гърба на креслото и се приготви да гледа. Дон Реба вдигна ръка над главата си и щракна с пръсти. Вратата се отвори и в залата влезе, като се покланяше непрекъснато, един прегърбен възрастен човек с дълга мантия, украсена е изображения на сребърни паяци, звезди и змии. Под мишниците си държеше плоска продълговата чанта. Румата беше озадачен: той си представяше Будах съвсем иначе. Мъдрецът и хуманистът, авторът на всеобхватния „Трактат за отровите“ не можеше да има такива трепкащи избелели очи, разтреперани от страх устни и такава угодническа усмивка, но той се сети за Гур Съчинителя. Вероятно следствието над заподозрения ирукански шпионин струваше колкото един литературен разговор в кабинета на дон Реба. Да уловя Реба за ухото, помисли си той с наслада. Да го замъкна в тъмницата. Да кажа на палачите: „Ето един ирукански шпионин, който се е преоблякъл като нашия славен министър, кралят заповяда да го накарате да признае къде е истинският министър, вършете си работата и горко ви, ако той умре

по-рано от една седмица...“ Той дори се прикри с ръка, за да не види никой лицето му. Какво страшно нещо е омразата...

— Хайде, хайде, ела насам, лекарю — каза кралят. — Както си мършав, братче. Я направи реверанс, реверанс направи ти казвам!

Горкият Будах почна да прави реверанс. Лицето му се обезобрази от ужас.

— Още, още — гъгнесе кралят. — Още веднъж! Още! Не те болят коленете, все пак си излекувал коленете си. Я си покажи зъбите! Та-ка, не ти са лоши зъбите. Да имах и аз такива... И ръцете ти не са лоши, силни са... Здрав си, здрав си, макар че си мършав... Е, хайде, гълъбче, лекувай ме, какво стоиш...

— Ва-ваше величество... ще благоволи ли да си покаже крачето... Крачето... — чу Румата. Той вдигна очи.

Лекарят стоеше на колене пред краля и предпазливо му мачкаше крака.

— Е,... е! — каза кралят. — Какво правиш? Не ме пипай! Като си се наел да ме лекуваш, лекувай ме!

— Всичко ми е я-ясно, ваше величество — измърмори лекарят и почна бързо да се рови в чантата си.

Гостите престанаха да дъвчат. Аристократчетата на крайния ъгъл на масата дори се изправиха и проточиха, вратове, изгаряйки от любопитство.

Будах извади от чантата си няколко каменни флакона, отпуши ги, помириша ги поред и ги нареди на масата. След това взе чашата на краля и я наля до половината с вино. Той направи няколко бавни движения с двете ръце над чашата, прошепна някакви заклинания и бързо изпразни във виното всички флакони. Из залата се понесе миризма на амоняк. Кралят сви устни, надникна в чашата, изкриви нос и погледна дон Реба. Министърът се усмихна съчувствено. Придворните притаиха дъх.

Какво прави той, помисли си учудено Румата, та старецът има подагра! Какво забърка там? В трактата е казано ясно: да се разтриват подутите стави със запарка от тридневна отрова от бялата змия Ку. Да не би това да е за разтриване?

— Това за разтриване ли е? — попита кралят, като кимна страхливо към чашата.

— Съвсем не, ваше величество — каза Будах. Той вече се беше посъвзел. — Това е вътрешно.

— Въ-ътрешно ли? — кралят се нацупи и се облегна на креслото. — Не желая вътрешно. Разтривай ме.

— Както желаете, ваше величество — каза покорно Будах. — Но ще се осмеля да ви предупредя, че от разтривката няма да има никаква полза.

— Кой знае защо, всички ме разтриват — каза недоволно кралят, — а ти искаш непременно да влееш в мене тази мръсотия.

— Ваше величество — каза Будах, като се изправи гордо, — това лекарство зная само аз! Аз излекувах чичото на херцог Ирукански. Що се отнася до разтривачите, нали те не са ви излекували, ваше величество...

Кралят погледна към дон Реба. Дон Реба съчувствено се усмихна.

— Ти си мръсник — с неприятен глас каза кралят на лекаря. — Невзречен селянин. Калпав слабак. — Той взе чашата. — Като те цапна с чашата през зъбите... — Той надникна в чашата. — Ами ако повърна?

— Ще трябва да повторите, ваше величество — каза скръбно Будах.

— Е, хайде, добре, от мене да мине! — каза кралят и доближи уж чашата до устата си, но изведнъж така рязко я отстрани, че я изплиска върху покривката. — Я пий първо ти! Знам ви аз ируканците, вие продадохте свети Мика на варварите! Пий, ти казвам!

Будах с оскърбен израз взе чашата и отпи няколко глътки.

— Е как е? — попита кралят.

— Горчи, ваше величество — каза със сподавен глас Будах. — Но трябва да се пие.

— Тря-ябва, тря-ябва... — замърмори кралят. — Знам, че трябва. Дай тук! Ето, докопа се и половината чаша излока...

Той обърна на един дъх чашата. Край масата се чуха съчувствени въздишки — и изведнъж всичко стихна. Кралят замръзна със зяпнала уста. От очите му рукнаха сълзи. Той бавно почервеня, след това посиня. Протегна ръка над масата, като тракаше конвулсивно с пръсти. Дон Реба бързо му подаде солена краставичка. Кралят мълчаливо запрати краставичката по дон Реба и пак протегна ръка.

— Вино... — изхриптя той.

Някой се втурна, подаде каната. Кралят бясно въртеше очи и шумно гълташе. Червени струи течаха по бялата му камизола. Когато каната се изпразни, кралят я хвърли към Будах, но не го улучи.

— Подлецо! — каза той с неочакван бас. — За какво, ме уби? Малко сме ви бесили! Да пукнеш!

Той млъкна и опипа коляното си.

— Боли! — каза той с предишния си гъгнив глас. — Все едно, боли!

— Ваше величество — каза Будах. — За пълното излекуване трябва да пиете сиропа всеки ден в продължение поне на една седмица...

В гърлото на краля нещо изписка.

— Вън! — изскимтя той. — Всички вън оттук!

Обръщайки креслата, придворните се втурнаха на куп към вратите.

— Въ-ъ-ън! — викаше диво кралят, като помиташе съдовете от масата.

След като изскочи от залата, Румата се шмугна зад някаква завеса и почна да се смее. Зад съседната завеса също се смееха — истерично, задъхано, пискливо.

---

[1] Стилет — триръба кама (бел.ред.) ↑

ГЛАВА ШЕСТА

На дежурство в спалнята на принца встъпваха в полунощ и Румата реши да се отбие в къщи, за да види дали всичко е наред и да се преоблече. Вечерният град го порази. Улиците бяха потънали в гробна тишина, кръчмите бяха затворени. По кръстовищата бяха застанали, подрънквайки с оръжие, групи от щурмоваци с факли в ръце. Те мълчаха и сякаш чакаха нещо. На няколко пъти се приближаваха до Румата, вглеждаха се, познаваха кой е и също така мълчаливо му правеха път. Когато до дома му оставаха петдесетина крачки, след него тръгна една групичка от подозрителни личности. Румата се спря, удари ножниците една в друга и личностите изостанаха, но веднага в тъмнината заскърца един арбалет, който се зареждаше. Румата тръгна бързо по-нататък, като се притискаше в стените, напипа вратата, завъртя ключа в ключалката, като чувствуваше през всичкото време незащитения си гръб, и се вмъкна с въздишка на облекчение в пруста.

Там се бяха събрали всички слуги, въоръжени кой с каквото намери. Оказа се, че някой се опитвал на няколко пъти да отвори вратата. Това не се хареса на Румата. „Може би е по-добре да не отивам? — помисли си той. — Да върви по дяволите принцът.“

— Къде е барон Пампа? — попита той.

Уно, крайно възбуден, с арбалет на рамо, отговори, че баронът се събудил още по пладне, изпил всичката зелена чорба в къщи и отишъл пак да се весели. След това сниши гласа си и каза, че Кира много се безпокояла и вече няколко пъти питала за господаря.

— Добре — каза Румата и заповяда на слугите да се строят.

Слугите бяха шестима, без да се брой готвачката — все врели и кипели хора, навикнали на улични сбивания. Те, разбира се, няма да се захванат със сивите, ще се уплашат от гнева на всесилния министър, но ще могат да устоят срещу дрипльовците от нощната армия, още повече, че тази нощ разбойниците ще търсят лесна плячка. Два арбалета, четири брадви, тежки касапски ножове, железни шапки,

здрави врати, обковани по обичая с желязо... Или може би все пак да не отивам?

Румата се качи горе и влезе на пръсти в стаята на Кира. Тя спеше облечена, свита на кравайче върху неоправеното легло. Румата постоя над нея със светилника. Да отиде или да не отиде? Никак не му се ходеше. Той я покри с едно одеяло, целуна я по бузата и се върна в кабинета. Трябва да отиде. Каквото и да става, разузнавачът трябва да бъде в центъра на събитията. И историците ще имат полза. Той се засмя, свали обръча от главата си, старателно избърса обектива с мека гюдерия и отново си сложи обръча. След това извика Уно и заповяда да му донесе военните дрехи и лъснатата медна каска. Облече под камизолата направо върху фланелката си, като се свиваше от студ, металнопластова риза, изработена като ризница (тукашните ризници защитаваха добре срещу меч и кинжал, но арбалетната стрела ги пробиваше). Когато стягаше униформения си колан с металните плочки, каза на Уно:

— Чувай, момченце. На тебе вярвам повече, отколкото на всички. Каквото и да се случи тук, Кира трябва да остане жива и здрава. Нека къщата изгори, нека разграбят всичките пари, но ми запази Кира. Отведи я по покривите; през мазетата, както искаш, но я запази. Разбра ли?

— Разбрах — каза Уно. — Да можехте да не излизате днес...

— Слушай. Ако след три дни не се върна, вземи Кира и я откарай в Хълцащата гора. Знаеш ли къде е тя? И тъй в Хълцащата гора ще намериш Пияната бърлога, една такава къща, намира се близо до пътя. Като попиташ ще ти я покажат. Само внимавай кого питаш. Там ще бъде един човек, казва се отец Кабани. Ще му разкажеш всичко. Разбра ли?

— Разбрах. Ама по-добре да не отивате...

— На драго сърце, но не мога: това е служба... Е, внимавай.

Той чукна лекичко момченцето по носа и се усмихна в отговор на неговата неумела усмивка. Долу той произнесе къса ободрителна реч пред слугите, излезе през вратата и отново се озова в тъмнината. Зад гърба му затракаха резетата.

Покоите на принца през всички времена се охраняваха лошо. Може би тъкмо затова никой никога не беше извършвал покушение срещу арканарските принцове. И специално никой не се интересуваше

от сегашния принц. Никой на тоя свят нямаше нужда от това хилаво синеоко момче, което приличаше на всеки, но не и на баща си. Румата харесваше момчето. За възпитанието му се грижеха извънредно лошо и затова то беше съобразително, не беше жестоко и не можеше да понася — вероятно по инстинкт — дон Реба, обичаше да пее високо различни песнички по текст на Цурен и да играе с корабчета. Румата изписваше за него от метрополията книги с картинки, разказваше му за звездното небе и веднъж завинаги покори момчето с приказката за звездните кораби. За Румата, който рядко срещаше деца, десетгодишният принц беше антипод на всички съсловия в тази дива страна. Тъкмо от такива обикновени синеоки момчета, еднакви във всички съсловия, израстваха по-късно и жестокостта, и невежеството, и покорността, а пък в тях, в децата, нямаше никакви следи и наклонности към тази мръсотия. Понякога той си мислеше колко хубаво би било, ако от планетата изчезнат всички хора, по-възрастни от десет години.

Принцът вече спеше. Румата прие дежурството — постоя до сменящия се гвардеец край спящото момче, като извърши сложните, изисквани от етикета движения с оголени мечове, по традиция провери дали всички прозорци са затворени, дали всички бавачки са по местата си, дали във всички стаи горят светилниците, върна се в пруста, изигра една игра на зарове със сменящия се гвардеец и се заинтересува как се отнася благородният дон към онова, което става в града. Благородният дон, много умен мъж, се замисли дълбоко и изказа предположението, че простият народ се готви да празнува деня на свети Мика.

Когато остана сам, Румата премести креслото си до прозореца, седна по-удобно и почна да гледа към града. Домът на принца се намираше на хълм и денем градът можеше да се наблюдава чак до морето. Но сега всичко тънеше в мрак, виждаха се само разпръснати купчинки от светлини — там, където на кръстовищата стояха и чакаха сигнал щурмоваци с факли. Градът спеше или се преструваше, че спи. Интересно дали жителите предчувствуваха, че тази нощ срещу тях бавно се приближава нещо ужасно? Или като благородния много умен дон те също смятаха, че някой се готви за празнуването на деня на свети Мика. Двеста хиляди мъже и жени. Двеста хиляди ковачи, майстори на оръжие, месари, галантеристи, златари, домакини, проститутки, монаси, сарафи, войници, скитници, оцелели книжници се въртяха сега в задушните, вмирисани на дървеници легла: спяха,

любеха се, пресмятаха наум печалбите си, плачеха, скърцаха със зъби от злоба или от обида... Двеста хиляди души! Имаше ли в тях нещо общо според пришелеца от Земята? Сигурно това, че всички те почти без изключение не бяха още хора в съвременния смисъл на думата, а полуфабрикати, слитъци, от които само кървавите векове на историята ще изваят някога истинския горд и свободен човек. Те бяха пасивни, алчни и невероятно, фантастично егоистични. Психологично те бяха почти всички роби — роби на вярата, роби на себеподобните си, роби на малките си страсти, роби на користолюбието. И ако по волята на съдбата някой от тях се раждаше или ставаше господар, той не знаеше какво да прави със свободата си. Той бързаше да стане отново роб — роб на богатството, на противоестествената неумереност, на развратните приятели, на своите роби. Огромното мнозинство от тях не беше виновно за нищо. Те бяха прекалено пасивни и прекалено невежи. Тяхното робство почиваше на пасивността и невежеството, а пасивността и невежеството отново и отново пораждаха робство. Ако те бяха всички еднакви, щях да скръстя ръце и нямаше на какво да се надявам. Но все пак те бяха хора, носители на искрата на разума. И постоянно ту тук, ту там в глъбините им пламваха и се разгаряха светлинките на неимоверно далечното и неизбежно бъдеще. Пламваха въпреки всичко. Въпреки привидната си нищожност. Въпреки насилията. Въпреки това, че ги мачкаха с ботуши. Въпреки това, че те не бяха нужни на никого на този свят и че всички по света бяха срещу тях. Въпреки това в най-добрия случай можеха да разчитат само на презрително недоумяващо съжаление...

Те не знаеха, че бъдещето е за тях, че бъдещето без тях е невъзможно. Те не знаеха, че в този свят на страшни призраци от миналото те са единствената реалност на бъдещето, че те са ферментът, витаминът в организма на обществото. Унищожете този витамин, и обществото ще загние, ще започне национален скорбут, мускулите ще отслабнат, очите ще изгубят остротата си, ще изпаднат зъбите. Никая държава не може да се развива без наука — ще я унищожат съседите ѝ. Без изкуство и обща култура държавата губи способност към самокритика, започва да поощрява погрешни тенденции, почва всяка секунда да ражда лицемери и престъпници, развива у гражданите стремеж към задоволяване само на собствените нужди и самонадеяност и в края на краищата става все пак жертва на

по-благоразумните си съседи. Можете да преследвате колкото си искате книжниците, да забранявате науките, да унищожавате изкуството, но рано или късно ще трябва да се опомните дори със скърцане на зъби, но да отворите път на всичко онова, което е толкова омразно на властолюбивите тъпаци и невежите. И колкото и да презират знанието тези сиви хора, които са на власт, те нищо не могат да направят срещу историческата обективност, те могат само да я забавят, но не и да я спрат. Като презират знанието и се страхуват от него, те все пак неизбежно стигат до поощряването му, за да се задържат. Рано или късно те трябва да разрешат университетите, научните дружества, да създадат изследователски центрове, обсерватории, лаборатории, да създадат кадри от хора на мисълта и знанието, хора, които вече те не могат да контролират, хора със съвършено друга психология, със съвършено други потребности, а тези хора не могат да съществуват и още повече да действуват в предишната атмосфера на ниско користолюбие, кухненски интереси, тъпо самодоволство и изключително плътски потребности. Те имат нужда от нова атмосфера — атмосфера на всеобщо и всеобхватно познание, проникната от творческо напрежение, те имат нужда от писатели, художници, композитори и сивите хора, които са на власт, ще бъдат принудени да направят и тази отстъпка. Онзи, който се противопоставя, ще бъде пометен от по-хитрите съперници в борбата за власт, но онзи, който прави тази отстъпка, неизбежно ѝ парадоксално против волята си копае гроба си. Защото за невежите егоисти и фанатици е смъртоносно повишаването на културата на народа в целия диапазон — от естественонаучните изследвания до способността да се възхищава от голямата музика... А след това идва епохата на гигантските социални сътресения, съпроводени от невиджано по-рано развитие на науката и от свързания с това извънредно широк процес на интелектуализация на обществото, епоха, в която сивотата води последните си боеве, които по своята жестокост връщат човечеството към средновековието, търпи поражение в тези боеве и вече в свободното от класов гнет общество завинаги изчезва като реална сила.

Румата все гледаше към замрелия в мрака град. Някъде там, във воняща стаичка, свит върху жалко легло, изгаряше от треска осакатеният отец Тара, а край него седеше брат Нанин до една крива

масичка, пиян, весел и зъл, и довършваше своя „Трактат за слуховете“, като маскираше с наслада с шаблонни фрази яростната си подигравка над сивия живот. Някъде там в празните разкошни апартаменти ходеше слепешката Гур Съчинителя и с ужас чувствуваше как въпреки всичко от дълбините на изтерзаната му, смачкана душа под натиска на нещо неизвестно възникват и навлизат в съзнанието му ярки светове, изпълнени с чудесни хора и с потресаващи чувства. И някъде там, кой знае как, прекарваше нощта сломен, поставен на колене, доктор Будах, смазан, но жив... Братя мои, помисли си Румата. Аз съм ваш, ние сме плът от плътта ви! Изведнъж той почувствува с огромна сила, че той не е никакъв бог, който пази в дланите си светулчиците на разума, а брат, помагач на брат си, син, спасяващ баща си. „Ще убия дон Реба.“ — „За какво?“ — „Той уби братята ми.“ — „Той не знае какво върши.“ — „Той убива бъдещето.“ — „Той не е виновен, той е син на своето време.“ — „Тоест, не знае, че е виновен ли? Какво ли знае той? Аз, аз знам, че той е виновен.“ — „Ами какво ще направиш с отец Цупик? Той много нещо би дал някой да убие дон Реба. Мълчиш? Ще трябва да убиеш мнозина, нали?“ — „Не зная, може би мнозина. Един след друг. Всички, които посегнат на бъдещето.“ — „Това се е случвало вече. Тровели, хвърляли самоделни бомби. И нищо не се е променяло.“ — „Не, променяло се. Така се създавала стратегията на революцията.“ — „За тебе не е нужно да създаваш стратегия на революцията. Нали искаш просто да убиеш.“ — „Да, искам.“ — „Ами можеш ли?“ — „Вчера аз убих дона Окана. Аз знаех, че я убивам още когато отивах при нея с перо зад ухото. И съжалявам само, че я убих без полза. Така че почти са ме научили.“ — „Ами че това е лошо. Това е опасно. Спомняш ли си Сергей Кожин? А Джордж Лени? А Сабина Крюгер?“ Румата прокара длан по влажното си чело. Ей така мислиш, мислиш и в края на краищата измисляш барута...

Той скочи и разтвори прозореца. Купчинките светлини в тъмния град се раздвижиха, разпаднаха се и се проточиха на върволици, като ту се показваха и ту изчезваха между невидимите къщи. Някакъв звук се чу над града — далечен многогласен вой. Пламнаха два пожара и озариха съседните покриви. Нещо запламтя на пристанището. Събитията почнаха. След няколко часа ще стане ясно какво значи съюз между сивите и нощните армии, противоестествен съюз между дюкянджии и пладнешки разбойници, ще се разбере към какво се

стреми дон Реба и каква нова провокация е намислил. По-просто казано, кого колят днес. Най-вероятно е да е почнала нощта на дългите ножове, унищожаването на самозабравилото се сиво ръководство и наред с това изстребването на намиращите се в града барони и най-неудобни аристократи. Какво ли прави Пампа, помисли си той. Стига да не спи — ще се отбрани...

Той не успя да си довърши мисълта. С див вик: „Отворете! Дежурният, отворете!“ — почнаха да блъскат с юмруци по вратата. Румата отметна резето. Втурна се един полуоблечен, посивял от ужас човек, улови Румата за реверите на камизолата и разтреперан закрещя:

— Къде е принцът? Будах отрови краля! Ируканските шпиони са вдигнали бунт в града! Спасете принца!

Това беше министърът на двора, глупав човек и крайно предан. Той отблъсна Румата и се втурна в спалнята на принца. Запищяха жените. А през вратите вече навлизаха със секирите напред потни, муцунести щурмоваци със сиви ризи. Румата извади мечовете.

— Назад! — каза студено той.

Зад гърба му от спалнята се чу къс сподавен вик. Лоша работа, помисли си Румата. Нищо не разбирам. Той отскочи в един ъгъл и се загради с масата. Щурмоваците, дишайки тежко, изпълваха стаята. Бяха се събрали към петнадесет души. Отпред излезе един лейтенант със сива тясна униформа и гол меч.

— Дон Румата? — каза той, задъхвайки се. — Вие сте арестуван. Дайте си мечовете.

Румата се изсмя оскърбително.

— Вземете ги — каза той и хвърли поглед към прозореца.

— Хванете го! — изкряска офицерът.

Петнадесет охранени мечока със секири не са много за човек, владеещ бойни похвати, които ще станат известни тук едва след три столетия. Тълпата врълетя и се отдръпна. На пода останаха няколко секири, двама щурмоваци се превиха, притиснаха предпазливо навехнатите си ръце до корема и се промъкнаха в задните редици. Румата владееше съвършено веерната^[1] защита, при която пред нападателите стоманата се върти като непрекъсната блестяща завеса и на човек му се струва невъзможно да си пробие път през нея. Запъхтени, щурмоваците се споглеждаха нерешително. Те лъхаха остро на бира и на лук.

Румата отмести масата и тръгна предпазливо към прозореца покрай стената. Някой от задните редици метна нож, но не улучи. Румата пак се изсмя, стъпи на прозореца и каза:

— Ако дойдете още веднъж — ще ви отсека ръцете. Вие ме познавате...

Те го познаваха. Те много добре го познаваха и нито един от тях не се помръдна от мястото си въпреки ругатните и подвикванията на офицера, който между другото също се държеше много предпазливо. Румата се изправи на прозореца, като продължаваше да заплашва с мечовете си, и в тази минута от тъмнината, от двора едно тежко копие го удари в гърба. Ударът беше страшен. Той не проби металнопластовата ризница, но свали Румата от прозореца и го събори на пода. Румата не изпусна мечовете, но вече нямаше никаква полза от тях. Цялата глутница го натисна едновременно. Навярно заедно те тежаха повече от един тон, но си пречеха и той можа да се изправи на крака. Той удари с юмрук в нечии мокри устни, някой изцвърча като заек под мишницата му, той биеше ли биеше с лакти, с юмруци, с рамене (отдавна не се беше чувствувал толкова свободно), но не можеше да ги махне от себе си. С голяма мъка, като влачеше подире си купчина тела, той тръгна към вратата, като се навеждаше по пътя да откъсва вкопчилите се в краката му щурмоваци. Сетне усети болезнен удар по рамото и падна по гръб. Под него се блъскаха онези, които беше смачкал. Той стана отново и почна да нанася кратки силни удари, от които щурмоваците с разперени ръце и крака, тежко се удряха в стените; пред него вече се мяркаше изкривеното лице на лейтенанта, който беше сложил пред себе си незаредения арбалет, но в този миг вратата се разтвори и срещу него нахлуха нови потни муцуни. Хвърлиха отгоре му мрежа, стегнаха въжетата на краката му и го събориха.

Той веднага престана да се отбранява, за да пести сили. Известно време го тъпчеха с крака — съсредоточено, мълчаливо, и сумтяха сладострастно. След това го уловиха за краката и го повлякоха. Когато го мъкнеха край разтворената врата на спалнята, той успя да види министъра на двора, прикован с копие към стената, и куп окървавени чаршафи на леглото. „Значи това е преврат! — помисли си той. — Горкото момче...“ Повлякоха го по стъпалата и той изгуби съзнание.

[\[1\]](#) Ветрилообразна (бел.ред.). ↑

ГЛАВА СЕДМА

Той лежеше на една обрасла с трева могила и гледаше облаците, които плуваха в дълбокото синьо небе. Беше му добре и спокойно, но на съседната могила стоеше остра костелива болка. Тя беше въвн от него и същевременно вътре, особено в десния хълбок и в тила. Някой изкряска: „Да не е пукнал? Главите ви ще откъсна!“ И тогава от небето се стовари една ледена водна маса. Той наистина лежеше по гръб и гледаше небето, само че не на могила, а в една локва, и небето не беше синьо, а оловно-черно, осветено с червено. „Няма нищо — каза друг глас. — Жив е, пули се.“ Аз съм живият, помисли си той. За мене говорят. Аз се пуля. Но защо се преструват? Да не са се отучили да говорят човешки?

До него някой се размърда и зашляпа по водата. На небето се показва червен силует с островърха шапка на главата.

— Е, благородни доне, сам ли ще вървите или да ви влачим?

— Развържете ми краката — каза сърдито Румата, като усети остра болка в наранените си устни. Той ги опипа с език. Ама че устни, помисли си той, палачинки, а не устни.

Някой почна да се суети над краката му, като ги дърпаше и въртеше безцеремонно. Около него разговаряха тихо.

— Добре сте го обработили...

— Ами че как инак, той едва не си отиде... Омагьосан е, стрелите отскачат от него...

— Аз познавах един такъв, ако щеш с брадва го удрай, нищо не му става.

— Ама той сигур е бил селянин...

— Ами да, селянин...

— Видя ли. А пък този е от благородна кръв.

— Их, да те вземат мътните... Като сте навързали едни възли, върви се оправяй... Дай светлината насам!

— Карай с ножа.

— Олеле братя, не го развързвайте. Като почне пак да ни удря. Насмалко не ми смачка главата.

— Добре де, май че няма да почне...

— Както щете, братя, ама аз го ударих истински с копието. Че аз така ризници съм пробивал.

Един властен глас извика от тъмнината:

— Ей, скоро ли ще свършите?

Румата усети, че краката му са свободни. Той направи усилие и седна. Няколко ниски щурмоваци мълчаливо го гледаха как се върти в локвата. Румата стисна челюсти от срам и унижение. Той размърда плешките си: ръцете му бяха извити на гърба, и то така, че дори не разбираше къде му са лактите и къде китките. Той събра всичките си сили и отведнъж се изправи на крака, но веднага се сви от страшна болка в хълбока. Щурмоваците се изсмяха.

— Май че няма да избяга — каза един.

— Да, изморил се е, да го вземат мътните...

— Е, доне, хубаво ли е?

— Стига сте дрънкали — каза от тъмнината властният глас. — Елате тук, дон Румата.

Румата тръгна към гласа и усети как се олюлява от една страна на друга. Отнякъде изскочи едно човече с факел и тръгна пред него. Румата позна това място: един от безбройните малки вътрешни дворове на министерството на охрана на короната, някъде до кралските конюшни. Той бързо съобрази — ако го поведат надясно, значи към кулата, към зандана. Ако го поведат наляво — към канцеларията. Той разтърси глава. Няма нищо, помисли си той. Щом съм жив, ще се преборим. Те завиха наляво. Няма изведнъж, помисли си Румата. Ще има предварително следствие. Чудно. Ако работата е стигнала до следствие, в какво могат да ме обвинят? Май че ми е ясно. Покана до отровителя Будах, отравяне на краля, заговор срещу короната... Възможно е за убийството на принца. И, разбира се, шпионаж в полза на Ирукан, Соан, варварите, бароните, Светия орден и прочее и прочее... Просто да се чуди човек как съм още жив. Значи тази бледна гъба е намислила още нещо.

— Насам — каза човекът с властния глас.

Той разтвори една нисичка врата. Румата се наведе и влезе в едно обширно помещение, осветено с дузина светилници. По средата върху

протрит килим седяха и лежаха вързани окървавени хора. Някои от тях бяха вече мъртви или в безсъзнание. Почти всички бяха боси с окъсани нощници. Покрай стените, опрени небрежно върху брадви и секири, бяха застанали червендалести щурмоваци, свирепи и самодоволни — победителите. Пред тях се разхождаше с изваден меч — с ръце на гърба — един офицер в сив мундир с много омазнена яка. Спътникът на Румата, висок човек с черно наметало, отиде до офицера и му прошепна нещо на ухото. Офицерът кимна, погледна с интерес към Румата и се скри зад пъстрите завеси на противоположния край на стаята.

И щурмоваците разглеждаха с интерес Румата. Един от тях, с помътняло око, каза:

— Ама че хубаво камъче си има донът!

— Камъчето си го бива — съгласи се друг. — Като за крал. И обръчът е от лято злато.

— Днес ние самите сме крале.

— Да го свалим ли тогава?

— О, стига — каза тихо човекът с черното наметало.

Щурмоваците се вторачиха с недоумение в него.

— Този пък откъде ни дойде до главата? — каза щурмовакът с помътнялото око.

Без да отговори, човекът с наметалото му обърна гръб, приближи се до Румата и застана до него. Щурмоваците го оглеждаха недружелюбно от главата до петите.

— Нима е поп? — каза щурмовакът с помътнялото око. — Ей, попе, искаш ли сопа?

Щурмоваците взеха да се кикотят. Щурмовакът с помътнялото око плю на ръцете си, прехвърли секирата от ръка в ръка и тръгна към Румата. Ех, как ще го ударя сега, помисли си Румата, като отмести бавно десния си крак назад.

— Ако съм бил някого — продължи щурмовакът, като се спря пред тях и почна да разглежда човека в черно, — това са поповете, разните му книжници и майсторите. Случвало ми се е...

Човекът с наметалото отметна ръката си с дланта нагоре. Нещо звънко щракна под тавана. Ж-ж-ж! Щурмовакът с помътнялото око изпусна секирата и падна по гръб. От средата на челото му стърчеше къса дебела арбалетна стрела с гъста перушина. Стана тихо.

Щурмоваците отстъпиха заднешком и очите им почнаха бързо да шарят по отворите на тавана. Човекът с наметалото свали ръката си и заповяда:

— Приберете мършата, бързо!

Няколко щурмоваци се хвърлиха, хванаха убития за краката и ръцете и го повлякоха навън. От завесата се подаде сивият офицер и ги покани с ръка.

— Елате, дон Румата — каза човекът с наметалото.

Румата отиде до завесата, като заобиколи купчината пленени. Нищо не разбирам, помисли си той. Зад завесата в тъмното го хванаха, претършуваха го, откъснаха от колана му празните ножници и го изблъскаха към светлината.

Румата веднага разбра къде е попаднал. Това беше познатият кабинет на дон Реба в лилавите апартаменти. Дон Реба седеше на същото място и в абсолютно същата поза, напрегнато изправен, опрял лакти на масата и сплел пръстите си. А пък старецът има хемороиди, ни в клин, ни в ръкав си помисли Румата със съжаление. Вдясно от дон Реба седеше тържествено отец Цупик, важен, съсредоточен, със стиснати устни, а вляво — благодушно усмихнат дебелан с нашивки на капитан върху сивия си мундир. В кабинета нямаше никой друг. Когато Румата влезе, дон Реба каза тихо и любезно:

— А ето, приятели, и благородния дон Румата.

Отец Цупик направи пренебрежителна гримаса, а дебеланът взе да кима благосклонно.

— Наш стар и твърде последователен враг — каза дон Реба.

— Щом е враг — да се обеси — каза пресипнало отец Цупик.

— А вашето мнение, брат Аба? — попита дон Реба, като се наклони любезно към дебелана?

— Знаете ли... Аз дори... — Брат Аба объркано и по детски се усмихна, като разпери късите си ръчички. — За мене е някак все едно. Но може би все пак да не го бесим?... Може би е по-добре да го изгорим, как смятате, дон Реба?

— Да, съгласен съм — каза замислено дон Реба.

— Разбирате ли — продължи очарователният брат Аба, като се усмихна любезно на Румата, — бесят се отрепките, нищожните хора... А ние трябва да запазим в народа уважението към съсловията. Все пак вие сте потомък на древен род, голям ирукански шпионин...

Ирукански, нали не греша? — Той грабна от масата едно листче и се вгледа с късогледите си очи. — Ах, и соански освен това... Толкова по-добре!

— Като искате да го горим, да го горим! — съгласи се отец Цупик.

— Добре — каза дон Реба. — Разбрахме се. Ще го горим.

— Впрочем, мисля, че дон Румата може да облекчи своята участ — каза брат Аба. — Разбирате ли ме, дон Реба?

— Да си призная, не съвсем...

— Имуществото! Благородни доне, имуществото! Руматовци са приказно богат род!...

— Вие, както винаги, имате право — каза дон Реба.

Отец Цупик се прозина, като прикри устата си с ръка и изви поглед към лилавите завеси вдясно от масата.

— Е, тогава да почнем по установения ред — каза с въздишка дон Реба.

Отец Цупик все хвърляше поглед към завесата. Той явно чакаше нещо и абсолютно не се интересуваше от разпита. Каква е тази комедия? — мислеше си Румата. — Какво значи това?

— И тъй, благородни доне — каза дон Реба, като се обърна към Румата, — би било извънредно приятно да чуем вашите отговори на някои интересувачи ни въпроси.

— Развържете ми ръцете — каза Румата.

Отец Цупик се стресна и със съмнение подъвка устни. Брат Аба отчаяно завъртя глава.

— А? — каза дон Реба и погледна отначало към брат Аба, а после към отец Цупик. — Разбирам ви, приятели мои. Обаче, като се вземат предвид обстоятелствата, за които дон Румата вероятно се досеща... — Той обиколи с изразителен поглед редиците отвори на тавана. — Развържете му ръцете — каза той без да повишава глас.

Някой безшумно се приближи зад него. Румата усети как нечии странно меки, сръчни пръсти се докоснаха до ръцете му, чу се скърцане от разрязваните въжета. Брат Аба с неочаквана за телосложението си буйност измъкна изпод масата един огромен боен арбалет и го сложи пред себе си направо върху книжата. Ръцете на Румата паднаха като отсечени край тялото му. Той почти не ги усещаше.

— И тъй да почнем — каза бодро дон Реба. — Вашето име, род, съсловие?

— Румата от рода Румата Есторски. Благороден дворянин до двадесет и втория працядо.

Румата се озърна, седна на един диван и почна да си масажира китките на ръцете. Брат Аба, сумтейки развълнувано, се примери в него.

— Баща ви?

— Моят благороден баща беше имперски съветник, предан слуга и личен приятел на императора.

— Жив ли е?

— Той умря.

— Отдавна ли?

— Преди единадесет години.

— На колко сте години?

Румата не успя да отговори. Зад лилавата завеса се чу шум, брат Аба се озърна недоволно. Отец Цупик, усмихнат зловещо, бавно стана.

— Е, това е всичко господа! — почна той весело и злорадо.

От завесата изскочиха трима души, които Румата най-малко очакваше да види тук. Изглежда, че и отец Цупик също. Това бяха едри монаси, с черни раса, с нахлупени до очите калимавки. Те скочиха бързо и безшумно до отец Цупик и го хванаха за лактите.

— А... н-ня... — измънка отец Цупик. Лицето му стана смъртно бледо. Без съмнение той очакваше нещо съвсем друго.

— Как смятате, брат Аба? — попита спокойно дон Реба, като се наклони към дебелина.

— Ама, разбира се! — отвърна решително той. — Безспорно!

Дон Реба направи слабо движение с ръка. Монасите повдигнаха отец Цупик и стъпвайки все тъй безшумно, го изнесоха зад завесата. Румата се намръщи с отвращение. Брат Аба потърка меките си лапички и бодро каза:

— Всичко мина превъзходно, как мислите, дон Реба?

— Да, не беше лошо — съгласи се дон Реба. — Но да продължим. И тъй на колко сте години, дон Румата?

— На тридесет и пет.

— Кога пристигнахте в Арканар?

— Преди пет години.

— Откъде?

— Дотогава живеех в Естор, в родовия си замък.

— А каква беше целта на това преместване?

— Обстоятелствата ме принудиха да напусна Естор. Аз търсех столица, която да може да се сравни по блясък със столицата на метрополията.

Най-сетне по ръцете му минаха огнени тръпки. Румата търпеливо и настойчиво продължаваше да масажира подпухналите си китки.

— И все пак какви обстоятелства бяха това? — попита дон Реба.

— Аз убих на дуел член от августейшото семейство.

— Така ли? Кого именно?

— Младия херцог Екина.

— Каква беше причината за дуела?

— Една жена — каза накратко Румата.

Той имаше чувството, че всички тези въпроси нищо не значат. Че това е също такава игра, както и обсъждането на начина на екзекутирането. И тримата чакаме нещо. Аз чакам да ми минат ръцете. Брат Аба — глупакът — чака кога ще му се изсипе на коленете златото от родовата съкровищница на дон Румата. Дон Реба също чака нещо... Но монасите, монасите! Откъде има в двореца монаси? При това такива сръчни, пъргави момчета?...

— Името на жената?

Ама че въпроси, помисли си Румата. По-глупави от това няма. Я да се опитам да ги раздвижа...

— Дона Рита — отвърна той.

— Не очаквах, че ще отговорите. Благодаря ви...

— Винаги на вашите услуги.

Дон Реба се поклони.

— Случвало ли ви се е да ходите в Ирукан?

— Не.

— Сигурен ли сте?

— И вие сте сигурен.

— Ние искаме истината! — каза поучително дон Реба. Брат Аба кимна. — Единствено само истината!

— Аха — каза Румата. — А пък на мене ми се стори... — Той млъкна.

— Какво ви се е сторило?

— Стори ми се, че вие искате главно да сложите ръка върху родовото ми имущество. Съвсем не мога да си представя, дон Реба, как се надявате да го получите?

— Ами дарение? Ами дарение? — провикна се брат Аба.

Румата се засмя колкото може по-нагло.

— Ти си глупак, брат Аба, или как ти беше името... Веднага си личи, че си дюкянджия. Не знаеш ли, че майоратът не подлежи на предаване в чужди ръце?

Личеше си, че брат Аба здравата се ядоса, но се сдържа.

— Не би трябвало да говорите с такъв тон — каза меко дон Реба.

— Искате истината? — възрази Румата. — Ето ви истината, чистата истина и само истината: брат Аба е глупак и дюкянджия.

Обаче брат Аба вече се беше овладял.

— Струва ми се, че се отвлякохме — каза той с усмивка. — Как смятате, дон Реба?

— Вие, както винаги, имате право — каза дон Реба. — Благородни доне, а не ви ли се е случвало да ходите в Соан?

— Ходил съм в Соан.

— С каква цел?

— Да посетя Академията на науките.

— Странна цел за млад човек с вашето положение.

— Това беше мой каприз.

— А познавате ли генералния съдия на Соан дон Кондор?

Румата наостри уши.

— Той е стар приятел на нашето семейство.

— Извънредно благороден човек, нали?

— Много почтена личност.

— Ами знаете ли, че дон Кондор е участник в заговора срещу негово величество?

Румата вирна брадичка.

— Запомнете веднъж завинаги, дон Реба — каза той високомерно. — За нас, за старото дворянство от метрополията, всички тези Соани и Ирукани, пък и Арканар са били и завинаги ще останат васали на имперската корона. — Той сложи крак върху крак и се извърна.

Дон Реба го гледаше замислено.

— Богат ли сте?

— Бих могъл да купя целия Арканар, но не ме интересуват помийни ями...

Дон Реба въздъхна.

— Сърцето ми се облива в кръв — каза той. — Да отсека толкова славна издънка на толкова славен род!... Това би било престъпление, ако не го налагаше интересът на държавата.

— Мислете по-малко за интереса на държавата — каза Румата — и повече за собствената си кожа.

— Имате право — каза дон Реба и щракна с пръсти.

Румата бързо се напрегна и отпусна отново мускулите си. Изглежда, че тялото му работеше. От завесата отново изскочиха трима монаси. Все със същата неуловима бързина и точност, които говореха за огромен опит, те обкръжиха брат Аба, който все още продължаваше да се усмихва угоднически, сграбчиха го и му извиха ръцете на гърба.

— Ау-ей-ей-ей!... — почна да вика брат Аба. Дебелото му лице се изкриви от болка.

— По-бързо, по-бързо, не се бавете! — каза с отвращение дон Реба.

Дебеланът бясно се опъваше, докато го влачеха към завесата. Чуваше се как крещи и изписква, след това изведнъж извика със страшен, неузнаваем глас и веднага утихна. Дон Реба стана и предпазливо изпразни арбалета. Румата смаяно го следеше.

Дон Реба се разхождаше из стаята, като се почесваше замислено по гърба с една арбалетна стрела. „Добре, добре — мърмореше той почти нежно — Прелестно!...“ Той сякаш беше забравил Румата. Крачките му станаха все по-бързи, той размахваше стрелата като диригентска палка. След това изведнъж рязко се спря зад масата, хвърли стрелата, седна внимателно и каза усмихнат до уши:

— Как ги пипнах, а?... Никой дори гък не каза!... Мисля, че у вас така не могат...

Румата мълчеше.

— Да-а... — каза проточено и замечтано Дон Реба. — Добре! Е, а сега да си поговорим, дон Румата... А може и да не сте Румата? И може дори да не сте и дон? А?...

Без да отговори, Румата го разглеждаше с интерес. Бледичък, с червени жилки по носа, целият трепери от възбуда, просто му се иска

да закрепчи и да запляска с ръце: „Знам! Знам!“ А пък нищо не знаеш, кучи сине! А като узнаеш, няма да повярваш. Хайде говори, говори, слушам те.

— Слушам ви — каза той.

— Вие не сте дон Румата — заяви дон Реба. — Вие сте самозванец. — Той погледна строго Румата. — Румата Есторски е умрял преди пет години и лежи в семейната гробница на своя род. И светиите отдавна са успокоили неговата бунтовна и, да кажем направо, не много чиста душа. Какво ще направите, сам ли ще си признаете, или да ви помогна?

— Сам ще си призная — каза Румата. — Казвам се Румата Есторски и не съм свикнал да се съмняват в думите ми.

Я да опитам да те поразсъдя, помисли си той. Боли ме хълбокът, инак щях да те поразиграя.

— Виждам, че ще трябва да продължим разговора си на друго място — каза зловещо дон Реба.

По лицето му ставаха учудващи промени. Изчезнала бе приятната усмивка, устните му се свиха в права линия. Странно и доста страшно се раздвижи кожата по челото му. Да, помисли си Румата, от такъв човек можеш да се уплашиш.

— Наистина ли имате хемороиди? — попита той съчувствено.

Нещо трепна в очите на дон Реба, но той не промени израза на лицето си. Направи се, че не е чул.

— Вие лошо използвате Будах — каза Румата. — Той е отличен специалист. Беше... — добави той многозначително.

В избелелите очи отново нещо трепна. Аха, помисли си Румата, Будах е още жив... Той седна по-удобно и обгърна с ръце коляното си.

— И тъй вие отказвате да признаете — изрече дон Реба.

— Какво?

— Това, че сте самозванец.

— Почтений Реба — каза Румата назидателно, — такива неща се доказват. Та вие ме оскърбявате.

Лицето на дон Реба стана сладниково любезно.

— Драги ми Румата — каза той. — Извинете, засега ще ви наричам с това име. Вижте, аз обикновено никога нищо не доказвам. Доказват там, въз Веселата кула. За това поддържам опитни, добре платени специалисти, които с помощта на мелницата на свети Мика,

ботушите на господа бога, ръкавиците на великомъченица Пата или, да речем, седалките... ъ-ъ-ъ,... извинявам се, креслата на воина Тоц могат да докажат, каквото искат. И че има бог, и че няма бог. Че хората ходят по ръце и че ходят по лице. Разбирате ли ме? Вие може би не знаете, но има цяла наука за получаване на доказателства. Съдете сам: защо ми е да доказвам онова, което зная? И после нали признанието с нищо не ви застрашава...

— Не застрашава мене — каза Румата. — То застрашава вас.

Известно време дон Реба размишляваше.

— Добре — каза той. — Изглежда, че все пак аз ще трябва да започна. Нека видим с какво е забележителен дон Румата Есторски през петте години от задгробния си живот в Арканарското кралство. А пък вие после ще ми обясните смисъла на всичко това. Съгласен ли сте?

— Не бих искал да давам необмислени обещания — каза Румата, — но ви слушам с интерес.

Дон Реба се порови в писалищната си маса, извади едно квадратче от плътна хартия, вдигна вежди и го прегледа.

— Нека ви бъде известно — каза той, като се усмихна любезно, — нека ви бъде известно, че аз, министърът на охраната на арканарската корона, предприех някои действия срещу така наречените книжници, учени и други безполезни и вредни за държавата хора. Тези акции срещнаха някакво странно противодействие. Докато целият народ, запазил верността към краля и към арканарските традиции, в единен порив всячески ми помагаше — издаваше укрилите се, сам ги унищожаваше, посочваше подозрителните, изплъзналите се от моето внимание, — в същото време някакъв неизвестен, но твърде енергичен човек измъкваше изпод носа ми и препращаше извън пределите на кралството най-важните, най-непоправимите и отвратителни престъпници. Така се изплъзнаха от нас: безбожният астролог Багир Кисенски, престъпният алхимик Синда, свързан, както бе доказано, с дявола и с ируканските власти, подлият памфлетист и нарушител на спокойствието Цурен и редица други от по-малък ранг. Някъде се скри лудият магьосник и механик Кабани. Някой похарчи безчет злато, за да попречи да се излее народният гняв върху богоненавистните шпиони и отровители, бившите придворни знахари на негово величество. Някой при наистина фантастични обстоятелства, които ни карат отново да си

спомним за врага на човешкия род, освободи от стража чудовището на разврата и опорочителя на народните души, главатаря на селския бунт Арата Гърбавия... — Дон Реба се спря, раздвижи кожата на селото си и погледна многозначително Румата. Румата, вдигнал очи към тавана, мечтателно се усмихваше. Той беше отвялякъл Арата Гърбавия, като беше пристигнал да го вземе с вертолет. Това направи огромно впечатление на стражата. А впрочем и на Арата. Все пак браво на мене, помисли си той. Добра работа съм свършил.

— Нека ви бъде известно — продължи дон Реба, — че същият главатар Арата сега се скита начело на разбунтувалите се крепостни източните области на метрополията и пролива изобилно благородна кръв, без да чувства липса нито на пари, нито на оръжие.

— Вярвам — каза Румата. — Той веднага ми се стори много решителен човек.

— И тъй, вие признавате? — каза тутакси дон Реба.

— Кое? — учуди се Румата.

Известно време те се гледаха в очите.

— Продължавам — каза дон Реба. — За спасяването на тези развратители на душите вие, дон Румата, според моите скромни и непълни пресмятания сте изхарчили не по-малко от три пуда злато. Не говоря за това, че така навеки сте се осквернили с общуване с дявола. Не говоря също и за това, че през цялото време на пребиваването си в пределите на Арканарското кралство вие не сте получили от вашите есторски владения дори един меден грош, а пък и от къде на къде? Защо да снабдяват с пари един мъртвец, ако ще и роднина? Но вашето злато!

Той отвори едно ковчеже, затрупано от книжата на масата, и извади от него шепя златни монети с профила на Пиц Шести.

— Достатъчно е само това злато, за да ви изгорят на кладата! — почна да вика той. — Това е дяволско злато! Човешките ръце не са в състояние да направят метал с такава чистота.

Той пробиваше Румата с поглед. Да, великодушно си помисли Румата, браво за това. Това май не го дообмислихме. И вероятно той пръв е забелязал. То трябва да се вземе предвид... Реба изведнъж отново угасна. В гласа му зазвучаха бащински нотки:

— И изобщо вие се държите много непредпазливо, дон Румата. През цялото това време толкова съм се вълнувал за вас... Вие сте такъв

дуелист, такъв побойник! Сто двадесет и шест дуела за пет години! И нито един убит... В края на краищата от това могат да се направят изводи. Аз например ги направих. И не само аз. Тази нощ например брат Аба — не е хубаво да се говори лошо за умрелите, но той беше много жесток човек, аз едва го понасях, да си призная... Та брат Аба отдели за вашето арестуване не най-сръчните бойци, а най-дебелите и най-силните. И се оказа, че той има право. Няколко изкълчени ръце, няколко смачкани шии, избитите зъби не се броят... и ето ви тук! А пък вие не можехте да не знаете, че се биете за живота си. Вие сте майстор. Вие сте безспорно най-добрият меч на империята. Вие безспорно сте продали душата си на дявола, защото само в ада човек може да научи тези невероятни, приказни похвати в боя. Готов съм да допусна, че това умение ви е било дадено при условие да не убивате. Макар че мъчно мога да си представя защо му е потрябвало на дявола такова условие. Но нека това преценят нашите схоластици...

Тънко свинско изквичаване го прекъсна. Той погледна недоволно към лилавата завеса. Зад завесата се биеха. Чуваха се глухи удари и писък: „Пуснете ме! Пуснете ме!“ — и още някакви пресипнали гласове, ругатни, възгласи на непонятно наречие. След това завесата с трясък се скъса и падна. В кабинета нахълта и падна по ръце и крака някакъв човек, плешив, с окървавена брадичка и диво облещени очи. От завесата се подадоха огромни лапи, грабнаха човека за краката и го повлякоха назад. Румата го позна: това беше Будах. Той викаше диво:

— Измамихте ме! Измамихте ме!... Ами че това беше отрова! За какво?...

Измъкнаха го към тъмнината. Някой, облечен в черно, бързо вдигна и окачи завесата. В настъпилата тишина зад завесата се чува отвратителни звуци — някой повръщаше. Румата разбра.

— Къде е Будах? — попита той рязко.

— Както виждате, случило му се е някакво нещастие — отвърна дон Реба, но си личеше, че е смутен.

— Не ме баламосвайте — каза Румата. — Къде е Будах?

— Ах, дон Румата — каза дон Реба и поклати глава. Той веднага се съвзе. — За какво ви е Будах? Да не ви е роднина? Та вие никога дори не сте го виждали.

— Слушайте, Реба! — каза яростно Румата. — Аз не се шегувам с вас! Ако се случи нещо с Будах, вие ще пукнете като куче. Аз ще ви

смачкам.

— Няма да успеете — каза бързо дон Реба. Той беше много блед.

— Вие сте глупак, Реба. Вие сте опитен интригант, но нищо не разбирате. Никога през живота си не сте се захващали с такава опасна игра, както сега. И вие дори не го подозирате.

Дон Реба се сви зад масата, очичките му светеха като въгленчета. Румата чувствуваше, че и той самият никога още не е бил толкова близо до смъртта. Картите се разкриваха. Решаваше се кой да бъде господарят в тази игра. Румата се напрегна и се приготви да скочи. Никакво оръжие — нито копие, нито стрелата — не убива мигновено. Тази мисъл ясно се изписа по лицето на дон Реба. Хеморойдният старец искаше да живее.

— Какво ви стана наистина — каза той плачливо. — Седяхме си, приказвахме си... Жив е вашият Будах, успокойте се, жив и здрав. Той има още да ме лекува. Не бива да се огорчавате.

— Къде е Будах?

— Във Веселата кула.

— Той ми трябва.

— Той и на мене ми трябва, дон Румата.

— Слушайте, Реба — каза Румата, — не ме ядосвайте. И престанете да се преструвате. Та вие се страхувате от мене. И добре правите. Будах е мой, разбирате ли? Мой!

Сега те и двамата стояха прави. Реба беше страшен. Той беше посинял, устните му конвулсивно се движеха, той мърмореше нещо и пръскаше плюнка.

— Хлапак! — изсъска той. — Аз не се страхувам от никого! Аз съм този, който може да те смачка като пиявица!

Изведнъж той се извърна и дръпна гоблена, който беше окачен зад гърба му. Откри се широк прозорец.

— Погледни!

Румата се приближи до прозореца. Той гледаше към площада пред двореца. Вече се зазоряваше. В сивото небе се вдигаха пушеци от пожари. По площада лежаха трупове. А в центъра му се чернееше един равен неподвижен квадрат. Румата се вгледа. Това бяха конници, застанали в невероятно точен строй, с дълги черни наметала, с черни калимавки, които закриваха очите им, с черни триъгълни щитове на лявата ръка и с дълги копия в дясната.

— М-моля! — каза дон Реба с треперещ глас. Той цял се тресеше. — Смирените деца на господата нашего, конницата на Светия орден. Пристигнаха са тази нощ в арканарското пристанище, за да смажат варварския бунт на нощните дрипльовци на Вага Колелото наред със самозабравилите се дюкянджии! Бунтът е смазан. Светият орден владее града и страната, от днес Арканарската област на Ордена...

Румата неволно се почеса по тила. Бива си го, помисли си той. Ето за кои са проправяли път нещастните дюкянджии. Това се казва провокация! Дон Реба тържествуващо се усмихваше.

— Ние още не се познаваме — продължи той със същия треперещ глас. — Позволете ми да ви се представя: наместникът на Светия орден в Арканарската област, епископ и боен магистър, раб божий Реба!

А все пак можех да се досетя, мислеше си Румата. Там, където тържествува сивотата, винаги идват черните на власт. Ех, историци, да ви вземат мътните... Той сложи ръце на гърба си и се залюля на пръсти.

— Уморен съм — каза той с отвращение. — Искам да спя. Искам да се поизмия с гореща вода и да измия от себе си кръвта и плюнките на вашите главорези. Утре... по-точно днес,... да речем, един час след изгрева ще дойда във вашата канцелария. Заповедта за освобождаване на Будах трябва да бъде готова по това време.

— Те са двадесет хиляди! — извика дон Реба, като посочи с ръка към прозореца.

Румата се намръщи.

— Малко по-тихо, моля ви се — каза той. — И запомнете, Реба, че зная много добре, че не сте никакъв епископ. Познавам ви отлично. Вие сте просто мръсен предател и несръчен евтин интригант... — Дон Реба облиза устните си и изцъкли очи. Румата продължи: — Аз съм безмилостен. За всяка подлост спрямо мене или моите приятели ще отговаряте с главата си. Аз ви мразя, имайте предвид. Съгласен съм да ви понасям, но ще трябва да се научите навреме да се отдръпвате от пътя ми. Разбрахте ли ме?

Дон Реба каза бързо, като се усмихна умолително:

— Аз искам само едно. Искам да бъдете при мене, дон Румата. Не мога да ви убия. Не знам защо, но не мога.

— Страхувате се — каза Румата.

— Добре, страхувам се — съгласи се дон Реба. — Може би сте дяволът. Може би сте син божий. Кой ви знае? А може би сте човек от могъщите далечни страни: казват, че имало такива... Аз дори не се опитвам да надникна в пропастта, която ви е изригнала. Завива ми се свят и чувствавам, че изпадам в ерес. Но и аз мога да ви убия. Всяка минута. Сега. Утре. Вчера. Разбирате ли?

— Това не ме интересува — каза Румата.

— Ами кое? Кое ви интересува?

— Нищо не ме интересува — каза Румата. — Аз се забавлявам. Аз не съм дявол и не съм бог, аз съм кавалер Румата Есторски, весел благороден дворянин, обременен от капризи и предразсъдъци и свикнал на свобода във всяко отношение. Запомнихте ли?

Дон Реба вече се беше съвзел. Той се избърса с кърпичка и приятно се усмихна.

— Ценя вашата упоритост — каза той. — В края на краищата и вие се стремите към някакви идеали. И аз уважавам тези идеали, макар че не ги разбирам. Много се радвам, че се обяснихме. Възможно е някога да ми изложите вашите възгледи и съвсем не е изключено да ме накарате да преразгледам моите. Хората са склонни да вършат грешки. Може би греша и не се стремя към онази цел, заради която заслужава да се работи така усърдно и безкористно, както работя аз. Аз съм човек с широки възгледи и напълно мога да си представя, че някога ще работя с вас рамо до рамо...

— После ще видим — каза Румата и тръгна към вратата. Какъв гол охлюв! — помисли си той. И това ми било сътрудник. Рамо, до рамо...

* * *

Градът беше поразен от непоносим ужас. Червеникавото утринно слънце мрачно озаряваше безлюдните улици, димящите развалини, откъснатите капаци на прозорците, счупените врати. В праха кърваво светеха парчета стъкло. Неизброими ята врани се бяха спуснали над града, като над открито поле. По площадите и кръстовищата по двама и по трима стърчаха конници в черно — бавно се обръщаха на седлата

с цялото си тяло и поглеждаха през прорезите на ниско нахлупените калимавки. От набързо забитите стълбове висяха окачени на вериги овъглени тела над угаснали въглени. Сякаш нищо живо не беше останало в града — само кряскащите врани и деловите убийци в черно.

Половината път Румата измина със затворени очи. Той се задъхваше, пребитото му тяло мъчително го болеше. Хора ли са това, или не? Какво човешко има в тях? Едни ги колят направо на улиците, други седят по къщите си и покорно си чакат реда. И всеки си мисли: когото и да е, само мене не. Хладнокръвната жестокост на онези, които колят, и хладнокръвната покорност на онези, които биват изклани. Хладнокръвието, ето кое е най-страшното. Десет души стоят замрели от ужас и покорно чакат, а един се приближава, избира жертвата си и хладнокръвно я коли. Душите на тези хора са пълни с нечистотии и всеки час на покорно очакване ги замърсява все повече и повече. Ето сега в тези затаили се къщи невидимо се раждат подлещи, доносници, убийци, хиляди хора, поразени от страха за цял живот, които безмилостно ще учат на страх децата си и децата — своите деца. Не мога повече, повтаряше си Румата. Още малко и ще полудея, и ще стана също такъв, още малко и окончателно ще престана да разбирам защо съм тук... Трябва да си почина, да се отвърна от всичко това, да се успокоя...

„... В края на Годината на водата — еди-коя си година по новото летоброене — центробежните процеси в древната империя станали значителни. От това се възползувал Светият орден, който в същност представлявал интересите на най-реакционните групи от феодалното общество, стремели се с всички средства да прекъснат разложението...“ Ами каква е била миризмата на горящите трупове по стълбовете, знаете ли? Ами виждали ли сте някога гола жена с разпран корем, легнала в уличната прах? Ами виждали ли сте градове, в които хората мълчат и само враните грачат? Вие, неродените още момчета и момичета, пред учебния стереовизор в училищата на Арканарската комунистическа република?

Той удари гърдите си в нещо твърдо и остро. Пред него стоеше, един черен конник. Дълго копие с широко, старателно нащърбено острие се опираше в гърдите на Румата. Конникът го гледаше мълчаливо през черните цепнатини на качулката си. Изпод качулката

се виждаше само една уста с тънки устни и малка брадичка. Трябва да направя нещо, помисли си Румата. Само че какво? Да го съборя от коня? Не. Конникът почна бавно да отдръпва копието си за удар. Ах, да!... Румата вяло вдигна лявата си ръка и дръпна ръкава си, като откри желязната гривна, която му бяха дали на излизане от двореца. Конникът се вгледа, вдигна копието и отмина. „В името на господата“ — каза той глухо с чудноват акцент. „В негово име“ — измърмори Румата и тръгна по-нататък край друг конник, който се мъчеше да стигне с копието си изкусно изрязана дървена фигурка на весело дяволче, която стърчеше под корнизата на покрива. Зад полуоткъснатия капак на втория етаж се мярна изтръпнало от ужас дебело лице — вероятно на някой от онези дюкянджии, които още преди три дни крещяха пред чаша бира: „Ура за дон Реба!“, и слушаха с наслада грррум, грррум, грррум на подкованите ботуши по улиците. Ех, сивота, сивота... Румата се отвърна.

Ами какво става у дома? — спомни си той изведнъж и ускори крачките си. Той почти изтича през последния квартал. Къщата беше невредима. На стъпалата бяха седнали двама монаси. Те бяха отметнали качулките си и изложили на слънце лошо избръснатите си глави. Като го видяха, станаха. „В името на господата“ — казаха те в хор. „В негово име — отвърна Румата. — Какво търсите тук?“ Монасите се поклониха с ръце на корема. „Вие дойдохте и ние си отиваме“ — каза единият. Те слязоха по стъпалата и бавно си тръгнаха, прегърбени, мушнаха ръце в ръкавите си. Румата погледна подире им и си спомни, че хиляди пъти е виждал по улиците тези смирени фигури с дългополи черни раса. Само че по-рано след тях не се влачеха в праха ножници на тежки мечове. Пропуснахме, ах, как пропуснахме! — помисли си той. — Какво забавление беше за благородните донове да тръгнат до някой самотно кретащ монах и да си разказват през главата му пикантни истории. А пък аз, глупакът, се преструвах на пиан, влачех се след тях и се смеех с пълен глас и толкова се радвах, че империята поне не е поразена от религиозен фанатизъм... А какво можеше да се направи? *Да, какво можеше да се направи?*

— Кой е — попита един разтреперан дрезгав глас.

— Отвори, Муга, аз съм — каза тихо Румата.

Затрака резето, вратата се откряна и Румата се вмъкна в пруста. Тук всичко беше, както обикновено, и Румата въздъхна с облекчение.

Старият побелял Муга разтърси глава и с обичайната си почителност протегна ръце за каската и мечовете.

— Какво прави Кира? — попита Румата.

— Кира е горе — каза Муга. — Здрава е.

— Отлично — каза Румата, като се измъкваше от портупейте с мечовете. — А къде е Уно? Защо не ме посреща?

Муга пое меча.

— Уно е убит — каза той спокойно. — Лежи в стаята на слугите.

Румата затвори очи.

— Уно е убит... — повтори той. — Кой го уби?

Без да дочака отговор, той отиде в стаята на слугите. Уно лежеше на масата, покрит до кръста с чаршаф, ръцете му бяха скръстени на гърдите, очите му бяха широко отворени, устата изкривена в гримаса. Оклюманите слуги стояха край масата и слушаха как един монах мърмори в ъгъла. Готвачката хлипаше. Без да сваля очи от лицето на момчето, Румата почна да разкопчава с непослушни пръсти яката на камизолата си.

— Подлеци... — каза той. — Какви подлеци са всички!...

Той се олюля, приближи се до масата, вгледа се в мъртвите очи, приповдигна чаршафа и веднага го пусна.

— Да, късно е — каза той. — Късно е... Безнадеждно... Ах, подлеци! Кой го уби? Монасите ли?

Той се обърна към монаха, вдигна го рязко и се наведе над лицето му.

— Кой го уби? — попита той. — Вашите ли? Говори!

— Не са монасите — каза тихо зад гърба му Муга. — Сивите войници.

Румата се вглеждаше още известно време в слабо лице на монаха, в неговите бавно разширяващи се зеници. „В името на господата...“ — изхриптя монахът. Румата го пусна, седна на пейката в краката на Уно и се разплака. Той плачеше, затулил лице с длани, и слушаше дрезгавия равнодушен глас на Муга, който разказваше как след втората стража някой почукал на вратата в името на краля и Уно крещал да не отварят, но все пак трябвало да отворят, защото сивите заплашвали, че ще подпалят къщата. Те се втурнали в пруста, пребили и вързали слугите, сетне тръгнали нагоре по стълбата. Уно, който стоял до вратите за стаите, почнал да стреля с арбалетите. Той имал

два арбалета и успял да стреля два пъти, но веднъж не улучил. Сивите хвърлили ножове и Уно паднал. Смъкнали го долу и почнали да го тъпчат с крака и да го бият със секирите, но тогава в къщата влезли черните монаси. Те съсекли двама сиви, обезоръжили останалите, метнали им примки на врата и ги извлекли на улицата.

Гласът на Муга замлъкна, но Румата седя още дълго, опрял лакти на масата в краката на Уно. После стана тежко, избърса с ръкав сълзите си, заседнали в небръснатата му два дни брада, целуна момчето по леденото чело и тръгна нагоре, като едва местеше краката си.

Той беше полумъртъв от умора и вълнение. След като се качи някак по стълбата, мина през гостната, стигна до леглото си и със стенание падна по очи на възглавниците. Изтича Кира. Той беше толкова измъчен, че дори не й помогна да го съблече. Тя смъкна ботушите му, след това, плачейки над подутото му лице, свали скъсания мундир, металнопластовата ризница и си поплака още над пребитото му тяло. Едва сега той усети, че всички кости го болят като след изпитания за претоварване. Кира го триеше с гъба, намокрена в оцет, а той, без да отваря очи, съскаше през стиснати устни и мърмореше: „А пък аз можех да го тупна... До него стоях... С два пръста щях да го смачкам... Това живот ли е, Кира? Да се махнем оттук. Това е Експеримент върху мене, а не върху тях.“ Той дори не забелязваше, че говори на руски. Кира го поглеждаше уплашено с изцъклени от плач очи и само мълчаливо го целуваше по бузите. След това го зави с износените чаршафи — Уно така и не се беше накарал да купи нови — и изтича долу да му приготви горещо вино, а той се смъкна от леглото и охкайки от болка, която прекършваше тялото му, зашляпа с боси крака към кабинета, отвори едно тайно чекмедженце на масата, порови се в аптечката и глътна няколко таблетки спорамин. Когато Кира се върна с димящо котле върху тежка сребърна табла, той лежеше по гръб и усещаше как болката му минава, шумът в главата му утихва и тялото му се налива с нови сили и бодрост. След като изпразни котлето, той се почувствува съвсем добре, повика Муга и заповяда да му приготви дрехите.

— Не отивай, Румата — каза Кира. — Не отивай. Остани си в къщи.

— Трябва, мъничката ми.

— Страх ме е, остани... Ще те убият.

— Какво говориш? От къде на къде ще ме убият? Те всички се страхуват от мене.

Тя заплака отново. Плачеше тихо, плахо, като че ли се боеше, че той ще се разсърди. Румата я сложи на коленете си и почна да я гали по косата.

— Най-страшното мина — каза той. — И освен това нали се канехме да заминем оттук...

Тя притихна и се притисна в него. Муга тресеше глава и стоеше равнодушно до тях, като държеше готови за обличане панталоните на господаря със златните звънчета.

— Но преди това трябва много неща да се направят тук — продължи Румата. — Тази нощ мнозина са били убити. Трябва да разбере кой е жив и кой е убит. И трябва да помогна на онези, които са в опасност, да се спасят.

— А на тебе кой ще помогне?

— Щастлив е онзи, който мисли за другите... И освен това на нас двамата ни помагат могъщи хора...

— Не мога да мисля за другите — каза тя. — Ти се върна полужив. Нали виждам, били са те. Уно го убиха. Къде са гледали твоите могъщи хора? Защо не попречиха на убийствата? Не вярвам... Не вярвам...

Тя се помъчи да се освободи, но той здраво я държеше.

— Какво да правим — каза той. — Този път те малко закъснях. Но сега отново ни наблюдават и ни пазят. Защо не ми вярваш днес? Нали винаги си ми вярвала. Ти сама видя: върнах се полужив, а погледни ме сега!...

— Не искам да гледам — каза тя, като криеше лицето си. — Не искам пак да плача.

— Ето на! Няколко драскотини! Дребна работа... Най-страшното мина. Поне за нас двамата. Но има много добри, чудесни хора, за които този ужас още не е свършил. И аз съм длъжен да им помогна.

Тя въздъхна дълбоко, целуна го по врата и полекичка се освободи.

— Ела довечера — помоли го тя. — Ще дойдеш ли?

— Непременно! — каза той пламенно. — Ще си дойда по-рано и сигурно няма да съм сам. Чакай ме за обед.

Тя се отдръпна настрана, седна на едно кресло, сложи ръце на коленете си и го гледаше как се облича. Мърморейки руски думи, Румата обу панталоните със звънчетата (Муга веднага клекна пред него и почна да закопчава многобройните токички и копченца), облече отново върху чистата фланелка благословената ризница и най-сетне каза с отчаяние:

— Мъничката ми, разбери, че трябва да отида — какво мога да направя?! Не мога да не отида!

Изведнъж тя каза замислено:

— Понякога се чудя защо не ме биеш.

Румата, който закопчаваше ризата си с пищно жабо, замря:

— Тоест как така защо не те бия? — попита объркано той. — Нима човек може да те бие?

— Ти не си просто добър, мил човек — продължи тя, без да го слуша. — Ти си и много особен човек. Ти си като архангел... Когато си с мене, ставам смела. Ей сега съм смела... Някога непременно ще те попитам за нещо. Ти — не сега, а после, когато всичко мине — ще ми разкажеш ли за себе си?

Румата дълго мълча. Муга му подаде оранжевата камизола с панделките на червени ивици. Румата го облече с отвращение и стегна здраво колана.

— Да — каза той най-сетне. — Някога ще ти разкажа всичко, мъничката ми.

— Ще чакам — каза тя сериозно. — А сега върви и не ми обръщай внимание.

Румата се приближи до нея, целуна я силно с наранените си устни по устата, след това свали от ръката си желязната гривна и я подаде.

— Сложи я на лявата си ръка — каза той. — Днес вече не трябва да идват в къщата ни, но ако дойдат — ще им покажеш това.

Тя гледаше след него и той знаеше с положителност какво си мисли. Тя си мисли: „Не зная, може би си дявол или син божий, или човек от приказни, далечни страни, но ако не се върнеш, ще умра.“ И той й беше безкрайно благодарен, че мълчеше, тъй като му беше необикновено тежко да излезе — сякаш се хвърляше от изумрудено слънчев бряг във воняща локва.

ГЛАВА ОСМА

Румата тръгна към канцеларията на епископ Арканарски по крайните улици. Минаваше крадешком през тесни дворчета, омотаваше се в прострени за сушене дрипи, провираше се през дупките по оградите, като оставяше по ръждясалите гвоздеи разкошни панделки и парчета от скъпоценни соански дантели, притичваше по ръце и крака между лехи с картофи. Все пак той не можа да се изплъзне от бдителното око на черното воинство: Когато стигна до една тясна крива уличка, която водеше към буницето, той се сблъска с двама мрачни, малко пийнали монаси.

Румата се опита да ги заобиколи — монасите извадиха мечове и му преградиха пътя. Румата хвана дръжките на мечовете си — монасите почнаха да свирят с пръсти за помощ. Румата взе да отстъпва към дупката, от която току-що се беше измъкнал, но изведнъж насреща му изскочи на улицата едно дребно и пъргаво човече с най-обикновено лице. То докосна с рамо Румата, изтича към монасите и им каза нещо. Те повдигнаха расата си, показаха дългите си, обути в лилави чорапи крака, хукнаха да бягат и се скриха зад къщите. Без да се извъръща, дребното човече заситни след тях.

Ясно; помисли си Румата. Шпионин-телохранител. И дори не се крие много. Предвидлив е епископ Арканарски. Интересно от кое повече се страхува — от мене или за мене? След като изпрати с очи шпионина, той зави към буницето, което гледаше към задния двор на канцеларията на бившето министерство на охрана на короната с надежда, че не се охранява от патрул.

Уличката беше пуста. Но вече капациите на прозорците тихо поскъръцваха, блъскаха се врати, някакво бебе плачеше и се чуваше страхлив шепот. От една полуизгнила ограда предпазливо се подаде някакво измъчено, слабо лице, потъмняло от напластени сажди. Уплашени хлътнаха очи се впериха в Румата.

— Моля за извинение, благородни доне, моля за извинение. Не може ли да ми каже благородният дон какво става в града? Аз съм

ковачът Кикус, по прякор Куция, трябва да отида в ковачницата, а пък ме е страх...

— Не отивай — посъветва го Румата. — Монасите не се шегуват. Няма вече крал. Управлява дон Реба, епископ на Светия орден. Така че мирувай.

След всяка дума ковачът бързо кимаше, очите му се наливаха с тъга и отчаяние.

— Орденът значи... — измърмори той. — Ах, дявол да го вземе... Моля за извинение, благородни доне. Орденът значи... Това какво е, сивите или нещо друго?

— Не — каза Румата, като го разглеждаше с любопитство. — Сивите май че ги избиха. Това са монаси.

— Я гледай! — каза ковачът. — Значи и сивите също... Ама че Орден! Дето са избиха сивите — това е добре. Но какво ще стане с нас, благородни доне, как мислите? Ще се приспособим ли, а? Към тоя Орден, а?

— Защо не? — каза Румата. — И Орденът трябва да яде и да пие. Ще се приспособите.

Ковачът се оживи.

— И аз така смятам, че ще се приспособим. Смятам, че главното е: не закачай никого и тебе няма да закачат, а?

Румата поклати глава.

— А, не — каза той. — Тия, дето никого не закачат, тях най-много колят.

— И това е вярно — въздъхна ковачът. — Само че къде да се денеш... Нали съм съвсем сам с осем сополанковци, дето се държат за гащите ми. Майко мила, поне да бяха заклали моя майстор! Той беше офицер при сивите. Как смятате, благородни доне, дали са го заклали? Аз му дължах пет жълтици.

— Не знам — каза Румата. — Може и да са го заклали. Ти помисли по-добре, ковачо, ей за това. Ти си съвсем сам и такива като тебе има в града към десет хиляди.

— Е? — каза ковачът.

— Помисли си — каза сърдито Румата и продължи; да върви.

Друг път ще намисли нещо. Рано му е още да мисли. А пък уж е много просто: десет хиляди такива ковачи, и то разярени, когото искат

могат да смачкат. Но тъкмо ярост още нямат. Само страх. Всеки за себе си, само бог е за всички.

Бъзовите храсти в края на квартала изведнъж се раздвижиха и на уличката се показа дон Тамео. Когато видя Румата, той извика от радост, олюля се силно и тръгна срещу него, протегнал изцапаните — си с пръст ръце.

— Благородни ми доне! — извика той. — Колко се радвам! Виждам, че и вие отивате в канцеларията?

— Разбира се, благородни ми доне — отговори Румата, като се отстрани сръчно от прегръдките му.

— Ще ми позволите ли да се присъединя към вас, благородни ми доне?

— Ще го сметна за чест, благородни доне.

Те се поклониха. Очевидно беше, че дон Тамео, като беше почнал да пие от вчера, та досега, не можеше да спре. Той извади от широките си жълти панталони едно фино изработено плоско шише.

— Желаете ли, благородни доне? — учтиво предложи той.

— Благодаря — каза Румата.

— Ром! — заяви дон Тамео. — Истински ром от метрополията. Платих за него една жълтица.

Те се спуснаха към буницето и стиснали носове, тръгнаха през купчините отпадъци, трупове на кучета и вонящи локви, гъмжащи с бели червеи. В сутрешния въздух се чуваше непрекъснато бръмчене на безброй изумрудени мухи.

— Чудно — каза дон Тамео, като затвори шишето, — никога не съм бил тук по-рано.

Румата не отговори.

— Винаги съм се възхищавал от дон Реба — каза дон Тамео. — Убеден бях, че в края на краищата той ще свали нищожния монарх, ще ни проправи нови пътища и ще открие блестящи перспективи. — При тези думи той стъпи в една жълто-зелена локва, опръска се цял и за да не падне, хвана се за Румата. — Да! — продължи той, когато се измъкнаха на твърда почва. — Ние, младата аристокрация, винаги ще бъдем с дон Реба! Настъпи най-сетне желаното снизхождение. Съдете сам, дои Румата, вече цял час ходя по уличките и зеленчуковите градини, без да срещна нито един сив. Ние пометохме сивата сган от лицето на земята и тъй сладко и волно се диша сега във възродения

Арканар! Вместо с груби дюкянджии, тези нахални простаци и селяни, улиците са пълни със слуги и господари. Видях как някои дворяни вече открито се разхождат пред къщите си. Сега те няма защо да се страхуват, че някой грубиян с изцапана с тор престилка ще ги изпръска с нечистата си каруца. И сега вече не им се случва да си проправят път сред вчерашните месари и галантеристи. Закриляни от благословията на великия Свети орден, към който винаги съм изпитвал най-голямо уважение и, няма да крия, сърдечна нежност, ние ще стигнем до нечувано процъфтяване, когато нито един селянин няма да посмее да вдигне очи към някой дворянин без разрешение, подписано от окръжния инспектор на Ордена. Аз нося сега докладна записка по този повод.

— Отвратителна смрад! — каза с яд Румата.

— Да, ужасна — съгласи се дон Тамео, като затвори шишето. — Но затова пък колко свободно се диша във възродения Арканар! И цената на виното спадна двойно...

Към края на пътя дон Тамео изпи до дъно шишето, запрати го настрана и изпадна в необикновена възбуда. На два пъти падна, при което вторият път отказа да се почисти, като каза, че е много грешен, мръсен по природа и желае такъв да се представи. Той започваше отново и отново с пълен глас да цитира докладната си записка. „Силно казано! — възклищаваше той. — Вземете например ей това място, благородни донове: щото смрадливите селяни... А? Каква мисъл!“ Когато стигнаха до задния двор на канцеларията, той се строполи върху първия монах и, облян в сълзи, започна да го моли да му опрости греховете. Полузадушеният монах яростно се отбраняваше и се опитваше със свирене да вика за помощ, но дон Тамео го хвана за расото и двамата паднаха върху купчина отпадъци. Румата ги остави и докато се отдалечаваше, чуваше още дълго време жалното, пресекващо свирене и възгласите: „Щото смрадливите селяни!... Бла-агословия!... С цялото си сърце!... Нежност изпитвах, нежност, разбираш ли, селска муцуно?“

На площада пред входа, в сянката на квадратната Весела кула се беше строил отряд от пехотни монаси, въоръжени със страшни чепати тояги. Мъртвите бяха вдигнати. Утринният вятър извиваше по площада жълти прашни вихрушки. Под широкия коничен покрив на кулата, както винаги, грачеха и се караха враните — там, на издадените

греди, окачваха обесените с главата надолу. Кулата беше построена преди около двеста години от прадядото на покойния крал изключително за военни нужди. Тя стоеше на здрава триетажна основа, в която някога са пазели запаси от храна в случай на обсада. После кулата била превърната в затвор. Но от едно земетресение всички прегради между етажите рухнали и трябвало да пренесат затвора в подземията. На времето си една от арканарските кралици се оплакала на своя повелител, че стенанията на изтезаваните, които огласяли околността, ѝ пречели да се весели. Августейшият ѝ съпруг заповядал в кулата от сутрин до вечер да свири военен оркестър. Оттогава кулата получила сегашното си название. Отдавна вече тя представляваше празен каменен; скелет, отдавна вече килиите за следствие бяха преместени в новооткритите най-долни етажи, отдавна вече никакъв оркестър не свиреше там, а гражданите все още наричаха тази кула Веселата.

Обикновено край Веселата кула беше безлюдно. Но днес тук цареше голямо оживление. Към нея водеха, мъкнеха, влачеха по земята щурмоваци с изпокъсани сиви мундири, въшливи скитници в дрипи, полуоблечени, настръхнали от страх граждани, диво крещящи проститутки, караха на цели банди навъсено озъртащи се дрипльовци от нощната армия. На същото това място от някакви потайни изходи измъкваха с куки трупове, хвърляха ги в каруци и ги откарваха извън града. Наредени на дълга опашка дворяни и заможни граждани, които се подаваха от отворените врати, поглеждаха със страх и смут към тази жестока суетня.

В канцеларията пускаха всички, а някои дори довеждаха под конвой. Румата се промъкна вътре. Там беше задушно, както на бунището. Зад широка маса, обграден от списъци, беше седнал един чиновник със сиво-жълто лице, с голямо гъшо перо зад щръкналото ухо. Поредният молител, благородният дон Кеу, горделиво наду мустаци и каза името си.

— Свалете си шапката — каза с безцветен глас чиновникът, без да откъсва поглед от книгата.

— Родът Кеу има привилегията да носи шапка в присъствието на самия крал — каза гордо дон Кеу.

— Никой няма привилегии пред Ордена — изрече със същия безцветен глас чиновникът.

Дон Кеу изпухтя, почервения, но свали шапката си. Чиновникът плъзна по списъка дългия си жълт нокът.

— Дон Кеу,... дон Кеу... — мърмореше той — дон Кеу,... улица Кралска, номер дванадесет?

— Да — каза с плътен ядосан глас дон Кеу.

— Номер четиристотин осемдесет и пет, брат Тибак.

Брат Тибак, който седеше до съседната маса, тежък, зачервен от задуха, потърси в книгата, избърса потта от плешивата си глава, стана и монотонно прочете:

— „Номер четиристотин осемдесет и пет, дон Кеу, Кралска, дванадесет, за подигравка с името на негово преосвещенство епископ Арканарски дон Реба, станало на дворцовия бал по-миналата година, се наказва с три дузини удара с пръчка по голите меки части и целуване на обувката на негово преосвещенство.“

Брат Тибак седна.

— Минете по този коридор — каза чиновникът с безцветния глас, — пръчките са вдясно, обувката е вляво. Следващият...

За най-голямо учудване на Румата дон Кеу не протестира. Изглежда, че той вече беше видял какво ли не на тази опашка. Той само се изкашля, с достойнство оправи мустаците си и се отдалечи в коридора. Следващият, треперещият от тлъстини гигантски дон Пифа, вече стоеше без шапка.

— Дон Пифа,... дон Пифа... — избоботи чиновникът, като плъзгаше пръст по списъка. — Улица Млекарка, номер две?

Дон Пифа издаде гърлен звук.

— Номер петстотин и четири, брат Тибак.

Брат Тибак отново се избърса и отново стана.

— Номер петстотин и четири, дон Пифа, Млекарска, две, с нищо не е отбелязан пред негово преосвещенство и следователно е чист.

— Дон Пифа — каза чиновникът, — вземете знака на очистването. — Той се наведе, извади от сандъка, който стоеше до креслото, една желязна гривна и я подаде на благородния Пифа. — Да се носи на лявата ръка и да се представя при първото поискване от воините на Ордена. Следващият...

Дон Пифа издаде гърлен звук и се отдръпна, като разглеждаше гривната. Чиновникът вече боботеше следващото име. Румата огледа опашката. Тук имаше много познати лица. Някои бяха облечени, както

обикновено, богато, други явно се правеха на по-бедни, но всички бяха здравата изцапани с кал. Някъде по средата на опашката високо, за да го чуят всички, дон Сера вече за трети път през последните пет минути се провикваше: „Не виждам защо дори един благороден дон да не приеме няколко удара с пръчка от името на негово преосвещенство!“

Румата почака, докато изпратят следващия в коридора (той беше известен търговец на риба, бяха му определили пет удара с пръчка без целуване заради неговото невъзторжено мислене), проби си път до масата и безцеремонно сложи длан върху книжата пред чиновника.

— Извинете — каза той. — Трябва ми заповед за освобождаването на доктор Будах. Аз съм дон Румата.

Чиновникът не вдигна глава.

— Дон Румата,... дон Румата... — взе да бърбори той, блъсна ръката на Румата и плъзна нокът по списъка.

— Какво правиш, канцеларски плъх такъв? — каза Румата. — Трябва ми заповед за освобождаване!

— Дон Румата... дон Румата... — Изглежда, че беше невъзможно да се спре този автомат. — Улица Казанджийска, номер осем. Номер шестнадесет, брат Тибак.

Румата усети, че зад гърба му всички са затаили дъх. Пък и той, да си признае, се почувствува зле. Изпотеният и зачервен брат Тибак стана.

— Номер шестнадесет, дон Румата, Казанджийска, осем за специални заслуги при Ордена е удостоен със специална благодарност от негово преосвещенство и да благоволи да получи заповед за освобождаване на доктор Будах, с когото да постъпи по свое усмотрение — виж лист шест — седемнадесет — единадесет.

Чиновникът незабавно измъкна този лист изпод списъците и го подаде на Румата.

— В жълтата врата, на втория етаж, стая шест, направо по коридора, надясно и наляво — каза той. — Следващият...

Румата прегледа листа. Това не беше заповед за освобождаване на Будах. Това беше основание за получаване на пропуск за петия, специален отдел на канцеларията, където трябваше да вземе предписание за секретариата на тайните дела.

— Какво си ми дал, дръвнико? — попита Румата. — Къде е заповедта?

— В жълтата врата, на втория етаж, стая шест, направо по коридора, надясно и наляво — повтори чиновникът.

— Питам те, къде е заповедта? — кресна Румата.

— Не знам,... не знам... Следващият!

Над ухото на Румата се чу сумтене и нещо меко и горещо се притисна о гърба му. Той се отдръпна. Към масата отново се промъкна дон Пифа.

— Не се хваща — каза той пискливо.

Чиновникът го погледна с мътен поглед.

— Името ви? Съсловието? — попита той.

— Не се хваща — каза отново дон Пифа, като дърпаше гривната, в която едва влизаха трите му тлъсти пръста.

— Не се хваща,... не се хваща... — избърбори чиновникът и изведнъж бързо дръпна към себе си една дебела книга, която лежеше вляво на масата. Книгата имаше отвратителен вид — с черна омазнена корица. Няколко секунди дон Пифа я гледаше стъписано, после изведнъж се отдръпна и без да каже нито дума, тръгна към изхода. Опашката започна да вдига врява: „Не се бавете, по-бързо!“ Румата също се отдръпна от масата. Ето това е тресавище, помисли си той. Аз ще ви... Чиновникът започна да боботи в пространството: „Ако пък посоченият знак за очистване не се помещава на лявата китка на очистения или ако очистеният няма лява китка като такава...“ Румата заобиколи масата, бръкна с двете си ръце в сандъка с гривните, взе колкото може и се отдалечи.

— Ей, ей — безизразно го повика чиновникът. — На какво основание!

— В името на господата — каза многозначително Румата и погледна през рамо. Чиновникът и брат Тиба станаха дружно и нестройно отвърнаха: „В негово име.“ Опашката гледаше подир Румата със завист и възхищение.

Когато Румата излезе от канцеларията, бавно се упъти към Веселата кула, като закопчаваше гривните на лявата си ръка. Те се оказаха девет и на лявата му ръка се поместиха само пет. Останалите четири Румата сложи на дясната си ръка. Епископ Арканарски искаше да ме унищожи, помисли си той. Няма да я бъде. Гривните звънтяха на всяка крачка. Румата държеше в ръка внушителния документ — лист шест — седемнадесет — единадесет, украсен с разноцветни печати,

така че да се вижда. Насреща му монасите, пеши и на коне, бързо се отстраняваха от пътя му. На почтително разстояние в тълпата ту се показваше, ту изчезваше шпионинът-телохранител. Удряйки безмилостно хората, които се бавеха, с ножниците на мечовете си, Румата стигна до портата, изрева страшно на пазача, който понечи да се намеси, мина през двора и почна да слиза по-хлъзгавите, нацърбени стъпала в озарения от димящи факли полумрак. Тук започваше светая светих на бившето министерство на охраната на короната — кралският затвор и стаите за следствие.

В сводестите коридори на всеки десет крачки стърчеше в ръждиво гнездо на стената вонящ факел. Под всеки факел в ниша, подобна на пещера, се чернееше вратичка с решетка на прозорчето. Това бяха входовете на тъмницата, залостени отвън с тежки железни резета. Коридорите бяха пълни с хора. Блъскаха се, тичаха, крещяха, командуваха... Скърцаха резета, тръскаха се врати, биеха някого и той викаше, влачеха някого и той се дърпаше, блъскаха някого в килия, и без това натъпкана до крайност, мъчеха се да измъкнат някого от килията и все не можеха, той викаше диво: „Не съм аз, не съм аз!“ — и се вкопчваше в съседите си. Лицата на монасите, които срещаше, бяха делови до ожесточеност. Всеки бързаше, всеки твореше и вършеше важни държавни работи. Като се мъчеше да разбере какво става, Румата бавно минаваше от коридор в коридор и слизаше все по-надолу и по-надолу. В долните етажи беше по-спокойно. Ако се съди по разговорите, тук ставаха изпитите на випускниците от Патриотичната школа. Полуголи гърдести хлапаци с кожени престилки стояха на купчини до вратите на стаите за изтезаване, прелистваха омазнени ръководства и от време на време отиваха да пият вода от голяма каца с канче, вързано с верига. От стаите се чуваха ужасни викове, удари, лъхаше на изгоряло. И разговори, разговори!...

— Трошачката за кости има един такъв винт отгоре и той се счупи. Аз ли съм крив? Той ме изгони. „Дръвник такъв — каза, — върви да ти ударят пет по меката част и ела пак...“

— Да можехме да научим кой бие, може да е някой наш човек, студент. Та да се уговорим предварително, да съберем по пет гроша от всеки и да му ги дадем...

— Когато има много мас, не трябва да се нажежават зъбците, все едно ще изстинат в маста. Вземи щипци и отдели малко маста...

— Нали ботушите на господа бога са за краката, те са по-широки и са на клинове, а ръкавиците на великомъченицата — на винтове, те са специално за ръцете, разбра ли?

— Смехория, братя! Влизам, гледам — кой е окован във верига? Фика Рижия, месарят от нашата улица, като се напиеше, все ми дърпаше ушите. Е дръж се, мисля си, ще се зарадвам...

— А Пекор Губа, като го откъгнаха от сутринта монасите, тъй и не се върна. И на изпита не дойде.

— Ех, трябвало е да приложат мелницата за месо, а пък аз нали съм глупав, го ударих с пръта по хълбоците и му счупих едно ребро. Тогавата отец Кин, като ме хвана за сколуфите, като ме ритна под опашката, ама така точно, да ви кажа, братя, притъмня ми пред очите, досега ме боли. „Какво — казва — ми разваляш материала?“

Гледайте, гледайте, приятели, мислеше си Румата, като обръщаше бавно главата си от една страна на друга. Това не е теория. Това никой от хората още не е виждал. Гледайте, слушайте, кинографирайте... и ценете, и обичайте, дявол да ви вземе, своето време и се поклонете пред паметта на онези, които са минали през това! Вглеждайте се в тези муцуни, млади, тъпи, равнодушни, привикнали към всякаква жестокост, не извърщайте глава, вашите собствени прадеди не са били по-добри...

Забеляза го. Десетина очи, видели какво ли не, се впериха в него.

— Виж един дон стои... Цял е пребледнял.

— Хе... Ами то се знае, благородните не са навикнали...

— Казват, че в такива случаи се давало вода, ама веригата е къса, не може да стигне...

— Какво толкоз, ще се оправи...

— Такъв да ми падне... Такива каквото и да ги питаш, ще ти отговорят...

— По-тихо, братя, че да не ни удари... Я колко гривни има... И документ.

— А бе той се е вторачил нещо в нас... Я да се отдръпнем, братя, да не стане някоя беля.

Те тръгнаха на група, отдалечиха се в сянката и оттам блещукаха предпазливите им паешки очички. Е, стига ми толкоз, помисли си Румата. Той понечи да улови за расото един монах, който изтича край

него, но изведнъж забеляза трима, които не се суетяха, а бяха заети с някаква работа на място. Те пердашиха с пръчки палача — вероятно за немарливост. Румата се приближи до тях.

— В името на господа — каза той тихо и издрънка с халките.

Монасите пуснаха пръчките и се вгледаха.

— В негово име — каза най-едрият.

— Отци — каза Румата, — я ме заведете до коридорния надзирател.

Монасите се спогледаха. Палачът пъргаво изпълзя и се скри зад кацата.

— Че за какво ти е? — попита едрият монах.

Румата мълком вдигна документа до лицето му, подържа го и го свали.

— Аха — каза монахът. — Е, днес аз ще бъда коридорен надзирател.

— Чудесно — каза Румата и нави документа на тръбичка. — Аз съм дон Румата. Негово преосвещенство ми подари доктор Будах. Върви да го доведеш.

Монахът мушна ръка под калимавката си и шумно се почеса.

— Будах — каза той замислено. — Че кой е този Будах? Да не е развратителят?

— Не — каза другият монах. — Развратителят е Рудах. Него го пуснаха още през нощта. Самият отец Кин го разкова и го изведе навън. А пък аз...

— Глупости, глупости! — каза нетърпеливо Румата, като се удряше с документа по бедрото. — Будах. Кралският отровител.

— А-а... — каза надзирателят. — Знам. Ами че той сигурно вече е набучен на кол... Брат Пака, иди в дванадесета и виж. Ами ти ще го извеждаш ли? — обърна се той към Румата.

— Естествено — каза Румата. — Той е мой.

— Тогава дай насам документа. Документът ще отиде в дело. — Румата му даде документа.

Надзирателят го повъртя в ръцете си, като разглеждаше печатите, сетне каза с възхищение:

— Ама как пишат хората! Ти, доне, постой настрана, почакай, ние сега имаме работа... Е, ами къде се дяна оня?

Монасите почнаха да се озъртат и да търсят провинилия се палач. Румата се отдръпна. Измъкнаха палача иззад кацата, сложиха го отново да легне на пода и почнаха делово, без излишна жестокост да го бият. След около пет минути от завоя се показва монахът, когото бяха изпратили. Той мъкнеше след себе си един слаб, съвсем побелял старец с тъмни дрехи.

— Ей го на Будах! — изкрещя радостно монахът още отдалеч. — И съвсем не е на кол, жив е Будах, здрав е! Мъничко е отслабнал наистина, сигурно отдавна седи гладен...

Румата направи крачка да го посрещне, измъкна въжето от ръцете на монаха и свали примката от врата на стареца.

— Вие ли сте Будах Ирукански? — попита той.

— Да — каза старецът, като го погледна изпод вежди.

— Аз съм Румата, вървете след мене и не изоставайте. — Румата се обърна към монасите. — В името на господата — каза той.

Надзирателят изправи гръб, отпусна пръчката и отвърна малко задъхано: „В негово име.“

Румата погледна към Будах и видя, че старецът се държи за стената и едва стои на краката си.

— Лошо ми е — каза — той с болезнена усмивка. — Извинете, благородни доне.

Румата го взе под ръка и го поведе. Когато монасите вече не се виждаха, той се спря, извади от една ампула таблетка спорамин и я подаде на Будах. Будах го погледна въпросително.

— Гълтнете я — каза Румата. — Веднага ще ви олекне.

Все още опирайки се на стената, Будах взе таблетката, огледа я, помириша я, вдигна рошавите си вежди, сетне предпазливо я сложи на езика си и измляска.

— Гълтайте, гълтайте — каза с усмивка Румата.

Будах я гълтна.

— М-м-м... — каза той. — Аз смятах, че зная всичко за лекарствата. — Той замълча, като се вслушваше в усещанията си. — М-м-м! — каза той. — Интересно! Сушен далак от глигана Ъ? Макар че не, няма гнил вкус.

— Да вървим — каза Румата.

Те тръгнаха по коридора, изкачиха се по стълбата, минаха още един коридор и се изкачиха по още една стълба. И изведнъж Румата се

спря като закован. Познат силен рев огласи сводовете на затвора. Някъде във вътрешността на затвора крещеше с все сила, като сипеше чудовищни проклетия и хулеше бога, светиите, ада, Светия орден, дон Реба и какво ли не, неговият сърдечен приятел барон Пампа дон Бауно-Суруга-но-Гата-но-Арканара. Все пак са пипнали барона, помисли си Румата със съжаление. Съвсем го бях забравил. А той не би ме забравил... Румата бързо свали от ръката си две гривни, сложи ги на слабите китки на доктор Будах и каза:

— Качете се горе, но не излизайте от портата. Чакайте ме някъде настрана. Ако ви закачат, покажете гривните и се дръжте нахално.

Барон Пампа реवेशе като атомоход в полярна мъгла. Ехото кънтеше под сводовете. Хората в коридорите замираха и се вслушваха благоговейно с отворени уста. Мнозина си махаха с палец, да прогонят дявола. Румата се спусна по двете, стълби, като събаряше монасите, които вървяха срещу него, с ножниците на мечовете си проправи път през тълпата от випускници и с един ритник разтвори вратата на стаята, която се огъваше от рева. В трепкащата светлина на факлите той видя приятеля си Пампа: могъщият барон беше разпънат гол на стената с главата надолу. Лицето му беше почерняло от нахлулата кръв. Зад една малко крива масичка беше седнал, запушил уши, прегърбен чиновник, а лъскавият от пот палач, който по нещо приличаше на зъболекар, подреждаше с тракане в железен леген инструментите си.

Румата затвори внимателно вратата след себе си, приближи се в гръб към палача и го удари с дръжката на меч си по тила. Палачът се извърна, обхвана главата си и седна в легена. Румата извади от ножницата меч си и съсече масата с книжата, зад която седеше чиновникът. Всичко беше наред. Палачът седеше в легена и слабо хълцаше, а чиновникът много пъргаво изтича по ръце и крака в ъгъла и легна там. Румата се приближи до барона, който го разглеждаше с радостно любопитство отдолу нагоре, хвана веригите, които държаха краката на барона, и с две дърпания ги измъкна от стената. След това внимателно сложи краката на барона на пода. Баронът млъкна, замръзна в странна поза, след това се дръпна и си освободи ръцете.

— Да вярвам ли — прогърмя отново той, като въртеше налетите си с кръв очи, — че това сте вие, благородни приятелю? Най-сетне ви намерих!

— Да, аз съм — каза Румата. — Да излезем оттук, приятелю, тук не ви е мястото.

— Бира! — каза баронът. — Някъде тук имаше бира — Той тръгна из стаята, като влачеше част от веригите и не преставаше да гърми. — До полунощ тичах из града! Дявол да го вземе, бяха ми казали, че сте арестуван, и аз пребих маса хора! Сигурен бях, че ще ви намеря в този затвор! А какво стана!

Той се приближи до палача и го смете като прашинка заедно с легена. Под легена се откри една бъчвичка. Баронът изби с юмрук дъното ѝ, вдигна я и я обърна над себе си, като вирна глава. Струя бира с клокочене се устреми към гърлото му. Какъв прекрасен човек, мислеше си Румата и гледаше с нежност, барона. Човек би го сметнал за бик, глупав бик, но нали ме е търсил, искал е да ме спаси, нали сигурно сам е дошъл тук, в затвора, да ме намери... Не, има хора и на този свят, проклет да е... Но колко добре стана!

Баронът изпразни бъчвичката и я запрати в ъгъла, където шумно трепереше чиновникът. В ъгъла нещо изпищя.

— Ето — каза баронът, като избърса брадата си с длан. — Сега съм готов да ви последвам. Има ли значение, че съм гол?

Румата се озърна, приближи се до палача и го измъкна от престилката му.

— Вземете засега това — каза той.

— Имате право — каза баронът, като върза престилката през слабините си. — Би било неудобно да се явя пред баронесата гол...

Те излязоха от стаята. Никой не се реши да им препречи пътя, коридорът се изпразваше на двадесет крачки пред тях.

— Аз всички ще ги направя на парчета — реवेशе баронът. — Те завзеха замъка ми! И сложиха там някакъв си отец Арима! Не зная чий отец е, но кълна се, че децата му ще осиротеят. Дявол да го вземе, приятелю, не намирате ли, че тук има страшно ниски тавани? Издрасках си цялото теме.

Те излязоха от кулата. Пред очите им се мярна и се дръпна настрана шпионинът-телохранител. Румата направи знак на Будах да върви след тях. Тълпата се разтвори, като че ли я бяха разсекли с меч. Чуваше се как едни крещят, че бил избягал важен държавен престъпник, а други „ето го Голият дявол, прочутият есторски палач“.

Баронът излезе на средата на площада и се спря, като се намръщи от слънчевата светлина. Трябваше да бързат. Румата се огледа.

— Тук някъде беше конят ми — каза баронът. — Ей, вие там! Конят ми!

До коневръза, където престъпваха от крак на крак конете от кавалерията на Ордена, хората почнаха да се суетят.

— Не този! — изрева баронът. — Ей онзи, сивият на петна!

— В името на господата! — извика със закъснение Румата и взе да дърпа през главата си портупея с десния меч.

Уплашен монах с мръсно расо доведе коня на барона.

— Дайте му нещо, дон Румата — каза баронът и се качи тежко на седлото.

— Стой, стой! — почнаха да викат край кулата.

През площада тичаха монаси и размахваха тояги. Румата подаде меч си на барона.

— Побързайте, бароне — каза той.

— Да — каза Пампа. — Трябва да побързам. Този Арима ще ми разграби избата. Чакам ви у нас утре или вдругиден, приятелю. Какво да предам на баронесата?

— Целунете й ръката — каза Румата. Монасите бяха вече съвсем близо. — По-скоро, по-скоро, бароне!...

— Ами вие в безопасност ли сте? — попита неспокойно баронът.

— Да, дявол да го вземе, да! Напред!

Баронът пусна коня в галоп право срещу тълпата от монаси. Някой падна и се търколи, друг изпищя, вдигна се прах, изтрополиха копита по каменните плочи — и баронът изчезна. Румата гледаше към уличката, където седяха и стреснато тресяха глави повалените монаси, когато един мазен глас каза над ухото му:

— Благородни доне, не ви ли се струва, че прекалено много си позволявате?

Румата се извърна. С малко напрегната усмивка дон Реба го гледаше втренчено в лицето.

— Прекалено много? — повтори Румата. — Не познавам тази дума „прекалено“. — Той изведнъж си спомни за дон Сера. — И изобщо не виждам защо един благороден дон да не помогне на друг в нещастията.

Край тях с насочени копия тежко препуснаха конници да гонят барона. В лицето на дон Реба нещо се промени.

— Е, добре — каза той. — Да не говорим за това... О, виждам тук високоучения доктор Будах... Вие изглеждате чудесно, докторе. Ще трябва да ревизирам затвора си. Държавните престъпници, дори пуснати на свобода, не трябва да излизат от затвора — трябва да ги изнасят.

Доктор Будах, тръгна като сляп срещу него. Румата бързо застана между тях.

— Между другото, дон Реба — каза: той, — какво ви е отношението към отец Арима?

— Към отец Арима ли? — Дон Реба вдигна високо вежди. — Прекрасен военен. Заема виден пост в моята епископия. Защо?

— Като верен слуга на ваше преосвещенство — поклони се с остро злорадство Румата — бързам да ви съобщя, че можете да смятате този виден пост за вакантен.

— Но защо?

Румата погледна към уличката, където още не се беше разпръснал жълтият прах. Дон Реба също погледна натам. Лицето му доби загрижен израз.

* * *

Беше вече късно след пладне, когато Кира покани благородния господар и неговия учен приятел на трапезата. Доктор Будах, измит, преоблечен в чисти дрехи, добре избърснат, изглеждаше много внушителен. Движенията му се оказаха бавни и изпълнени с достойнство, умните му сиви очи гледаха благосклонно и дори снизходително. Преди всичко той се извини на Румата за своето избухване на площада. „Но трябва да ме разберете — каза той. — Той е страшен човек. Това е вампир, който се е явил на света само поради божия грешка. Аз съм лекар, но не ме е срам да призная, че при случай на драго сърце бих го умъртвил. Чух, че кралят бил отровен. И сега разбирам с какво е отровен. (Румата настръхна.) Този Реба дойде в килията ми и поиска да му направя отрова, която да действа в продължение на няколко часа. Аз, разбира се, му отказах. Той ме

заплаши с изтезания — аз му се изсмях в лицето. Тогава този негодник повика палачите и те му доведоха от улицата дузина момчета и момичета на не повече от десет години. Той ги нареди пред мен, отвори торбата ми с лекарствата и каза, че ще опитва върху децата всички лекарства, докато намери онова, което му трябва. Ето как беше отровен кралят, дон Румата. Устните на Будах почнаха да потреперват, но той се овладя. Румата, деликатно извърнат, кимаше. Всичко ми е ясно, мислеше си той. От ръцете на самия министър кралят не би взел и краставичка. И мръсникът хързулнал на краля някакъв дребен мошеник, комуто обещал титлата придворен лекар, ако излекува краля. И разбирам защо Реба толкова се зарадва, когато го изобличавах в кралската спалня: мъчно можеше да се измисли по-удобен начин да хързулне на краля лъжливия Будах. Цялата отговорност падаше върху Румата Есторски, ирукански шпионин и съзаклятник. Ние сме хлапаци, мислеше си той. В института трябва специално да се въведе курс по феодална интрига. И оценките да се определят в ребове. По-добре ще бъде, разбира се, в дециребове. Впрочем къде можем.“

Изглежда, че доктор Будах беше много гладен. Обаче той отказа меко, но решително храната от животински произход и почете с вниманието си само салатата и кифличките със сладко. Той изпи чаша есторско, очите му заблестяха, по бузите му изби здрава руменина. Румата не можеше да яде. Пред очите му пращяха и димяха червените факли, отвсякъде се носеше миризма на изгоряло месо и в гърлото му беше заседнала буца, голяма колкото юмрук. Ето защо, докато чакаше гостът да се нахрани, той стоеше до прозореца и водеше учтив, бавен и спокоен разговор, за да не пречи на госта да дъвче.

Градът постепенно се съживяваше. По улицата се показваха хора, гласовете ставаха все по-високи, чуваше се чуване на чукове и пращане на дърво — сваляха от покривите и стените езическите изображения. Един дебел и плешив търговец мина с количка с бира — да я продава на площада по два гроша за чаша. Гражданите се приспособяваха. В отсрещния вход човъркаше носа си и приказваше с хилавата стопанка дребният шпионин-телохранител. Сетне под прозореца минаха каруци, натоварени до втория етаж. Румата отначало не разбра какви са тези каруци, но после видя посинели и почернели ръце и крака, които стърчаха изпод рогозките, и бързо отиде до масата.

— Същността на човека — казваше Будах, като дъвчеше бавно — се състои в чудната му способност да свиква с всичко. В природата няма нищо, с което човек да не свикне. Нито конят, нито кучето, нито мишката имат такава способност. Вероятно, когато бог е създавал човека, се е досещал на какви мъки го обрича и му е дал огромен запас от сили и търпение. Мъчно е да се каже дали това е хубаво, или лошо. Ако човек нямаше такава търпение и издръжливост, всички добри хора щяха отдавна да загинат и на тоя свят щяха да останат само лошите и бездушните. От друга страна, навикът да търпят и да се приспособяват превръща хората в безсловесни добичета, които не се отличават по нищо от животните освен по анатомията си и дори ги превъзхождат по беззащитност. И всеки нов ден поражда нови ужасни злини и насилия...

Румата погледна към Кира. Тя беше седнала срещу Будах и го слушаше, без да откъсне поглед от него, подпряла с юмруче бузата си. Очите ѝ бяха тъжни: изглежда, че ѝ беше много жал за хората.

— Вие вероятно имате право, уважаеми Будах — каза Румата. — Но вижте мене. Ето аз съм прост благороден дон (високото чело на Будах се покри с бръчки, очите му весело и учудено се ококориха), обичам безкрайно учените хора, те са дворяните на духа. И не мога да разбера защо вие, пазителите и единствените притежатели на високото знание, сте така безнадеждно пасивни? Защо безропотно се оставяте да ви презират, да ви хвърлят в затвори и да ви горят на клади? Защо откъсвате смисъла на вашия живот — да добивате знания — от практическите нужди на живота — да се борите срещу злото?

Будах отмести празната чиния от кифличките.

— Вие задавате странни въпроси, дол Румата — каза той. — Интересно, че същите въпроси ми задаваше благородният дон Гуг, придворен болярин на нашия херцог. Познавате ли го? Така си и мислех... Борба срещу злото! Но какво е зло? Всеки е свободен да си го обяснява посвоему. За нас, учените, злото е невежество, но църквата учи, че невежеството е благо, а цялото зло идва от знанието. За земеделеца злото са данъците и сушите, а за търговеца на жито сушите са благо. За робите злото е пияният и жесток господар, за занаятчията — алчният лихвар. Тогава кое е злото, срещу което трябва да се борим, дон Румата? — Той огледа тъжно слушателите си. — Злото е неизтребимо. Никой човек не е способен да го намали на тоя свят. Той

може донякъде да подобри собствената си съдба, но винаги за сметка на съдбата на другите. И винаги ще има повече или по-малко жестоки крале, повече или по-малко диви барони, и винаги ще има невеж народ, който изпитва възхищение от угнетителите си и омраза към своя освободител. И то затова, защото робът разбира много по-добре господаря си, дори и да е най-жестокият, отколкото освободителя си, тъй като всеки роб много добре си представя, че може да бъде на мястото на господаря си, но малцина могат да си представят, че могат да бъдат на мястото: на безкористния си освободител. Такива са хората, дон Румата, и такъв е нашият свят.

— Светът непрестанно се променя, доктор Будах — каза Румата. — Ние познаваме времена, когато не е имало крале...

— Светът не може да се променя вечно — възрази Будах, — тъй като нищо не е вечно, дори и промените... Ние не познаваме законите на съвършенството, но рано или късно се стига до съвършенство. Погледнете например как е устроено нашето общество. Как радва окото тази ясна геометрично правилна система! Долу са селяните и занаятчиите, над тях е дворянството, след това духовенството и най-сетне кралят. Как всичко е премислено, каква устойчивост има какъв хармоничен ред! Кое трябва още да се променя в този шлифован кристал, излязъл от ръцете на небесния златар? Няма по-здрави здания от пирамидалните, това ще ви каже; всеки знаещ архитект. — Той вдигна поучително пръст. — Когато изсипвате зърна от чувал, те не падат на равен слой, а образуват така наречената конична пирамида. Всяко зрънце се залавя за друго, като се старае да не се плъзне надолу. Също така и човечеството. Ако то иска да бъде нещо цяло, хората трябва да се залавят един за друг, като неизбежно образуват пирамида.

— Нима наистина смятате този свят за съвършен? — учуди се Румата. — След срещата с дон Реба, след затвора...

— Млади приятелю, ама, разбира се! Много неща не ми харесват на тоя свят, много неща бих искал да видя други... Но какво да правя? В очите на висшите сили съвършенството изглежда другояче, отколкото в моите. Какъв смисъл има за дървото да роптае, че не може да се движи, макар че то сигурно би се радвало да можеше да бяга с всички сили от брадвата на дърваря.

— А какво би станало, ако можехме да изменим висшите предназначения?

— На това са способни само висшите сили...

— Но все пак представете си, че сте бог...

Будах се засмя.

— Ако можех да си представя, че съм бог, щях да стана бог!

— Ами ако имахте възможност да дадете съвет на бога?

— Вие имате голямо въображение — каза с удоволствие Будах.

— Това е хубаво. Грамотен ли сте? Прекрасно! С удоволствие бих се позанимавал с вас...

— Вие ме ласкаете... Но все пак какво бихте посъветвали всемогъщия? Според вас какво трябва да направи всемогъщият, за да кажете: ето сега светът е добър и хубав?...

Будах се усмихна одобрително, облегна се на гърба на креслото и скръсти ръце на корема си. Кира го слушаше напрегнато.

— Добре — каза той — моля. Щях да кажа на всемогъщия: „Създателю, не познавам твоите планове, може би нямаш намерение да правиш хората добри и щастливи. Поискай го! Това може да се постигне толкова лесно! Дай на хората до насита хляб, месо и вино, дай им покрив и дрехи. Нека изчезнат гладът и немотията, а заедно с тях и всичко, което разделя хората.“

— И това ли е всичко? — попита Румата.

— Малко ли ви се струва това?

Румата поклати глава.

— Бог би ви отговорил: „Това няма да е от полза за хората. Тъй като силните от вашия свят ще отнемат от слабите онова, което съм им дал, и слабите ще останат, както преди, бедни.“

— Аз бих помолил бога да запази слабите. „Вразуми жестоките управници“ — бих казал аз.

— Жестокостта е сила. Когато изгубят жестокостта, управниците ще изгубят силата си и други жестоки хора ще ги заместят.

Будах престана да се усмихва.

— Накажи жестоките — каза твърдо той, — та да помнят, че не бива да проявяват жестокост към слабите.

— Човек се ражда слаб. Той става силен, когато наоколо няма по-силни от него. Когато бъдат наказани жестоките силни хора, тяхното място ще заемат силните измежду слабите. Също жестоки. Така ще трябва да наказвам всички, а пък аз не искам това.

— Ти знаеш по-добре, всемогъщия. Тогава направи просто така, че хората да получат всичко и да не си отнемат взаимно онова, което си им дал.

— И това няма да е от полза за хората — въздъхна Румата, — тъй като, когато получат всичко даром, без труд от моите ръце, те ще забравят да се трудят, ще изгубят вкус към живота и ще се превърнат в мои домашни животни, които занапред ще трябва да храня и да обличам вечно.

— Не им давай всичко наведнъж! — каза пламенно Будах. — Давай им по малко, постепенно!

— Постепенно хората и сами ще си вземат всичко, което им потрябва.

Будах се изсмя смутено.

— Да, виждам, че това не е толкова просто — каза той. — Не съм мислил по-рано за такива неща... Струва ми се, че ние с вас изредихме всичко. Впрочем — той се наведе напред — има още една възможност. Направи така, че хората да обикнат най-много труда и знанието, та трудът и знанието да станат единствен смисъл на живота им!

Да, и ние имахме намерение да опитаме това, помисли си Румата. Масова хипноиндукция, позитивна реморализация. Хипноизлъчване от три екваториални спътника...

— Бих могъл да направя и това — каза той. — Но струва ли си да лишavam човечеството от неговата история? Струва ли си да заменя едно човечество с друго? Няма ли да бъде същото, ако изтрия човечеството от лицето на земята и създам на негово място ново?

Будах намръщи чело и мълчаливо се замисли. Румата чакаше. Зад прозореца отново жално заскърцаха каруци. Будах каза тихо:

— Тогава, господи, изтрий ни от лицето на земята и ни създай наново по-съвършени... или още по-добре остави ни и ни позволи да вървим по своя път.

— Сърцето ми е изпълнено със състрадание — каза бавно Румата. — И аз не мога да го направя.

И тогава той видя очите на Кира. Тя го гледаше с ужас и надежда.

ГЛАВА ДЕВЕТА

След като остави Будах да си легне, преди да замине надалеч, Румата отиде в кабинета си. Действието на спорамина свърши и той отново се почувствува уморен и разнебитен, отново почнаха да го болят натъртените места и почнаха да се подуват обезобразените му от възето китки. Трябва да поспя, мислеше си той, трябва непременно да поспя и трябва да вляза във връзка с дон Кондор. И трябва да вляза във връзка с патрулния дирижабъл, нека съобщят в Базата. И трябва да помисля какво трябва да правим, можем ли нещо да направим и какво да предприемем, ако нищо повече не можем да направим.

В кабинета до масата седеше прегърбен в креслото, сложил ръце на високите странични облегалки един черен монах с ниско нахлупена качулка. Хитро, помисли си Румата.

— Кой си ти? — попита той уморено. — Кой те пусна?

— Добър ден, благородни дон Румата — изрече монахът и отметна качулката си.

Румата поклати глава.

— Ловко! — каза той. — Добър ден, славни Арата. Защо сте тук? Какво има?

— Всичко е, както винаги — каза Арата. — Армията се разпръсна, всички делят земята, никой не иска да отива на юг. Херцогът събира недокланите и скоро ще окачи моите селяни с краката нагоре край Есторския път. Всичко е, както винаги — повтори той.

— Ясно — каза Румата.

Той се отпусна на кушетката, сложи ръце над главата си и почна да разглежда Арата. Преди двадесет години, когато Антон правеше модели и играеше на Вилхелм Тел, този човек се наричал Арата Хубавия и вероятно тогава не е бил такъв, какъвто беше сега.

Арата Хубавия не е имал на великолепното си високо чело тази уродлива лилава дамба — тя се появи след бунта на соанските строители на кораби, когато три хиляди голи роби-занаятчии, докарани

в соанските корабостроителници от всички краища на империята и измъчени дотолкова, че бяха изгубили инстинкта си за самосъхранение, в една бурна нощ избягаха от пристанището, минаха из Соан, като оставяха подире си трупове и пожари, и бяха посрещнати в покрайнините на граничната област от окованата в броня имперска пехота...

И естествено, че и двете очи на Арата Хубавия са били невредими. Дясното му око беше изскочило от орбитата от юнашкия удар на баронски жезъл, когато двадесетхилядната селска армия, която преследваше из метрополията баронските дружини, се сблъска в открито поле с петхилядната гвардия на императора и бе мълниеносно разсечена, обкръжена и стъпкана от бодливите подкови на бойните камили...

И сигурно Арата Хубавия е бил строен като топола. Гърбицата и новият си прякор той получи след виланската война на Убанското херцогство през две морета отгук, когато след седем години мор и суша четиристотин хиляди живи скелета избиха с вили и аръши дворяните и обсадиха херцог Убански в неговата резиденция; и херцогът, чийто слаб ум се изостри от непоносимия ужас, обяви, че прощава на поданиците си, намали петорно цените на спиртните напитки и обеща да даде свободи; и Арата, като видя вече, че всичко е свършено, ги умоляваше, настояваше, заклеваше да не се поддават на измамата. Той бе заловен от главатарите, които смятаха, че от добро добро не се търси, бе пребит с железни пръчки и хвърлен да умре в една помийна яма...

А тази масивна желязна халка на дясната му китка била на него навярно още когато се е казал Хубавия. Тя беше прикована с верига към веслото на една пиратска галера и Арата разнети веригата, удари с тази халка капитан Ега Любезника по сляпото око, превзе кораба, а след това и цялата пиратска армада и се опита да създаде свободна република върху водата... И този замисъл свърши с пияно кърваво безобразие, защото Арата беше млад тогава, не знаеше да мрази и смяташе, че само свободата е достатъчна, за да заприлича робът на бог...

Той беше професионален бунтовник, надарен от бога отмъстител, доста рядка фигура за средните векове. Понякога историческата еволюция ражда такива щуки и ги пуска в социалните

водовъртежи, за да не дремят тлъстите караси, които изяждат планктона от дъното... Арата беше единственият човек тук, към когото Румата не изпитваше нито омраза, нито съжаление, и в трескавите си сънища на жител на Земята, живял пет години в кръв и смрад, той често се виждаше именно като Арата, минал през всички адове на Вселената и получил за това високото право да убива убийците, да измъчва палачите и предава предателите...

— Понякога ми се струва — каза Арата, — че всички сме безсилни. Аз съм вечен главатар на бунтовници и зная, че цялата ми сила се крие в необикновената ми издръжливост. Но тази сила не помага на безсилието ми. Победите ми като по магия се превръщат в поражения. Моите бойни другари стават врагове, най-храбрите бягат, най-верните ме предават или умират. И нямам нищо друго освен голите си ръце, а с голи ръце не можеш стигна позлатените идоли, които седят зад крепостните стени...

— Как дойдохте в Арканар? — попита Румата.

— Пристигнах с монасите.

— Вие сте луд. Толкова лесно може да ви познае човек...

— Само не в тълпата от монаси. Сред офицерите на Ордена половината са смахнати и осакатени като мене. Сакатите са угодни на бога. — Той се засмя и погледна Румата в лицето.

— И какво смятате да правите? — попита Румата, като наведе очи.

— Както обикновено. Аз знам какво представлява Светият орден: няма да мине и година и арканарският народ ще излезе от дупките си с брадви — да се бие по улиците. Аз ще ги поведем, за да бият онези, които трябва, а не да се бият взаимно и всички наред.

— Ще имате ли нужда от пари? — попита Румата.

— Да, както обикновено. И от оръжие... — Той помълча, след това каза мазно: — Дон Румата, спомняте ли си колко бях огорчен, когато разбрах кой сте? Аз мразя поповете и ми е много мъчно, че техните лъжливи приказки излязоха истина. Но един беден бунтовник трябва да извлича полза от всички обстоятелства. Поповете казват, че боговете притежавали мълнии... Дон Румата, много ми трябва мълнии, за да разбивам крепостните стени.

Румата въздъхна дълбоко. След чудесното спасение с вертолета Арата поиска настойчиво обяснение. Румата се опита да разкаже за

себе си, дори показа в нощното небе Слънцето — мъничка, едва видима звездичка. Но бунтовникът разбра само едно: проклетите попове имат право, зад небето наистина живеят богове, всеблаги и всемогъщи. И оттогава той свеждаше всеки разговор с Румата към едно: боже, щом като съществуващ, дай ми силата си, тъй като това е най-доброто, което можеш да направиш.

И всеки път Румата не отговаряше или обръщаше разговора на друга тема.

— Дон Румата — каза бунтовникът, — защо не искате да ни помогнете?

— Един момент — каза Румата. — Моля да ме извините, но бих искал да зная как сте влезли в къщи?

— Това не е важно. Никой освен мене не знае този път. Не отклонявайте разговора, дон Румата. Защо не искате да ни дадете вашата сила?

— Да не говорим за това.

— Не, ще говорим за това. Аз не съм ви викал. Аз никога никому не съм се молил. Вие сам дойдохте при мене. Или просто бяхте решили да се позабавлявате?

Трудно е да бъдеш бог, помисли си Румата. Той каза търпеливо:

— Няма да ме разберете. Двадесет пъти се опитвах да ви обясня, че не съм бог — и вие не повярвахте. И няма да разберете защо не мога да ви помогна с оръжие...

— Имате ли мълнии?

— Не мога да ви дам мълния.

— Това съм чувал вече двадесет пъти — каза Арата. — Сега искам да знам защо?

— Повтарям ви, няма да разберете.

— Опитайте се.

— Какво смятате да правите с мълниите?

— Ще изгоря позлатените негодници като дървеници, всички до един, целия им проклет род до дванайсетото коляно. Ще изтрия от лицето на земята техните крепости. Ще изгоря армиите им и всички, които ще ги защитават и ще ги подкрепят. Можете да не се безпокоите — вашите мълнии ще служат само на доброто и когато на земята останат само освободените роби и се възцари мирът, ще ви върна мълниите и вече никога няма да ги искам.

Арата млъкна, като дишаше тежко. Лицето му потъмня от нахлупата кръв. Навярно той вече виждаше обхванатите от пламък херцогства и кралства и купчините обгорели тела сред развалините, и огромните армии на победителите, които крещят възторжено: „Свобода! Свобода!“

— Не — каза Румата. — Няма да ви дам мълнии. Това би било грешка. Помъчете се да ми повярвате, аз виждам по-далеч от вас... (Арата слушаше, оборил глава на гърдите си.) — Румата стисна пръсти. — Ще ви посоча само един довод. Той е нищожен в сравнение с главния, но затова пък вие ще го разберете. Вие сте издръжлив, славни Арата, но и вие сте смъртен; и ако вие загинете, част от мълниците ще преминат в други ръце, вече не толкова чисти, колкото вашите, страх ме е дори да си помисля тогава как може да свърши това...

Те дълго мълчаха. После Румата извади от едно сандъче кана есторско и храна и ги сложи пред госта. Без да вдига очи, Арата почна да чупи хляба и да пие вино. Румата изпитваше странно чувство на болезнена раздвоеност. Той знаеше, че има право, и въпреки това тази правота странно го унижаваше пред Арата. Арата явно го превъзхождаше в нещо и не само него, а всички, които неканени бяха дошли на тази планета и изпълнени с безсилно съжаление наблюдаваха страшния кипеж на нейния живот от разредените висини на безстрастните хипотези и на чуждия тук морал. И за пръв път Румата си помисли: не можеш нищо да получиш, без да изгубиш — ние сме безкрайно по-силни от Арата в нашето царство на доброто и безкрайно по-слаби от Арата в неговото царство на злото...

— Не е трябвало да слизате от небето — каза изведнъж Арата. — Върнете се у дома си. Вие само ни вредите.

— Това не е вярно — каза меко Румата. — Във всеки случай ние никому не вредим.

— Не, вредите. Вие внушавате безпочвени надежди...

— На кого?

— На мене. Вие отслабихте волята ми, дон Румата. По-рано аз се надявах само на себе си, а сега вие направихте така, че чувствавам вашата сила зад гърба си. По-рано водех всеки бой така, сякаш ми е последен. А сега забелязах, че се пазя за други боеве, които ще бъдат решаващи, защото вие ще вземете участие в тях... Идете си отгук, дон

Румата, върнете се на небето и вече никога не идвайте. Или ни дайте мълниите си, или поне вашата желязна птица, или поне просто извадете мечовете си и застанете начело на нашата армия.

Арата млъкна и отново протегна ръка към хляба. Румата гледаше пръстите му, които бяха без нокти. Те бяха изтръгнати преди две години със специално приспособление лично от дон Реба. Ти още не знаеш всичко, помисли си Румата. Ти още се успокояваш от мисълта, че само ти си обречен на поражение. Ти още не знаеш колко безнадеждно е самото ти дело. Ти още не знаеш, че врагът не е толкова извън войската ти, колкото сред нея. Ти може би ще свалиш Ордена и вълната на селския бунт ще те хвърли на арканарския трон, ти ще изравниш със земята дворянските замъци, ще удавиш бароните в Пролива и въстаналият народ ще ти отдаде почести като на велик освободител и ти ще бъдеш добър и мъдър — единственият добър и мъдър човек в твоето кралство. И в добрината си ще започнеш да раздаваш земи на сподвижниците си, а *за какво са на сподвижниците земи без крепостни?* И колелото ще се завърти в обратна посока. И добре ще бъде, ако успееш да умреш от собствена смърт и не видиш появяването на новите графове и барони сред вчерашните ти верни бойци. Това вече се е случвала, славни ми Арата, и на Земята, и на твоята планета.

— Вие мълчите? — каза Арата. Той отмести от себе си чинията и измете с ръкава на расото си трохите от масата. — Имах някога един приятел — каза той. — Навярно сте чували за него — Вага Колелото. Ние заедно почнахме. После той стана бандит, нощен крал. Аз не му простих измяната и той го знае. Много ми е помагал — от страх и користоно, — но тъй и никога не поиска да се върне: той си имаше свои цели. Преди две години неговите хора ме предадоха на дон Реба... — Той погледна пръстите си и ги сви в юмрук. — А тази сутрин го настигнах в арканарското пристанище... В нашата работа не може да има приятели наполовина. Приятелят наполовина е винаги наполовина враг. Той стана и нахлупи качулката над очите си. — Златото на предишното място ли е, дон Румата?

— Да — каза бавно Румата, — на предишното.

— Тогава ще си вървя. Благодаря ви, дон Румата.

Той мина нечуто през кабинета и се скри зад вратата. Долу в пруста слабо изтрака резето.

Ето още една грижа, помисли си Румата. Все пак как е влязъл в къщи?...

ГЛАВА ДЕСЕТА

В Пияната бърлога беше сравнително чисто, подът беше старателно изметен, масата изстъргана до бяло, по ъглите за благовоние лежаха наръчи от горски треви и клонки от иглолистни дървета. Отец Кабани беше седнал благоприлично в ъгъла на пейчицата, трезвен и тих, сложил измитите си ръце на коленете. Докато чакаха Будах да заспи, говореха за празни неща. Будах, който беше седнал до масата при Румата, слушаше с благосклонна усмивка лекомислените разговори на благородните донове и от време на време потрепваше, когато задрямваше. Хлътналите му бузи горяха от конската доза тетралуминал, която незабелязано му бяха сипали в питието. Старецът беше много възбуден и мъчно заспиваше. Нетърпеливият дон Гуг сгъваше и разгъваше под масата една камилска подкова, обаче запазваше на лицето си израз на весела непринуденост. Румата трошеше хляба и наблюдаваше с изморен интерес как дон Кондор постепенно се ядосваше. Пазителят на големите печати нервничеше, тъй като закъсняваше за извънредното нощно заседание на Конференцията на дванадесетте търговци, посветено на преврата в Арканар, което той трябваше да председателствува.

— Мои благородни приятели! — каза звучно най-сетне доктор Будах, стана и падна върху Румата.

Румата внимателно го прегърна през раменете.

— Готов ли е? — попита дон Кондор.

— До сутринта няма да се събуди — каза Румата, вдигна Будах на ръце и го отнесе в леглото на отец Кабани.

Отец Кабани продума със завист:

— Значи на доктора може да му сипват, а на отец Кабани не може, вредно било. Не е хубаво това.

— Имам четвърт час — каза дон Кондор на руски.

— Ще ми стигнат и пет минути — отвърна Румата, като едва сдържаше яда си. — И аз говорих толкова много за това по-рано, че ще ми стигне и една минута. В пълно съответствие с базисната теория за

феодализма — той погледна яростно дон Кондор право в очите — тази най-обикновена акция на гражданите срещу баронството — той отмести очи към дон Гуг — премина в провокационна интрига на Светия орден и доведе до превръщането на Арканар в база на феодално-фашистката агресия. Ние тук си блъскаме главата и напразно се мъчим да вмъкнем сложната, противоречива и загадъчна фигура на нашия орел дон Реба в една редица с Ришелъ, Некер, Токугава Иеясу, Монк, а той се оказа дребен хулиган и глупак! Той предаде и продаде всичко, което можеше, обърка се в собствените си замисли, уплаши се до смърт и се хвърли за спасение към Светия орден. След половин година ще го заколят, а Орденът ще остане. Аз просто се страхувам да си представя последствията от това за Запроливието, а после и за цялата империя. Във всеки случай цялата двадесетгодишна работа в пределите на империята отиде на вятъра. Под властта на Светия орден няма да се разгърнеш. Вероятно Будах е последният човек, когото спасявам. Вече няма да има кого да спасяваме. Аз свърших.

Дон Гуг най-сетне счупи подковата и захвърли половините ѝ в ъгъла.

— Да, изгървахме положението — каза той. — А може да не е чак толкова страшно, Антон?

Румата само го погледна.

— Ти трябваше да очистиш дон Реба — каза изведнъж дон Кондор.

— Как да го „очистя“?

По лицето на дон Кондор пламнаха червени петна.

— Физически! — каза рязко той.

Румата седна.

— Тоест да го убия?

— Да! Да! Да!!! Да го убиеш! Да го отвлечеш! Да го премахнеш! Да го заточиш! Трябваше да действуваш. Не да се съветващ с двама глупаци, които нищо не разбираха от това, което ставаше.

— И аз нищо не разбирах.

— Ти поне чувствуваше.

Всички замълчаха.

— Нещо като Барканското клане ли беше? — попита полугласно дон Кондор, като гледаше встрани.

— Да, приблизително. Но по-организирано.

Дон Кондор прехапа устни.

— Сега късно ли е да го очистиш? — каза той.

— Безсмислено е — каза Румата. — Първо, ще го очистят и без нас, второ, това изобщо не е нужно. Той поне е в ръцете ми.

— По какъв начин?

— Той се страхува от мене. Струва му се, че зад мене има някаква сила. Дори ми предлагаше сътрудничеството си.

— Така ли? — измърмори дон Кондор. — Тогава няма смисъл.

Дон Гуг каза, малко заеквайки:

— Вие, другари, сериозно ли говорите?

— Какво именно? — попита дон Кондор.

— Ами всичко това?... Да го убие, физически да го очистите...

Да не сте полудели?

— Благородният дон е улучен в петата — каза тихичко Румата.

Дон Кондор каза натъртено:

— При извънредни обстоятелства са ефективни само извънредните мерки.

Дон Гуг, движейки устни, местеше поглед от единия към другия.

— В-вие... Вие знаете ли докъде ще стигнете така? — каза той.

— В-вие разбирате ли докъде ще стигнете така, а?

— Успокой се, моля ти се — каза дон Кондор. — Нищо няма да се случи. И стига сме говорили засега за това. Какво ще правим с Ордена? Аз предлагам блокада на Арканарската област. Вашето мнение, другари? По-бързо, аз нямам време.

— Аз още нямам никакво мнение — възрази Румата. — А пък Пашка още по-малко. Трябва да се посъветваме с Базата. Трябва да се ориентираме. А след една седмица да се срещнем и да решим.

— Съгласен съм — каза дон Кондор и стана. — Да вървим.

Румата метна Будах на рамото си и излезе от къщата. Дон Кондор му светеше с фенерче. Те отидоха до вертолета и Румата сложи Будах на задната седалка. Тракайки с меча и заплитайки се в наметалото си, дон Кондор се покачи на седалката на водача.

— Ще ме закарате ли до дома? — попита Румата. — Искам най-сетне да се наспя.

— Ще те закарам — измърмори дон Кондор. — Само че по-бързо, моля ти се.

— Сега ще се върна — каза Румата и изтича към къщата.

Дон Гуг все още седеше до масата и втренчил поглед пред себе си, търкаше брадичката си. Отец Кабани стоеше до него и казваше:

— То винаги така става, приятелю. Гледаш да е колкото може по-добре, а пък излиза по-лошо...

Румата грабна мечовете и портупеите.

— Остани си със здраве, Пашка — каза той. — Не се огорчавай, просто ние всички сме изморени и нервирани.

Дон Гуг завъртя глава.

— Внимавай, Антон — каза той. — Ох, внимавай! Не говоря за чичо Саша, той е отдавна тук, няма ние да го учим на нови неща. Ама ти...

— Искам да спя, това е то — каза Румата. — Отец Кабани, ако обичате, вземете конете ми и ги отведете при барон Пампа. Тия дни ще отида при него.

Вън витлата меко забучаха. Румата махна с ръка и изскочи от къщата. В ярката светлина на фаровете на вертолета гъсталаците от гигантски папрати и белите стъбла на дърветата изглеждаха чудновати и страшни. Румата се покатери в кабината и тръшна вратата.

В кабината миришеше на озон, на органична тапицерия и на одеколон. Дон Кондор вдигна машината и я поведе уверено над арканарския път. Аз не бих могъл сега така, помисли си с лека завист Румата. Зад него мирно помляскваше в съня си старият Будах.

— Антон — каза дон Кондор, — аз-ъ-ъ... не бих искал да бъда нетактичен и не си мисли, че... ъ-ъ... се намесвам в личните ти работи.

— Слушам ви — каза Румата. Той веднага се сети за какво ще стане дума.

— Ние всички сме разузнавачи — каза дон Кондор. — И всичко, което ни е скъпо, трябва да бъде или далеч на Земята, или вътре в нас. За да не могат да ни го отнемат и да го пленят като заложник.

— За Кира ли говорите? — попита Румата.

— Да, моето момче. Ако всичко, което зная за дон Реба е истина, то не е лесно и е опасно да го държи човек в ръцете си. Разбираш ли какво искам да кажа...

— Да, разбирам — каза Румата. — Ще се постарая да намисля нещо.

Те лежаха в тъмнината и се държаха за ръце. В града беше тихо, само понякога някъде наблизко злобно цвилеха и се ритяха коне. От време на време Румата потъваше в дрямка и веднага се събуждаше от това, че Кира затаяваше дъх — в съня си той силно ѝ стискаше ръката.

— Сигурно много ти се спи — каза Кира шепнешком. — Спи.

— Не, не, разправяй, аз те слушам.

— Ти през цялото време заспиваш.

— Все едно, аз те слушам. Наистина много съм изморен, но още повече ми е домъчняло за тебе. Жал ми е да спя. Разправяй, много ми е интересно.

Тя благодарно потърка нос в рамото му, целуна го по бузата и отново почна да разказва как тази вечер дошло детето на съседите, изпратено от баща ѝ. Баща ѝ бил на легло. Изпъдили го от канцеларията и за сбогом го набили здравата с пръчки. Напоследък той изобщо нищо не ядял, само пиел — целият бил посинял и треперел. Момчето казало още, че брат ѝ бил дошъл — ранен; но весел и пиан, с нова униформа. Дал пари на баща си, пил с него и пак заплашвал, че щели да разпердушинят всички. Той бил сега лейтенант в някакъв специален отряд, бил положил клетва за вярност пред Ордена и имал намерение да приеме духовно звание. Баща ѝ молел тя засега в никакъв случай да не идва в къщи. Брат ѝ заплашвал, че ще се разправи с нея, дето се е свързала с благородник, червенокоса мръсница такава...

Да, мислеше си Румата, във всеки случай, разбира се, не у тях в къщи. И тук в никакъв случай не бива да остава. Ако ѝ се случи нещо... Той си представи, че ѝ се е случило нещо лошо, и цял се вкамени.

— Спиш ли? — попита Кира.

Той се свести и разтвори дланта си.

— Не-не... Ами друго какво си правила?

— Ами освен това разтребвах стаите ти. В ужасно безредие са. Намерих една книга, съчинение на отец Гур. В нея се разправя как един благороден принц обикнал една прекрасна, но дива девойка отвъд планините. Тя била съвсем дива и мислела, че той е бог, и все пак много го обичала. После ги разделили и тя умряла от мъка.

— Това е чудесна книга — каза Румата.

— Аз дори си поплаках. През всичкото време ми се струваше, че е за нас двамата.

Да, то е за нас двамата. И изобщо за всички хора, които се обичат. Само че нас няма да ни разделят.

Най-безопасно би било на Земята, помисли си той. Но как ще се чувствуваш там без мене? И какво ще правя тук сам? Бих могъл да помоля Анка да се сприятели с тебе там. Но какво ще правя тук без тебе? Не, на Земята ще отидем заедно. Аз сам ще поведе кораба, а ти ще седиш до мене и аз всичко ще ти обяснявам. За да не те е страх от нищо. За да обикнеш веднага Земята. За да не съжالياваш никога за своята страшна родина. Защото това не е твоята родина. Защото твоята родина те отхвърли. Защото си се родила хиляда години преди срока си. Добра, вярна, самоотвержена, безкористна... Такива като тебе са се раждали през всички епохи от кървавата история на нашите планети. Ясни, чисти души, които не познават омразата и не приемат жестокостта. Жертви. Безполезни жертви. Много по-безполезни от Гур Съчинителя или от Галилей. Защото такива като тебе не са добри борци. За да бъдеш борец, трябва да знаеш да мразиш, а вие тъкмо това не знаете. Също както и ние сега...

... Румата пак задряма и веднага видя как Кира стои на ръба на плоския покрив на Съвета с дегравитатор на колана и веселата насмешлива Анка нетърпеливо я побутва към пропастта от километър и половина.

— Румата — каза Кира. — Страх ме е.

— От какво, мъничката?

— Ти все мълчиш и мълчиш. Страх ме е...

Румата я притегли към себе си.

— Добре — каза той. — Сега аз ще говоря, а ти ме слушай внимателно. Далеч-далеч зад гората има един страшен, непристъпен замък. В него живее веселят, добър и смешен барон Пампа, най-добрият барон в Арканар. Той има хубава, мила жена, която много обича трезвия Пампа и не може да понася пияния Пампа...

Той млъкна и се послуша. Чу чаткане на много копита на улицата и шумното дишане на много хора и коне. „Тук ли е?“ — попита един груб глас под прозореца. „Май че е тук...“ — „Сто-ой!“ По стъпалата загърмяха токове и веднага няколко юмука се стовариха на вратата. Кира трепна и се притисна към Румата.

— Почакай, мъничката — каза той и отметна одеялото.

— Идват да ме вземат — каза Кира шепнешком. — Знаех ги!

Румата с мъка се освободи от ръцете на Кира и изтича към прозореца. „В името на господата!“ — ревяха долу. — „Отвори! Ще я счупим — по-лошо ще стане!“ Румата отдръпна пердето и в стаята нахлу познатата трепкаща светлина на факли. Множество конници тъпчеха на място долу — мрачни черни хора с островърхи качулки. Румата гледа няколко секунди надолу, после огледа рамката на прозореца. Според обичая рамката беше плътно вградена. По вратата думкаха с нещо тежко. Румата напипа в тъмнината мечата си и удари едрата в стъклото. То иззвънтя и се посипаха парчета.

— Ей, вие — ревна той. — Да не ви е омръзнал животът?

Ударите по вратата стихнаха.

— И винаги ще объркат — каза някой тихо долу. — Та стопанинът си е в къщи...

— Че какво ни засяга?

— Засяга ви, защото той е пръв на света по мечовете.

— А пък казваха, че бил заминал и нямало да се върне до сутринта.

— Уплашихте ли се?

— А бе не се уплашихме, само че за него нищо не ни заповядаха. Да не го убием...

— Ще го вържем. Ще го осакатим и ще го вържем! Ей, кой е там с арбалетите?

— Да не вземе той да ни осакати...

— Няма да ни осакати. Всички знаят, че е дал такъв обет — да не убива.

— Ще ви избия като кучета — каза Румата със страшен глас.

Отзад към него се притисна Кира. Той чуваше как бясно тупа сърцето ѝ. Долу изкомандуваха със скърцащ глас: „Чупете, братя! В името на господата!“ Румата се извърна и погледна Кира в лицето. Тя го гледаше, както преди, с ужас и надежда. В сухите ѝ очи играеха отблясъците на факлите.

— Какво, мъничката ми — каза той нежно. — Уплаши ли се? Нима се уплаши от тази сган? Върви да си облечеш. Повече няма какво да правим тук... — Той обличаше бързо металнопластовата си ризница. — Сега ще ги изгоня и ще заминем. Ще отидем при Пампа.

Тя стоеше до прозореца и гледаше надолу. Червени отблясъци скачаха по лицето ѝ. Долу нещо пращеше и бумкаше. Сърцето на Румата се сви от състрадание и нежност. Ще ги погна като кучета, помисли си той. Той се наведе да търси втория меч, а когато се изправи наново, Кира вече не стоеше до прозореца. Тя бавно се свличаше на пода, като се залавяше за завесата.

— Кира! — извика той.

Една арбалетна стрела беше пробила гърлото ѝ, друга стърчеше от гърдите ѝ. Той я взе на ръце и я пренесе на леглото. „Кира...“ — повика той. Тя изхлипа и се изопна. „Кира...“ — каза той. Тя не отговори. Той постоя малко над нея, после вдигна мечовете, слезе бавно по стълбата в пруста и почна да чака кога ще падне вратата...

ЕПИЛОГ

— И после? — попита Анка.

Пашка отмести очи, тупна се няколко пъти с длан по коляното, наведе се и протегна ръка към горските ягоди, които бяха под краката му. Анка Чакаше.

— После... — измърмори той. — Общо взето, никой не знае какво е станало после, Анка. Той оставил в къщата си предавателя и когато къщата му пламнала, на патрулния дирижабъл разбрали, че работата е лоша и веднага тръгнали към Арканар. За всеки случай хвърлили над града фишеци с приспивателен газ. Къщата вече догаряла. Отначало се объркали, не знаели, къде да го търсят, но после видели... — Той се смути. — С една дума, ясно било, накъде е отишъл.

Пашка млъкна и почна да хвърля в устата си ягоди една след друга.

— Е, и? — каза тихичко Анка.

— Отишли в двореца... И там го намерили.

— Как?

— Ами... той спял. И всички наоколо... също... лежали... Някои спели, а някои... така... Там намерили също и дон Реба... — Пашка бързо погледна към Анка и отново отмести очи. — Взели Антон и го закарали на Базата... Разбираш ли, Анка, та той нищо не разказва. Той изобщо сега говори малко.

Анка седеше много бледа и изправена и гледаше над Пашкината глава към ливадата пред къщичката. Шумяха и леко се поклащаха боровете, в синьото небе бавно се движеха пухкави облаци.

— А какво е станало с девойката? — попита тя.

— Не зная — каза твърдо Пашка.

— Слушай, Паша — каза Анка. — Може би не е имало нужда да идвам тук?

— Не, какво говориш! Мисля, че ще ти се зарадва...

— Все ми се струва, че той се крие някъде в храстите, гледа ни и чака да си замина.

Пашка се усмихна.

— Положително не е така — каза той. — Антон няма да седи в храстите. Просто той не знае, че си тук. Лови някъде риба, както обикновено.

— Ами с тебе как се държи?

— Никак. Търпи ме. Но ти си друго нещо...

Те замълчаха.

— Анка — каза Пашка. — Спомняш ли се анизотропното шосе?

Анка набръчка чело.

— Какво?

— Анизотропното. Там беше окачена „тухла“. Помниш ли ние тримата?...

— Помня, Антон беше казал, че е анизотропно.

— Антон мина тогава зад „тухлата“, а когато се върна, каза, че уж бил намерил там един разрушен мост и скелет на фашист, прикован към картеницата.

— Не си спомням — каза Анка. — Е, и?

— Сега често си спомням за това шосе — каза Пашка. — Като че ли има някаква връзка... Шосето беше анизотропно като историята. Не бива да се върви назад. А пък той отиде. И се натъкна на прикован скелет.

— Не те разбирам. Какво общо има прикованият скелет?

— Не зная — призна си Пашка. — Така ми се струва.

Анка каза:

— Не го оставяй много да мисли. През цялото време говори за нещо с него. Някакви глупости. За да спори.

Пашка въздъхна.

— Това и аз го зная. Само че какво са за него моите глупости?... Ще ме слуша малко, ще се усмихне и ще каже: „Паша, поседи малко тук, а пък аз ще отида да поскитам.“ И ще тръгне. А пък аз седя... Отначало като глупак ходех неусетно след него, а сега просто си седя и чакам. Виж, ако ти...

Анка изведнъж се изправи. Пашка се озърна и също стана. Със затаен дъх Анка гледаше как през поляната към тях идва Антон — грамаден, широк, със светло, неизгоряло лице. Нищо не беше се променило в него, той винаги си беше малко мрачен.

Тя отиде да го посрещне.

— Анка — каза той нежно. — Анка, приятелко...

Той протегна към нея огромните си ръце. Тя плахо се насочи към него и веднага отскочи. По пръстите му имаше... Но това не беше кръв — просто сок от горски ягоди.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.